

ХТО ВИГРАЄ ВІД ТРЕТЬОЇ
ГАЗОВОЇ ВІЙНИ

МІФ ПРО «НОВОРОСІЮ»:
ДЖЕРЕЛА І СУЧАСНІСТЬ

ЯК ЗУПИНИТИ ТЕРОРИЗМ
НА БЛИЗЬКОМУ СХОДІ

У К Р А Ї Н С Ь К И Й
Тиждень

№ 25 (345) 20–26 ЧЕРВНЯ 2014 р.

ВІТАЛІЙ
КОВАЛЬЧУК
ПРО ДОСТРОКОВІ
ПАРЛАМЕНТСЬКІ
ВИБОРИ

**ПРЕЗИДЕНТ
ПЕРЕХІДНОГО ПЕРІОДУ**

The
Economist

Featuring selected content
from The Economist

РЕДАКЦІЙНА:

у будь-якому банку за наведеними реквізитами. Повідомте адресу доставки за телефоном 067-407-10-96 (з 9:00 до 18:00, оператор скине Ваш виклик і перетелефонує)

У ВІДДІЛЕННЯХ УКРПОШТИ:
«Український тиждень»
за індексом 99319

ЗА СИСТЕМОЮ PORTMONE:
www.portmone.com.ua

ВАРТІСТЬ РЕДАКЦІЙНОЇ ПЕРЕДПЛАТИ:

- «Український тиждень»**
- на 1 міс. – 45 грн
  - на 3 міс. – 135 грн
  - на 6 міс. – 270 грн
  - на 12 міс. – 540 грн

Телефон редакції:
044-351-13-00

ОБЕРІТЬ ЗРУЧНИЙ ДЛЯ ВАС СПОСІБ ПЕРЕДПЛАТИ:

повідомлення	отримувач платежу	ТОВ «Український тиждень»	
		26009000022321	35392656
		поточний рахунок отримувача	
	код отримувача		
	назва установи банку	300023	
		МФО банку	
	ПАТ «Укрсоцбанк»		
	Прізвище, ім'я та по батькові платника		
	Адреса платника, телефон		
	вид платежу: за передплату на журнал «Український тиждень»		
	період:		
касир		сума, грн	
	платник (підпис)		

НА ЧАСІ

Запізнена реакція

Що засвідчило засідання РНБО за участю президента Петра Порошенка

4

З газом чи без?

Як скористатися зі стратегічно програваних позицій Росії в третій газовій війні

6

ТЕМА НОМЕРА/ПРЕЗИДЕНТ

Місія можлива

Якою може бути мотивація Петра Порошенка, що волею долі опинився в кріслі президента України

8

Важка булава

З чого доведеться починати президентові, щоб змусити старі кадри та систему працювати краще

10

Віталій Ковальчук: «Угоди про тісну співпрацю УДАРУ з Порошенком ніхто не відміняв, тож саме в цьому руслі ми й збираємося діяти»

Голова фракції УДАР про союз із президентом і те, чому його партія не стане Партією регіонів

14

Майстер політичної реінкарнації

Яким був шлях Порошенка до владного олімпу і чи зможе він жити по-новому

16

П'ятий елемент

Чи здатний п'ятий президент на рішучі дії, які б не розходилися з його жорсткими заявами

18

ПОЛІТИКА

Відірватися від Москви

Як Україна може сформувати власну зовнішню політику без урахування інтересів свого північного сусіда

20

Єгор Фірсов: «Жити по-новому? Поживемо – побачимо»

Наймолодший нардеп Верховної Ради про атмосферу базару в парламенті та безпорадність Ріната Ахметова

24

Крок уперед, два—назад

Навіщо регіонали створили погіршену версію досі чинного закону Колесніченка – Ківалова

26

Василь Гацько: «Щоб УДАР не перетворився на чергову Партію регіонів, у Київграді має бути сильна опозиція»

Лідер Демократичного альянсу про формування опозиції в київській міській владі, протидію корупції та уроки Майдану

28

СУСПІЛЬСТВО

Нові донецькі

З кого складається нещодавно сформована донбаська діаспора

30

СВІТ

Новий генштаб терористів

Що собою являє угруповання, яке бореться за створення власної держави та джихад у всьому світі

32

Справа Лазара

Хто причетний до масштабних утисків свободи слова в Угорщині

34

Скромна чарівність стереотипів

Леонідас Донскіс про відмінність спрощених думок від викривлених істин пропаганди та політичної риторики

35

Друге дихання

Як традиційний бізнес може процвітати в епоху підривних інновацій

36

«Країна без мови є країною без душі»

Лайєм Карсон про те, чи виживе ірландська мова

38

СПАДОК

Український Південь і Схід

Віктор Брежуненко про джерела російського міфу про «Новоросію»

40

«Ложа» Нарбута

Володимир Панченко про український осередок «свободи, розуму, мистецтва й науки»

44

НАВИГАТОР

Ігор Закус: «Під впливом етніки може народитися український джаз»

Співавтор проекту «Jazz Коло» про аргументи в боротьбі української музики за своє місце під сонцем

48

Менше ненависті

Владислав Івченко про небезпеку розпалення ворожнечі щодо жителів бунтівних регіонів

50

Тиждень

№ 25 (345) 20–26.06.2014

Засновник ЕСЕМ Медіа ГмбХ

Видавець ТОВ «Український тиждень»

03067, Київ, вул. Машинобудівна, 37

Головний редактор Алла Лазарева

Редакція Дмитро Крапивенко, Наталія Петринська,

Олександр Крамар, Анна Корбут, Ганна Трегуб,

Богдан Буткевич, Валерія Бурлакова,

Станіслав Козлюк, Юрій Махаров,

Роман Малко, Ольга Ворожбит

Директор зі збуту Олександр Грищенко

Директор з реклами Олена Андреева

e-mail: olena.andreeva@tyzhden.ua

тел.: 067-407-10-89

Видається з 02 листопада 2007 року

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової

інформації КВ № 18119-6919 ПР від 30.08.2011 р.

Адреса для листування 03067, Київ, а/с № 2

Адреса редакції 03067, Київ, вул. Машинобудівна, 37

e-mail: office@tyzhden.ua

тел.: (044) 351-13-00

Друк ТОВ «НОВИЙ ДРУК», Київ, вул. Магнітогорська, 1

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

ДК № 1447 від 28.07.2003 р.

№ зам. 14-1869

Наклад 41 500

Номер підписано до друку 18.06.2014

Виходить щоп'ятниці

Розповсюджується в роздрібній торгівлі

та за передплатою

Передплатний індекс 99319

Ціна договірна

© Український тиждень. Редакція залишає за собою право на літредування надісланих матеріалів без узгодження з автором. Рукописи не повертаються й не рецензуються.

Редакція може не поділяти думку авторів. За зміст рекламних матеріалів та листів, надісланих читачами, редакція відповідальності не несе.

Матеріали, позначені літерою «Р», публікуються на комерційній основі

Наші партнери: www.tyzhden.ua

The Ukrainian Week

ФАКТИ ТИЖНЯ

У Бразилії стартував чемпіонат світу з футболу

Генпрокуратура оприлюднила схему організації вбивств на Майдані. У її центрі – підозрюваний Віктор Янукович

У Луганську терористи збили військовий транспортний літак. 49 людей, що перебували на борту, загинули

Пікетування російського посольства в Києві переросло в заворушення. Будівля амбасад зазнала незначних пошкоджень. Деякі західні політики і генсек ООН засудили дії українських активістів

Запізніла реакція

Автор:
Денис Казанський

Засідання РНБО за участю президента Петра Порошенка залишило по собі неоднозначне враження. З одного боку, прийнято низку необхідних рішень, які давно назріли. З другого – усі вони вже навіть встигли перезріти і тепер є явно запізнілими.

На жаль, швидкість реакції української влади на події в країні поки що залишає бажати кращого.

«Ми рішучими діями цього тижня збираємося відновити безпеку на держкордоні. Я сподіваюся, що нам вдасться зробити це в повному обсязі. Відверто кажу, що то єдиний стримувальний момент для введення режиму при-

пинення вогню», – заявив президент України. Закрити кордони з Росією? Дуже важливе і як повітря необхідне рішення в умовах війни. Але зробити це треба було ще кілька місяців тому, коли вони ще існували. Зараз кордону вже немає. Українські прикордонники контролюють його лише частково. На території, окупованій російськими бойовиками і терористами, є вільний коридор, яким в Україну проникають війська, озброєння і навіть бронетехніка. Й цим самим бойовикам рішення РНБО, м'яко кажучи, байдуже.

Будівництво укріпленого кордону? Непогана ініціатива. Жодних укріплень на російсько-українському кордоні не існувало 20 років, і якщо вже ми є сусідами ворожої, агресивної дер-

жави, яка експортує в Україну тероризм, потрібно облаштувати кордон відповідно до цих викликів. Рови, загороження, камери стеження, загоны швидкого реагування – усе це може допомогти в боротьбі з диверсійними групами та контрабандою. Вартість спорудження для України цілком посильна – близько €100 млн. Але на окупованій території будівництво такої стіни неможливе. Та й від танків вона не захистить. Потрібен такий мур був у березні. А тепер Україні необхідні надійна протитанкова зброя та літаки-безпілотники.

Незрозумілим є також рішення про тимчасове припинення вогню. Ситуація на фронті для сепаратистів зараз незручна. Українська армія діє досить успішно, поступово витісняючи терористів із міст і завдаючи їм істотної шкоди. Дати в такій ситуації бойовикам можливість перепочити і відновити сили означає фактичну відмову від подальшого військового успіху. Вірити в те, що диверсанти скористаються перепочинком для евакуації з України, щонайменше наївно. Досі через дірки в кордоні терористи не покидали Донбас, а, навпаки, прибували туди. Інакше кажучи, коридор у них уже давно є, і користуються вони ним без дозволу. Поки українські гармати мовчатимуть, на Схід прибуватимуть нові вантажівки з кадрильцями.

Анамнез «русской весны» у східних областях доводить, що неутручання і поступливість Києва не тільки не допомагали, а навіть погіршували ситуацію. Умовляння зі столиці не зупинили формування груп бойовиків і проникнення диверсантів із Росії. Обіцянки Яценюка і Турчинова амністувати учасників сепаратистського руху не мали жодного ефекту. Навпаки, ненависть тільки зростала. І не дивно. Пропонувати мир тим, хто приїхав на Донбас саме для того, щоб розпалювати війну, безглуздо. Якби Гіркін і Бородай

Українські силовики звільнили Маріуполь від терористів. Донецька ОДА тимчасово перемістилася до цього міста

На Полтавщині вибухнув газопровід Уренгой – Помари – Ужгород. МВС розглядає версію про теракт

Петро Порошенко розпочав кадрові ротації. На посаду голови МЗС він пропонує Павла Клімкіна, НБУ – Валерію Гонтареву, Генпрокуратури – Віталія Ярему

справді хотіли миру, вони залишалися б у Москві й ходили гуляти на Чисті Пруди, замість того щоб їхати на Донеччину і розв'язувати терор. Їхня мета в тому й полягає, щоб завалити Донбас трупами та розпалити в Україні громадянську війну. Тож в уряді тепер є тільки два шляхи: або віддати Схід бойовикам, або знищити їх у ході військової операції.

Усі пропозиції про мирне врегулювання конфлікту відкидають самі сепаратисти. Їхня головна умова для початку переговорів – виведення української армії з території самопроголошених республік. Інакше вони обіцяють чинити подальший терор. Оголошувати в такій ситуації перепочинок немає сенсу. Це призведе лише до подальшої втрати дорогоцінного часу. Якби уряд ще в березні–квітні діяв рішучіше, доки сепаратисти ще не мали сучасного російського озброєння і техніки, сьогодні вже, напевно, не було б ні «ЛНР», ні «ДНР».

Чи потрібно домагатися миру? Безумовно. Але оголошувати перемир'я можна лише після того, як готовність до переговорів і припинення вогню висловлять самі бойовики. А в ситуації, коли в країну їдуть танки противника, про мир говорити передчасно. Одна зі сторін його не хоче й стрілятиме на власний розсуд.

Щоправда, є підстави вважати, що мирні ініціативи Порошенка насправді є лише військовою хитрістю, мета якої – вкотре продемонструвати всьому світові, що саме Україна зацікавлена в цивілізованому врегулюванні конфлікту, у той час як протилежна сторона відкидає всі мирні ініціативи й відповідає свинцем на заклики до діалогу.

На користь цієї версії свідчить постать головного переговорника Ірини Геращенко. Колишній прес-секретар Віктора Ющенка у цій ролі – то швидше тролінг сепаратистів, аніж ре-

альне бажання про щось домовитися. Ірину Володимирівну навряд чи можна вважати експертом по Донбасу, вона не має необхідного авторитету для ведення переговорів, як і досвіду роботи в регіоні. А це означає, що її сприйматимуть саме як «чужу людину», «гінця з Києва», котрий «не здатний почути Донбас».

Схожої думки й координатор «Інформаційного спротиву» Дмитро Тимчук. «Я вважаю, що то суто політичний крок. Навряд чи сам президент розраховує на те, що ця людина спроможна якось домовитися з терористами. То радше демонстрація міжнародній спільноті, що ми навіть уповноваженого з цього питання призначили, адже якби була реальна спроба знайти якісь контакти і домовлятися з терористами, то шукали б людей, які мають авторитет принаймні в регіоні, до яких прислухаються і до яких можна апелювати. Пошук таких кандидатур – це справді велика проблема», – зазначив він у коментарі **Тижню**.

Тож, імовірно, жодних реальних переговорів із сепаратистами не буде. А їхня передбачувана реакція на призначення Геращенко стане новим приводом для посилення АТО на Сході. Якщо це справді так, то обрана Порошенком тактика, правильна, бо Україні досі вкрай необхідна міжнародна підтримка. І робити такі реверанси в бік міжнародної спільноти доведеться й далі. Адже сучасна війна – це не тільки танки, а ще й дипломатія.

Таким чином, слід очікувати продовження активної фази АТО і після нових пропозицій президента. Путін не поспішає відмовлятися від загарбницьких планів. Маховик запущений, і швидко зупинити його тепер неможливо – занадто багато ресурсів уже вкладено в цю авантюру. Терористи не складатимуть зброї. Війна триватиме, і найзапекліші бої ще попереду. ■

ФЕЙС-КОНТРОЛЬ

АНДРІЙ ДЕЩИЦЯ

прямим тестом

«Чи я проти того, щоб ви протестували? Я за те, щоби протестували. Я готовий тут з вами стати й казати: «Росіє, забирайся з України! Так, Путін – х..ло», – сказав в. о. міністра закордонних справ. Заява дипломата викликала хвилю обурення російських чиновників

ГЕННАДІЙ КЕРНЕС

знову в Харкові

Після лікування в Ізраїлі харківський мер повернувся до міста в інвалідному візку. У своїй промові в аеропорту він підтримав єдність України, хоча й відкрито заявив, що не вважає Росію ворогом

СЕРГІЙ КУРЧЕНКО

газовий махінатор

Як установила Генпрокуратура, компанія «сімейного» олігарха продавала через АЗС газ, призначений для потреб населення, чим завдала державі збитків у розмірі 4,5 млрд грн

ОЛЕКСАНДР НЕЧИТАЙЛО

очолив ВАСУ

З третьої спроби судді змогли обрати голову Вищого адмінсуду. Ним став секретар ВАСУ, який працював у цьому суді з 2006 року

ВІКТОР ЛОЗИНСЬКИЙ

знову за ґратами

Спеціальна група карного розшуку МВС України знову затримала колишнього депутата. Прокуратура Київської області повідомила про початок кримінального провадження проти тюремників, які відпустили скандального екс-нардепа з місць позбавлення волі через стан здоров'я

ВЛАДІМІР ПУТІН

насаджує нові культу

Російський президент особисто відкрив виставку, присвячену 100-річчю Юрія Андропова, якого вважає «державним, партійним і громадським діячем, талановитим, неординарним, наділеною величезним потенціалом людиною»

Міністр енергетики та вугільної промисловості Юрій Продан і голова Газпрому Алексей Міллер під час переговорів 15 червня

З газом чи без?

Складні переговори загрожують повною зупинкою постачань російського газу в Україну, зате відкривають уразливість позицій Кремля

Автор:
Любомир
Шавалюк

Українсько-російська газова епопея впритул наблизилася до кульмінації. 16 червня о 10:00 за московським часом Газпром перевів НАК «Нафтогаз України» на передоплату й припинив постачати блакитне паливо Україні, зберігши обсяги постачання до Європи. Це відбулося на тлі взаємних судових позовів, які обидві компанії подали до Стокгольмського арбітражного суду. Розпочинається активна фаза третьої газової війни між Києвом і Москвою. Чим вона завершиться, поки що не відомо, але вже зараз видно, що Україна в результаті здобуде більше, ніж утратить, якщо зуміє вдало скористатися зі стратегічно програваних позицій Росії.

Такому повороту подій передувала тривала підготовка – дев'ять раундів тристоронніх консультацій (Україна – Росія – ЄС) і ще кілька двосторонніх зустрічей. Основні вимоги, які публічно виставили учасники, досить прості. РФ вимагала від України оплатити заборгованість

за спожитий газ. Натомість Київ запропонував Москві знизити вартість блакитного палива до ринкової й закріпити її новим контрактом. Але перебіг переговорів та події в газовій сфері, які відбувалися нібито паралельно, свідчать: ідеться не лише про ціну та борги, а радше про закріплення нових геополітичних реалій у відносинах між Газпромом, Нафтогазом та Європою.

Почалося все з того, що 2 травня відбувся перший раунд тристоронніх консультацій за участю очільників енергетичних відомств Росії та України, а також єврокомісара з питань енергетики Гюнтера Етгінгера. Сам факт їх проведення засвідчив два суттєві моменти. По-перше, посадивши свою людину за стіл переговорів з представником нової української влади, Кремль не лише де-факто визнав її легітимність, а й показав, що, коли йдеться про бізнесові питання, особливо в газовій сфері, політична позиція РФ відносно України відходить на другий план і стає доволі гнучкою. По-друге,

якщо в переговорах третьої сторони, тобто ЄС, не лише убезпечила наших чиновників од чергових спроб підкупу, якими ніколи не гребував Кремль у двосторонніх консультаціях. Вона ознаменувала те, що тепер у вирішенні багатьох українсько-російських питань Москві доведеться мати справу не лише з Києвом, а й з Брюсселем. Кремлю ставатиме дедалі складніше обіграти Україну, адже донедавна вузький арсенал засобів впливу офіційного Києва на Москву значно розширюється європейськими важелями. Росія не в захваті від цього факту, але змушена прийняти його як даність.

Переговори Кремль розпочав у своєму стилі – мовою ультиматумів та психологічного тиску. Спочатку його позиція полягала в тому, що, поки Київ не погасить заборгованість, жодних перемовин бути не може. Крім цього, Газпром погрожував перевести Нафтогаз на режим передоплати вже 2 червня. Однак спочатку росіяни таки сіли за стіл переговорів, а згодом кілька разів перенесли кінцевий термін слати боргів та впровадження режиму передоплати спочатку на 7, потім на 9–10, а далі на 16 червня. Понад те, 11 червня Путін навіть у неприємному йому стилі пуб-

лічно визнав, що росіяни змушені шукати компромісу на тристоронніх консультаціях, для того щоб не втратити України як споживача газу. Що змусило Москву до такого видимого послаблення позицій?

Передусім причиною могли стати дії самої України. Нафтогаз 30 травня перерахував Газпрому \$786 млн за блакитне паливо, куплене в січні–березні за ціною \$268,5 за тис. м³. Того ж таки дня українці були готові подати на росіян до Стокгольмського арбітражу. Чи то сплачені гроші, а чи готовність Нафтогазу судитися призвели до того, що російський газовий монополіст, за словами міністра енергетики Продана, на переговорах 2 червня почав шукати компромісів. У медіа навіть з'явилася інформація, що сторони переглядають ціну палива, імпортованого у квітні та травні, і що росіяни готові надати знижку українцям не лише коштом зменшення експортного мита, а й шляхом комерційних переговорів і, можливо, нової угоди. Так чи так, а вже через тиждень, 9 червня, Газпром відмовився від усіх своїх слів і став далі наполягати на негайному погашенні заборгованості та ціні \$385 за тис. м³, оформленій через столодарову митну знижку.

Можливо, саме представники Євросоюзу відіграли вирішальну роль на переговорах. Поки європейці погрожували росіянам, Кремль брав участь у консультаціях і пом'якшував свою позицію. 1 червня єврокомісар з питань енергетики Гюнтер Еттінгер заявив, що «проект газопроводу «Південний потік» не просунеться доти, доки Росія не змінить свого курсу щодо політичної кризи в Україні». Імовірно, саме тому наступного дня Газпром був дуже поступливим, бо мав надію обміняти поступки в газовій суперечці з Україною на гарантії реалізації «Південного потоку». Однак, коли ЄС перейшов до реальних дій, позиція Москви радикалізувалася. 2 червня Єврокомісія закликала Болгарію призупинити будівництво газопроводу через те, що проект суперечить європейському законодавству. 3–4 червня за припинення будівництва газопроводу висловилися ціла низка європейських чиновників, зокрема

й президент Єврокомісії Жозе Мануель Баррозу. Очевидно, що саме тоді ЄС довелося вдатися до певного тиску на Болгарію, яка завжди була лояльною до Росії, попри своє членство в Євросоюзі. Не обійшлося й без участі США, адже саме після зустрічі з американськими сенаторами Маккейном та Мерфі 8 червня очільник болгарського уряду розпорядився призупинити всі роботи в межах проекту. Щоправда, наступного дня міністр енергетики заявив, що Болгарія нібито не відмовляється від проекту, який для неї є стратегічно важливим. Але це вже не мало значення, адже та суттєва загроза була реалізована, відтак Росія моментально переглянула свою позицію, скасувавши всі домовленості в українсько-російських газових питаннях, досягнуті тижнем раніше. Цілком можливо, що на активну фазу газової війни Росія зважилася саме тоді, коли зрозуміла, що на цьому етапі їй не вдасться нічого виторгувати.

Ще один мотив, який міг примусити росіян до співпраці, – необхідність потягнути час. Річ у тому, що на 1 квітня в підземних газосховищах України було лише 7,2 млрд м³ блакитного палива, а це загрожувало зривом постачань європейським споживачам в осінньо-зимовий період та невиконанням контракту з боку Газпрому. Подібна ситуація була торік, коли Газпром довго змушував Нафтогаз закачати паливо в ПСГ, але зрештою скористався послугами Фірташа, через якого в сховища закачали необхідну кількість газу за пільговою ціною та за російські гроші. Цього року Фірташ опинився поза грою, тож Газпром вирішив почекати, поки Нафтогаз закачає в сховище достатню кількість газу (навіть без оплати), а тоді ставити ультиматуми. У результаті на середину червня в ПСГ було близько 14 млрд м³ (майже вдвічі більше, ніж на початок кварталу). І хоча європейці кажуть, що для безпечного транзиту було б добре мати 18–20 млрд м³, але Газпрому вистачить і цього. Тепер можна здійснювати бучу і ставити ультиматуми, тим більше якщо з поступок Україні не вдасться нічого виторгувати в ЄС.

Та хоч би як вигинався Кремль, намагаючись відстояти

«Ми звернулися до наших європейських партнерів із тим, щоб перенести точку по поставках газу із західного кордону на східний. І ми готові до того, щоб у сьогоденні умовах наші європейські партнери спільно з Україною здійснювали облік постачання природного газу до країн – членів ЄС. Щоб потім росіяни знову не розповідали, що хтось щось у когось украв. Я не здамся без бою – будемо вибивати ту ціну, яка ринкова, чесна і справедлива»

СХОЖЕ, ЩО ЄС МАЄ НАМІР ПОХОВАТИ «ПІВДЕННИЙ ПОТІК», ЩОБ РОСІЯ ПРОКАЧУВАЛА ПАЛИВО ЧЕРЕЗ ТЕРИТОРІЮ УКРАЇНИ. У ЦЬОМУ ЄВРОПА МАЄ БЕЗПОСЕРЕДНИЙ ІНТЕРЕС

буде енергетичну незалежність, для чого, виявляється, бракувало лише державницької позиції української влади.

А Росія поступово втрачає цивілізовані важелі впливу на Україну. У неї залишається тільки агресія: емоційна (невигідне відключення газу, безпідставні погрози ЄС та істерія чиновників) як вияв безсилля та військова (захоплення Криму, підтримка сепаратистів і власні військові дії) як останній шанс знищити державність України, яка поволі набирає обертів на своєму шляху до цивілізованого світу. ■

ФОТО: УНАН

Місія можлива

Скільки і чого треба людині для того, щоб бути щасливою, питання риторичне. Комусь усе, а комусь дуже мало. Скільки й чого потрібно Петрові Порошенку, що волею долі опинився в кріслі президента України, мабуть, знає лише він сам

Хоча й у цьому не можна бути впевненим, бо все ж таки амбіції «бути» і «здійснити» суттєво різняться. Мабуть, не один хотів би опинитися на його місці, але ще більше тих, хто нізачо не бажав би дістати всю цю колекцію викликів і проблем, які звалилися нині на президентську голову. Це тільки здалеку все видається престижно і заманливо. Бо ключове питання не втому, щоб опинитися в потрібному місці в потрібний час, а в іншому... Чи вдовольниться Петро Порошенко згадкою в підручниках про своє перебування на посаді глави держави, а чи, може, захоче ввійти в історію України як справжній герой нації?

Усе залежить лише від нього самого. Вибір непростий. Занадто багато викликів і брудної роботи. Занадто багато треба покласти на вітар історії і почати будувати заново, з чистого аркуша. Треба насамперед переступити через себе, відділити половину від зерна, забути вигоду, обов'язки, друзів і ворогів, одним словом, взяти свій хрест на плечі й мужньо, самовіддано, хай навіть усупереч всьому, йти вперед. Часу на компроміси з власним сумлінням, на пошук золоті середини між добром і злом та на сумніви нині немає. Чи готовий на це Петро Порошенко, успішний бізнесмен, мультимільйонер і відносно молодий та відносно перспективний політик? Можливо.

Влазити людині в душу – справа невдячна, та й неможлива. Порошенко – фігура неоднозначна, і все його попереднє життя такі рясніе хибними кроками та суперечностями. Скелетів у шафі новообраного президента за бажання можна знайти

Автор:
Роман Малко

чимало, врешті, як і в шафі кожного. Охочих критикувати його вже багато, і з часом їхня кількість тільки зростатиме. Будьмо чесні, є за що. Але все це нині не має жодного значення, бо, хоч би як цинічно це звучало, іноді людина змінюється. Гонитель християн Павло став колись одним із найвірніших Христових апостолів, і в цьому якраз основна суть. Петро Олексійович мав би знати історію Павла, він же диякон, і не біда, що глава церкви, у якій його висвятили, нині, мабуть, молиться за терористів, із котрими Порошенкові доводиться воювати. Якщо він справді вірить у Бога, то мав би розуміти, який вибір мусить зробити, бо вибір у житті завжди буває тільки один: між добром і злом, Богом і чортом.

**ЧАСУ НА КОМПРОМІСИ
З ВЛАСНИМ СУМЛІННЯМ, НА
ПОШУК ЗОЛОТОЇ СЕРЕДИНИ
МІЖ ДОБРОМ І ЗЛОМ
ТА НА СУМНІВИ НИНІ НЕМАЄ**

Петро Порошенко має нині всі шанси змінити країну. Він хвалився, що є успішним кризовим менеджером і що не одне підприємство реанімував та поставив на ноги. Держава – це не завод і не фабрика, тут тонші механізми, але жоден досвід ще ні для кого не став тягарем. Він добре попівся впродовж своєї політичної кар'єри і нажив собі чимало ворогів, але і в тому є свої плюси. Держава – то ще й люди, не завжди вівці, яких треба пасти, а ще й вовки та леви. Зрештою, Порошенко заробив так багато грошей, що більшість українців навіть не уявляють, скільки це в

реальному об'ємі. Гора чи, може, багатоповерховий будинок. Навряд чи йому тих грошей не вистачить для щасливого життя, а тому буде прикро, якщо не зупиниться в їх накопиченні. Нині він, скориставшись усім тим, що здобув, зумів і навчився, може зробити щось набагато більше, ніж подвоїти чи потроїти власні статки. Він може врятувати свою Батьківщину.

Насправді, будьмо відверті, все, що діється впродовж останніх місяців із нами всіма, відбувається всупереч будь-якій здоровій логіці, прогнозам експертів і навіть людським бажанням. Працює якась вища сила. Те, на що в інших народів ідуть десятиліття, українці в силу певних обставин долають за лічені дні, те, що, здавалося б, мусило померти, несподівано воскресає, те, що мало б розчинитися, набирає форми. Україна і без Порошенка чи когось іншого дасть собі раду. Бо народ, який змушений був століттями виживати на межі, раптом відчув свою неймовірну силу і якусь дивовижну волю до життя. Це лише питання часу, коли ми та якою ціною розіб'ємо терористів і рушимо руйнувати кремлівські палаци, лише питання часу, коли змусимо депутатів та чинуш ставати на коліна й просити у свого народу вибачення, і лише питання часу, коли остаточно змінимо правила, за якими буде комфортно жити всім нормальним громадянам цієї країни.

Нині в Петра Порошенка є вибір, станеться все це з ним чи без нього, за його участю чи всупереч його діянням, буде він провідником чи гальмом. Вибір непростий, але його треба зробити негайно. Часу обмаль... ■

Важка булава

У Петра Порошенка небагато часу, щоб змусити старі кадри та систему працювати краще або взятися за їх кардинальну зміну. І починати доведеться із себе та найближчого оточення

Автор:
Олесь
Олексієнко

Для Петра Порошенка, як ні для кого іншого з-поміж українських президентів, перемога на виборах стала лише початком шляху. За чинної редакції Конституції та браку рішучості в бажанні «жити по-новому» саме у розумінні більшості українців, які підтримали його, він може дуже швидко втратити можливість впливати на ситуацію в країні як із нинішнім складом парламенту, так і з переобраним занадто пізно. Маловідома широкому загалу форма, у яку кожен вкладав власні, переважно завищені, очікування, стала наповнюватися змістом: реальними кроками та призначеннями. І кредит довіри може вичерпатися.

ХТО НАВКОЛО?

Порошенко справді не має спрацьованої команди, натомість за

два десятиліття в бізнесі та півтора десятиліття в політиці у нього був час сформувати широкий пул людей, яких він може залучити зараз. Саме Порошенко під час перших для «Нашої України» парламентських виборів у 2002 році очолював її виборчий штаб, потім був заступником керівника штабу коаліції «Сила народу» на президентських перегонах 2004-го, у 2005-му намагався перетворити очолювану ним Раду національної безпеки і оборони на альтернативний уряд, потім попрацював у МЗС у Кабміні Тимошенко та Мінекономіки в уряді Азарова. Врешті й сама нещодавня виборча кампанія дала змогу Порошкові відібрати коло людей, які виконували б потрібні йому функції. Поза тим його бізнесові інтереси змушували формувати свій пул чиновників місцевого масштабу, що

особливо помітно на Вінниччині та в Києві: це й колишні та теперішні мери, голови РДА й ОДА, керівники управлінь міліції, інших відомств, депутати обласного та міського рівнів тощо. Як свідчить історія Віталія Яреми та Володимира Гройсмана, за відповідних умов вони можуть призначатися на високі, аж до найвищих, посади в системі державної влади.

Показово, що нинішній президент, який постійно наголошував на необхідності «жити по-новому», під час виборчої кампанії особливо не акцентував увагу на потребі приходу нових людей (на відміну від, скажімо, його союзника Кличка). Що має об'єктивні підстави, адже сам Порошенко та його найближчі соратники уже давно перебувають в українській політиці. Добрі стосунки з ними зберігають такі скомпрометовані в минулому особи, як Давид Жванія та Микола Мартиненко, із якими вони тісно співпрацювали у різні часи в команді Ющенка. Вихідці з «Нашої України» та «Народної самооборони» Луценка – Жванії взагалі становлять значну частину нинішнього «досвідченого» кадрового резерву Порошенка.

Давнім другом Петра Олексієвича є Володимир Литвин. Андрій Деркач, сват Литвина, один із провідних лобістів російських інтересів в Україні. Під час президентських виборів його називали неформальним куратором виборчої кампанії Порошенка на Сумщині. У нинішнього президента традиційно були тісні стосунки з командою «космічного» мера Леоніда Черновецького, яку він мав можливість поповнювати і своїми людьми (наприклад, молодший бізнес-партнер Ігор Кононенко, якого називають імовірним секретарем Київради, новопризна-

ПАРТНЕРИ ЧИ
КОНКУРЕНТИ?
Доки
Порошенко
намагається
заручитися
підтримкою
найбільших
олігархів у
стабілізації
країни, ті й
далі грають у
власну гру

ФОТО: СОФІЯ КОШЕНА

ФОТО: УНІАН

чений керівник ДУС Сергій Безренко).

Новообраний президент наразі бачиться цілком комфортним варіантом для збереження засад олігархічної системи в країні. Союз Порошенка та Кличка став результатом зустрічі у Відні за участю Дмитра Фірташа. Інавгурація продемонструвала, що, попри жорстке протистояння у 2005 році з групами Ахметова та Коломойського, Петро Олексійович наразі готовий до співпраці, а відтак і врахування їхніх інтересів у своїй політиці. Уже на четвертий день після виборів, 29 травня, він зустрівся з Ігорем Коломойським, у результаті чого було досягнуто домовленості про збереження контролю останнього над державними посадами у низці південних та східних регіонів: сам Коломойський залишився головою Дніпропетровської ОДА, його креатура Ігор Палиця – Одеської ОДА, водночас наразі активно шириться інформація про те, що й Харківську область замість ставленика Авакова уже найближчим часом очолить людина Коломойського Геннадій Кернес або хтось із його оточення.

Спроби консолідувати доволі себе олігархів презентуються як необхідність з огляду на зовнішню загрозу, однак консервування олігархічної системи, до роботи в умовах якої цілком звик за попередні десятиліття сам Порошенко, матиме негативний вплив на середньотривалі довштроківі перспективи

країни. Адже вони під прикриттям демонстративних «патріотичних» заяв (як-от Ахметов) та навіть дій (як-от Коломойський) і далі відстоюють свій особистий інтерес за рахунок держави.

ЧИ БУДЕ НОВА «СІМ'Я»?

Маючи власних «любих друзів» та олігархів, із якими доводиться рахуватися, бодай на першому етапі президентства, а також лояльно ставлячись до збереження у своїх кріслах «професіоналів» попереднього режиму, Порошенко водночас прагне сконцентрувати якомога більше посад у руках особисто відданих та/або залежних від нього людей. Інтернетом уже тривалий час блукає інформація про показову в цьому контексті розмову між экс-лідером «Собору» Анатолієм Матвієнком та новообраним гарантом про перебіг подій на одному з мажоритарних округів Вінниччини, де і Матвієнко, і людина Порошенка висувалися на депутата. Так от у відповідь на запитання першого: «Навіщо ти виставив мені конкурента?» – Порошенко нібито прямолінійно відповів: «Ти мені друг, а він моя людина. Розумієш різницю?».

Порошенко не може не усвідомлювати, що для нього небезпечно оточувати себе політиками, котрі використовували б його як прикриття для старту власного політичного проекту. Як це, наприклад, зробив Арсеній Яценюк у Ющенка. Натомість йому потрібні виконавці,

ЦІНА МИРУ. Умиротворення Донбасу та новий формат відносин із Москвою стануть першим найбільшим випробуванням для Порошенка

які були б здатні здійснювати покладені на них функції, однак при цьому не мали власної, найменш близької, політичної перспективи. І саме за цією логікою можна очікувати нових призначень та вибору союзників у парламенті. З одного боку, такий підхід значною мірою виправданий, адже в президента є надійні виконавці, які проводили б саме його політику, а не лобювали на посадах власні інтереси чи інтереси патронів. З другого – прагнення Порошенка до розстановки на ключових позиціях «своїх», мало відомих людей поступово викликатиме дедалі більший опір у союзних йому «впізнаваних» або «заслужених» політичних фігур, які сприйматимуть це як модифікацію піднесення «Сім'ї» за Януковича.

На відміну від останнього в новообраного президента бізнес-імперія була досить розгалужена вже на момент його обрання. Так, протягом десятиліття Петро Порошенко належить до десятка двох найбагатших українців. Вартість його активів останнім часом оцінювалася в 15–20 млрд грн (\$1,3–1,6 млрд). Це і харчова промисловість та сільське господарство (кондитерські фабрики, цукрові заводи, сільськогосподарські підприємства, що обробляють десятки тисяч гектарів землі, крохмале-патоковий комбінат, молокопереробні підприємства та їхні постачальники сировини), і машинобудування (корпорація «Богдан», суднобу-

дівний завод «Ленінська кузня», підприємства, що випускають акумулятори та інші запчастини, займаються сервісним обслуговуванням), і телекомунікації, автоперевезення, і власний, хоча й невеличкий банк, страхова компанія, комерційна нерухомість, склоробний завод, оздоровчі центри, ЗМІ (не лише загальновідомий «5 канал», а й низка регіональних теле- та радіокомпаній у Львівській, Одеській областях).

Перед та відразу після виборів президент дав обіцянку укласти контракт з інвестиційною компанією для пошуку покупця на його активи. Утім, після інавгурації про результати відповідних пошуків так нічого і не відомо. Чи збирається її виконати реально, а не шляхом перепродажу активів якійсь офшорній компанії, яка в підсумку виявиться його ж таки власністю? Зрештою, формальний крок до відмежування від бізнесу він зробив і в 2012 році, коли група «Укрпромінвест» була ліквідована, а його активи сконцентровані в Закритому недиверсифікованому корпоративному інвестиційному фонді (ЗНКІФ) «Прайм Ессетс Кепітал», керівником якого став батько Олексій Іванович Порошенко. Наприклад, його попередні заяви про продаж своєї частки в корпорації «Богдан» були поставлені під сумнів у журналістських розслідуваннях, які доводили збереження опосередкованого володіння Порошенка цим активом.

Розгалуженість бізнес-імперії Порошенка вже зараз дає йому широкі можливості для переливання чималих державних коштів (як видатків бюджетів різних рівнів і державних та комунальних підприємств під час тендерів та різних програм сприяння, так і пільг у податках та зборах, пріоритетному поверненню ПДВ тощо). Чи скористається він цим? Хочеться сподіватися, що ні, інакше масштаб дербану може виявитися не меншим, аніж у «Сім'ї» Януковича.

Особливу небезпеку можуть становити спроби Петра Олексійовича монополізувати інформаційний простір. Власник «5 каналу», навіть заявляючи про намір продати свої активи в інших галузях, категорично відкинув можливість аналогічного кроку зі своїм інформаційним

СЛУГА ДВОХ ПАНІВ?
Новопризначений глава Адміністрації Порошенка в минулому так постарався на ниві русифікації українських ЗМІ, що отримав навіть відзнаку від Росії

рупором. З одного боку, в українських реаліях відсутність власного потужного медіа-холдингу для всіх політиків означає залежність від олігархів, які контролюють ліву частку інформаційного сегменту. Це важливо в умовах, коли Москва веде проти України інформаційну війну. Також непрогнозованою є поведінка олігархічних медіа. З другого – призначення Бориса Ложкіна, який має багатий досвід монополізації ринку друкованих ЗМІ, главою АП насторожує саме з погляду можливої націленості новообраного президента на встановлення тотального контролю над українськими медіа, перехід до моделювання за їх допомогою громадської думки відповідно до

впливу громадської думки на політику влади.

СЛОВОМ І ДІЛОМ

Більшість пунктів програми Порошенка вельми розмита, що дає змогу уникнути прямої відповідальності за її невиконання (див. *Тиждень*, № 21/2014). Водночас уже в самій програмі Петро Олексійович наголосив, що соціально-економічна політика належить до повноважень Кабміну, а перебирати на себе ті функції він не збирається. Тож і вся відповідальність за ситуацію в цій сфері лежить на уряді та коаліції.

Навряд чи такий підхід задовольнить українців, які голосували за президента як чітко персоналізованого носія відповідальності за очікувані зміни в країні (і їх абсолютно не цікавлять його дійсні повноваження). Водночас більшість обіцяних гарантій від ухвалення відповідних законів. Тим часом парламент наразі умовно підконтрольний главі держави. Як і за Віктора Ющенка, у перші кілька місяців він може переважно підтримувати ініціативи президента (хоча не виключений і саботаж, адже окрім 55% підтримки громадян у першому турі в гаранта немає тих повноважень, які в перший рік президентства були в Ющенка). Однак що більше падатиме рейтинг Петра Олексійовича, тим менш лояльним до нього буде депутатський корпус, а за чинної нині

СПРОБИ ПОРОШЕНКА КОНСОЛІДУВАТИ ДОВКОЛА СЕБЕ ОЛІГАРХІВ НЕГАТИВНО ВПЛИНУТЬ НА СЕРЕДНЬО- ТА ДОВГОСТРОКОВІ ПЕРСПЕКТИВИ КРАЇНИ

визначених Адміністрацією президента орієнтирів. Адже віртуальна реальність може пригальмувати темп і значно зменшити масштаби розчарування новообраним главою держави серед громадян, однак вона ж здатна спотворити реальність та загальмувати процеси формування громадянського суспільства і

редакції Конституції змінити відповідний стан справ президенту буде важко.

Каденція Петра Порошенка має припасти на досить складний економічний період. ВВП у I кварталі зменшився на 1,1%. За результатами року прогнозують його падіння на 3–5%. Спад промисловості в січні – квітні 2014 року становив 5,3%, при цьому він і далі пришвидшується. У сільському господарстві після торішнього рекордного урожаю, що втримав ВВП від обвалу, також слід очікувати негативні тенденції. Наразі такі галузі, як харчпром, усе ще були фактором поліпшення загальної статистики. Наприклад, за ті самі січень – квітень 2014 року падіння в ньому становило лише 0,2%. Приблизно на рівні 2013-го перебувала й деревообробна та паперова промисловість. Однак у майбутньому зі стрімким зменшенням купівельної спроможності українців в умовах заморожених заробітних плат, але дедалі вищих цін можна очікувати подальшого стиснення внутрішнього ринку з негативними наслідками для галузей, які працюють на нього.

Українська економіка змушена буде трансформуватися з огляду на дедалі гострішу конфронтацію з Росією й необхідність переорієнтації на європейський та інші ринки світу. Водночас у соціальній сфері вже відбуваються пертурбації, пов'язані з підвищенням цін і тарифів за одночасного фактичного заморожування рівня доходів. Разом із тим готується масштабне заміщення загального субсидування на адресні дотації, зокрема у ЖКГ, Анексії Криму та бойові дії на Донбасі певний час можуть слугувати для частини українців поясненням необхідності тісніше затягнути паски. Однак якщо той процес буде надто тривалим, а падіння рівня життя не вдасться бодай зупинити (не кажучи вже про те, що після повалення режиму Януковича більшість очікує його динамічного зростання), це вилетить в потужне невдоволення, зокрема й самим Порошенком.

МИР БЕЗ КАПУЛЯЦІЇ

Утім, найбільшу загрозу для новообраного президента становитиме невиконання ним (цілком або невчасне чи невідповідне очі-

куванням більшості тих, хто за нього проголосував) його передвибірчих обцянок: ліквідація терористів на Донбасі й перехід до нових, незалежних та рівноправних відносин із Росією, підписання й імплементація Угоди про асоціацію з ЄС, досягнення домовленостей про гарантії безпеки України з боку інших держав.

Адже широкий загал сприймав Порошенка, зокрема, як людину, що здатна тримати удар Путіна навіть в умовах, коли це шкодило його бізнесовим інтересам. Компанії Петра Олексійовича стали першими жертвами торговельної війни, яку Москва розпочала в липні минулого року проти України, щоб примусити відмовитися від підписання Угоди про асоціацію та ЗВТ і натомість схилити до інтеграції в Митний союз Росії, Білорусі та Казахстану. Уже 29 липня 2013-го Росспоживнагляд заборонив імпорту до РФ продукції Roshen, що об'єднує кондитерські підприємства Порошенка. А в березні компанія змущена була припинити функціонування на території північного сусіда після того, як Тверський районний суд Москви порушив проти неї кримінальну справу, заарештувавши еквівалент 1 млрд грн на її рахунках у російських фінустановах. Уже після президентських перегонів стало відомо про підготовку до «націоналізації» його Севастопольського морського заводу.

Водночас Петро Олексійович після обрання на посаду та кількох розмов із Путіним наразі так і не виявив очікуваних суспільством жорсткості та рішучості в проведенні АТО, виході з російськоцентричних структур на кшталт СНД, уведенні візового режиму чи повному закритті кордону з РФ як основним джерелом нестабільності для України тощо. Поки що немає бодай якихось його ініціатив і в питанні Криму, які погіршили б становище там окупантів та місцевих колаборантів, роблячи дедалі нестерпнішим існування півострова без України.

Тим часом на чолі АП Порошенко поставив Бориса Ложкіна, людину, з якою пов'язують активну русифікацію українських друкованих ЗМІ і яка

Вартість активів Петра Порошенка останнім часом оцінювалася в

15–20 млрд грн

отримувала за це винагороду з рук Валентіни Матвієнко, спікера Ради Федерації РФ та однієї з найближчих соратниць Владіміра Путіна.

Так, після інавгурації Порошенка українські силовики розпочали наступ з метою відновлення контролю над ділянкою кордону між захопленою терористами частиною Донбасу та Росією. Водночас низка його кроків видавалися запізнілими або й недостатньо адекватними реальній ситуації. Зокрема, провівши засідання РНБО лише на третій день після того, як терористи збили український літак із 49 військовими, президент заявив про намір запропонувати терористам час для роздумів, щоб здати зброю та покинути територію України, а по факту для відпочинку та перегрупування сил. Тож чи

ЯКЩО ПОРОШЕНКО НЕ ПОЗБУДЕТЬСЯ БІЗНЕС-ІМПЕРІЇ, МАСШТАБИ ДЕРИБАНУ ЗА ЇЇ ДОПОМОГОЮ МОЖУТЬ ВІЯВИТИСЯ БІЛЬШИМИ, НІЖ ДІЯННЯ «СІМ'І» ЯНУКОВИЧА

не єдиним конкретним результатом засідання стала вимога цілковито припинити всі види співпраці українських підприємств із Росією у військовій сфері (раніше відповідне обмеження діяло не на всю продукцію, зокрема не поширювалося на продукцію подвійного призначення).

Справді, після інавгурації президента минуло трохи більше ніж тиждень. І можна припустити, що цей час використовувався для підготовки до масштабніших ініціатив, спрямованих проти російських диверсантів на Донбасі та окупаційної адміністрації в Криму, зміни формату відносин із Росією та контрольованими нею структурами на кшталт СНД. Однак новообраному главі держави не слід забувати, що від нього очікували не просто миру і нормалізації ситуації з РФ, а досягнення всього цього без явної чи прихованої капітуляції перед Кремлем. ■

Каденція Петра Порошенка має припасти на досить складний економічний період. ВВП у I кварталі зменшився на

1,1%

За результатами року прогнозують його падіння на

3–5%

Віталій Ковальчук:

«Угоди про тісну співпрацю УДАРу з Порошенком ніхто не відміняв»

Спілкувався
Богдан
Буткевич

Голова фракції УДАР у парламенті про те, чи стане його політсила новою Партією регіонів, а також про необхідність дострокових парламентських виборів та іспит владою.

У.Т.: Хто був ініціатором союзу Порошенка – Кличко? Чи задоволені ви зараз цією комбінацією?

– Я б не сказав, що це якась комбінація, адже ми офіційно оформили союз відповідною угодою 29 березня на з'їзді УДАРу, де чітко заявили про спільне політичне майбутнє двох впливових політиків та їхніх політичних

сил. Відповідно там закладено таке: спільна політична діяльність задля реформ, спільне формування владних структур, імплементація асоціації з ЄС. Я вважаю, що прийняли цілком правильне рішення, свідченням чого стала перемога Петра Порошенка вже в першому турі. А ми завжди виступали якраз за висунення єдиного кандидата від демократичних сил, який матиме найвищу підтримку громадян, а отже найбільше шансів на перемогу. Власне, таке бачення не було спонтанним, бо переговори тривали досить довго й увінчалися саме тим рішенням, про яке я вже сказав. Для суспільства такі кроки дуже корисні, адже ми перші показали можливість реального об'єднання рейтингових політиків. Президент Порошенко дістав колосальний кредит довіри, він, на мою думку, володіє якостями та рисами, необхідними для виконання всіх своїх обіцянок. І йому потрібна потужна команда із чітко визначеними зонами відповідальності. Щиро підтримуватимемо всі позитивні починання президента.

У.Т.: То чи готовий УДАР стати новою партією влади, тобто тією самою командою? Адже Порошенко не має своєї партії, тому цілком імовірно, що він захоче опертись на вашу політичну силу, особливо в світлі дострокових виборів до парламенту, які УДАР підтримує та активно лобює. Не боїтеся стати новою Партією регіонів?

– УДАР створювався не для досягнення влади як такої, а як інструментарій, що дасть змогу втілити ту політику, яка допоможе нам по-справжньому змінити країну. Звичайно, будемо присутні у владі й на посадах, бо інакше навіщо потрібна політична партія. Але гарантую, що ми проти квотного підходу в призначенні людей і будемо керуватися передовсім професіо-

налізмом та готовністю працювати на результат, а не партійною приналежністю. Це і є наша гарантія не стати ПР. Що стосується виборів – так, підтримуємо й домагатимемося цього, адже дострокові вибори до Верховної Ради, якщо хтось забув, були однією з головних вимог Майдану. Ніхто не скасовував і принципів відкритої політики, за які ми, як учасники Революції гідності, також боролися. 70% українців хочуть перевиборів парламенту вже цього року, тобто цілком зрозуміло, що нинішній його склад не відповідає настроям у суспільстві. Саме тому ми й вийшли з ініціативою постанови про саморозпуск парламенту (на момент здачі номера вона вже зареєстрована у ВР. – Ред.), чим, до речі, даємо можливість усім нардепам проявити політичну свідомість та мудрість. Наші колеги з «Батьківщини» та «Свободи» підтримали цю ініціативу, питання тільки з кількома іншими політичними групами. ПР та комуністи вже відмовилися її підтримувати – цілком очікувано, бо прекрасно розуміють, що шансів потрапити до наступного парламенту в них фактично немає і після перегонів вони підуть у небуття. Тому вони використовуватимуть будь-який шанс, щоб продовжити свою присутність у Верховній Раді. Власне, нам потрібно 226 голосів для цього політико-правового рішення, яке дасть змогу потім президентові підписати указ і оголосити вибори. Ми запропонували пропорційну виборчу систему з відкритими списками, яка зробить можливим для громадян визначити місце людей у списках партії, за яку вони голосують, а для самих політиків – позбутися політичної корупції, я маю на увазі торгівлю місцями. Зазначу, що наша партія ще перед виборами-2012 відкрила свої списки й дала можливість руху «Чесно» провести люстрацію

ФОТО: АНДРІЙ ЛОМАКІН

кандидатів. Отож для нас це нормальна практика, яку час перенести на всю українську політику. Країна змінилася, і настав час це зробити й політикам. Усі мають бути готові пройти люстрацію, інакше жодної політичної долі в них не буде. Щодо того, чи будемо ми партією, на яку спиратиметься президент Порошенко, то з цим питанням краще звертатися до нього. У будь-якому разі угоди про тісну співпрацю ніхто не відміняв, тож саме в цьому руслі ми й збираємося діяти. Утім, хочеться, щоб усі розуміли – ми не є чиймись людьми, ми є потужною політичною командою вже з п'ятирічним досвідом діяльності та правочинистською ідеологією. До речі, ми є асоційованим членом Європейської народної партії. Хочемо, нарешті, щоб за партію голосували залежно від їхньої ідеологічної спрямованості, поставили собі за мету зробити основним чинником політичної конкуренції саме ідеологію та програми, а не тільки лідерів.

У.Т.: Вас називають сірим кардиналом УДАРу. Або головним тренером Кличка. Багато хто вважає, що без вас у партії не приймають жодного рішення. То хто ж ви такий? Окрім офіційної посади голови фракції, яку до того ж обійняли зовсім недавно, після обрання Кличка мером Києва.

– Моя функція – це передовсім розвиток партійної структури, зміцнення наших регіональних команд та участь у визначенні кроків нашої політичної сили. Також я відповідаю за підготовку й проведення виборів. Тепер щодо сірого кардинала. Гадаю, цей штамп поширився через те, що певний час був достатньо непублічним, тому це, мабуть, спонукало журналістів до якихось домислів. Узагалі, усі рішення в нас приймає команда, бо головна умова ефективності спільної діяльності – це відсутність недомовок та непрозорих рішень. Щодо свого нібито впливу на Кличка скажу так: він лідер і завжди має свою думку, у правильності якої може перекопати партію. Зрозуміло, що я беру активну участь у вирішенні питань та прийнятті рішень. Коли один журналіст сказав мені, що я людина тіні, бо мене складно прорахувати наперед,

тому, власне, багато хто відчуває певну насторогу щодо мене та моєї ролі в партії. Я хочу домогтися змін у країні, хай як пафосно це звучить. Мені здається, саме зараз виникає критична маса людей, які можуть думати й діяти по-новому і, головне, брати на себе відповідальність за результат. Тому мене особисто цікавлять не тільки повноваження, а й зона відповідальності.

У.Т.: Чому ви досі без посади? Адже ви з партією близькі до нового президента, та й вас довго сватали на місце голови АП.

– Я очолюю фракцію партії УДАР, і мені цього цілком достатньо. Адже питання не в посаді, а в можливості впливу та допомоги команді в досягненні визначених цілей. Щодо чуток про моє можливе призначення головою АП, то скажу, що це активно мусувалося тільки в експертному середовищі. Та й чулки коментувати не люблю. Я не ставив собі за мету одержати якусь посаду зараз, у світлі перевиборів до ВР. Для нас головна мета – це домогтися їх та перемогти на них. А далі вже сформувати уряд, через який мати реальний вплив на події в країні, займатися децентралізацією влади, розмежуванням повноважень між різними гілками влади тощо. Найбільшою проблемою зараз є зміна кадрового складу, виконавчої влади і самого парламенту. Узагалі, кожна людина й кожна політична партія проходять два свої головні іспити – владою та грошима. Тепер настала черга УДАРу, і я вважаю, що ми гідно їх проходимо.

У.Т.: А як же ситуація з Георгієм Ярошенком, кандидатом у депутати Київради від УДАРу та помічником вашого нардепа Валерія Іщенко? Його ж звинувачують у спробах рекету в Дніпропетровській області нібито під прикриттям керівника СБУ Валентина Наливайченка, теж з вашої фракції.

– Саме це я й мав на увазі під іспитом. Якщо факти, які опубліковані в ЗМІ, підтвердяться в ході розслідування, то незалежно від місця в партії чи мандата ця особа буде виключена з нашої організації, а мандат ми змусимо здати. До закінчення розслідування більше нічого не

коментуватиму, але гарантую, що якщо це все правда, то рішення будуть прийняті швидко та жорстко. На цьому наголосив і Віталій Кличко – ми не будемо миритися з корупцією всередині своєї партії.

У.Т.: Коли і як виник ваш тандем з Кличком?

– Ми познайомилися в лютому 2006-го року, коли він

МИ ДОМАГАТИМЕМОСЯ ДОСТРОКОВИХ ВИБОРІВ ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ, АДЖЕ, ЯКЩО ХТОСЬ ЗАБУВ, ЦЕ БУЛА ОДНА З ГОЛОВНИХ ВИМОГ МАЙДАНУ

уперше був кандидатом у мери, а також першим номером у виборчому списку до парламенту від блоку «ПОРА – ПРП». Мої товариші познайомили нас, і я почав допомагати йому в кампанії. Так у нас виникли стосунки, які вже перевірені часом і подіями. І головне – ми віримо один одному, бо знаємо, що сказане слово – це обов'язок до виконання. Нечасто можна зустріти людей, з якими було б так легко, надійно та спокійно провадити таку неспокійну діяльність, як політика.

У.Т.: Свого часу вас звинувачували в тісних комерційних зв'язках з Віктором Пінчуком та Леонідом Кучмою. Також УДАР називають проектом Дмитра Фірташа.

– Прикро, що ніхто мене не називає проектом моїх тата й мами. А якщо серйозно, то інформація щодо Пінчука та Кучми з моменту її появи років п'ять тому викликала в мене щире усмішку, бо вона геть не відповідає дійсності. Щоб ви розуміли, уперше з Леонідом Кучмою я зустрівся 2011 року на якомусь публічному заході. Авторитетно стверджую: я не є людиною ні Кучми, ні Пінчука, ні Фірташа, ні будь-кого іншого, до кого мене, як і нашу партію, намагаються прив'язати. Свого часу всі ці «вкиди» робилися, щоб понизити наш рейтинг, бо, мовляв, як це так, щоб партія нікому не належала. УДАР залежить рівно від двох чинників – своєї команди та своїх виборців. ■

Майстер політичної реінкарнації

Нинішній президент доволі довго шукав себе в політиці, змінивши чимало політичних пристаней. Але, досягши вершини Олімпу, схоже, і далі перебуває в ідеологічному пошуку

**Автор:
Роман
Малко**

Свій звивистий шлях у президенти Петро Олексійович розпочав у лавах СДПУ(о), тоді провладної партії і головної опори Леоніда Кучми, керованої одіозним Віктором Медведчуком. Порошенко навіть взяв у партійний виборчий список під № 11, але він погордував такою ласкою і самостійно здобув мандат у Вінницькому мажоритарному окрузі. Щоправда, вступити до парламентської фракції об'єднаних соціал-демократів не відмовився і навіть був обраний членом політбюро СДПУ(о). Чи так сильно пройнявся соціал-демократичною ідеологією, якою від згаданої політсили навіть не пахло, чи мав якесь прагматичніші мотиви, історія поки що замовчує. Хоч імовірнішим є все ж таки друге. Як виявиться згодом, ідеологія в житті Порошенка таки не відіграла ключової ролі.

Через багато років, пояснюючи, як лихий його поплутав зв'язатися з Медведчуком на зорі кар'єри, Петро Олексійович в інтерв'ю Forbes сказав: «Насправді не було ніякої СДПУ(о). Просто мій друг Віктор Король, який був знайомий із Зінченком і Плужниковим, запропонував піти в парламент. Мовляв, чи не хочеш ти увійти до їхнього списку на певних фінансових умовах? Я був готовий. Але повідомив, що балотуюся в мажоритарному окрузі у Вінницькій області. І якщо пройду, то проситиму, щоб гроші повернули. Пройшов. Гроші не повернули. Через це здійнявся шум. Але я ніколи не вступав до СДПУ(о)».

Під крилом у Медведчука Порошенко витримав недовго, два роки. Були вони для нього позитивні чи ні, корисні чи не дуже,

йому краще знати. Утім, судячи з того, що сам президент Кучма, за твердженням Порошенка, нібито був не проти бачити його очільником Вінниччини, тільки той дипломатично відмовився, справи йшли непогано.

Проте навесні 2000-го Петро Олексійович раптово вирішив змінити орієнтацію і взятися за власне партійне будівництво. Подейкують, не без благословення Банкової, а главою АП тоді саме був його приятель Володимир Литвин.

РЕГІОНАЛЬНА СОЛІДАРНІСТЬ

Те, що Порошенко навіки увійшов до списку засновників Партії регіонів, не секрет. І хоча він пробув у ній не так довго, як інші, проте пляма на біографії лишилася.

Усе починалося досить непогано. Покинувши на початку 2000-го есдеків, Петро Олексійович вирішив створити в парламенті окрему фракцію «Солідарність» і на її основі розбудовувати Партію солідарності України. Запало, бачте, в душу йому слово «солідарність». Чого б це мільйонерів, до того ж консерваторові перейматися долею робітничого класу, не зрозуміло. Але факт є фактом, більшу частину свого політичного життя Петро Олексійович у вільний від інших проєктів час асоціював себе саме з лейбористами, себто трударями лівацького спрямування.

Але раптом заварилася каша зі створенням глобальнішого проєкту під назвою «Партія регіонального відродження «Трудова солідарність України», що згодом перетвориться на Партію регіонів. Петро Олексійович, не довго думаючи, долучається в листопаді 2000-го до кола її засновни-

ків, втягує туди свою Партію солідарності України і ставить таким чином жирний хрест на власному творінні, обійнявши при цьому посаду заступника голови ПР. Навіщо йому була ця авантюра, і досі не зрозуміло. Або не спрацювала інтуїція, або, можливо, бачив чоловік у ній якесь особливі перспективи, зацікавився раптом ліберально-олігархічним світоглядом, всяке буває. Тільки з регіоналами в Порошенка якось не зрослося, тож уже через півроку він вийшов із партії через принципову розбіжність поглядів. Країну саме лихоманило від гучного вбивства Гонгадзе і пов'язаного з ним касетного скандалу, тому не виключено, що інтуїція, яка в Порошенка, подейкують, завжди була на висоті, підказала йому покинути сумнівну компанію й шукати привабливішу політичну перспективу.

ЛЮБИ ДРУЗИ

У 2001 році Петро Олексійович вирішив стати співзасновником куди прогресивнішого утворення, ніж Партія регіонів, – блоку «Наша Україна» на чолі з шанованим тоді й перспективним Віктором Ющенком. Сам Ющенко, розповідають, не надто й хотів, щоб його піднесли, як прапор, і тим паче поставили в опозицію до тодішньої влади, але так вийшло. Зібралася критична маса любих друзів та колег, які все добре організували, і процес пішов. Щоб знову стати співзасновником, Порошенкові цього разу довелося трохи поприти. Своєї партії в нього вже не було, залишилися в регіоналів, а очолити таємно створену за його дорученням «Солідарність» із першої спроби не вийшло. На з'їзді його ж партійці

«прокатили», як дитину, і для залягодження проблеми знадобився цілий місяць. А втім, така прикریсть не завадила Петрові Олексійовичу стати повноцінним співзасновником нового блоку, і його партія отримала квоту у виборчому списку «Нашої України», а сам Порошенко став ще й одним із її основних спонсорів та лідерів, очоливши виборчий штаб блоку.

Різкий перехід консерватор-лейбориста Порошенка в середовище націонал-демократів, щоправда, особливо нікого й не збентежив, бо насправді, як виявиться згодом, окрім бажання дорватися до влади не було в цій чесній компанії жодної ідеології.

У «Нашій Україні» Порошенко протримався чи не найдовше. Двічі, у 2002-му і 2006-му роках, обирався до парламенту за її списком і здобув перший майданний досвід. Щоправда, з нею в нього пов'язані й не дуже приємні спогади, що залишили свій відбиток, мабуть, і донині. Після перемоги Ющенка на президентських виборах у результаті Помаранчевої революції Порошенко небезпідставно розраховував на крісло прем'єра в постреволюційному уряді. Проте його сподівання перекреслила жінка з кошою на прізвище Тимошенко, а Петрові Олексійовичу довелося вдовольнитися не дуже престижною в усі часи посадою секретаря РНБО. Зрозуміло, що нічим добрим це не могло закінчитися. Між Тимошенко й Порошенком відразу почалася війна, яка увінчалася гучним скандалом і відставкою останнього.

ПОМІЖ КРАПЕЛЬ

Здобувши ще один безцінний досвід партійного будівництва, По-

рошенко відтоді й аж донедавна намагався стояти осторонь будь-яких політичних проектів. З політики, щоправда, не пішов, але до жодних партій та блоків більше не вступав, балансує між «нашими і вашими», щоб якомога менше забруднитися й дочекатися свого часу.

Та не був би він Петром Порошенком, якби таки не зберіг десь у сейфі папку з реєстрацією свого віртуального творіння – партії «Солідарність», і вона таки згодилася. Вкотре обравшись депутатом і, мабуть, передчуваючи великі зміни, вирішив у червні 2013 року воскресити її, щоправда, очолювати не став, а люб'язно поступився цим місцем відданому медіа-менеджерові й екс-керівникові «5 каналу» депутатові Юрію Стецю. Той одразу не тільки сів у крісло голови партії, а й увійшов до складу політради об'єднаної опозиції «Батьківщина». Відповідно «Солідарність» також увійшла до ВО «Батьківщина». За ідеологічним забарвленням це вже було щось ближче.

Утім, трапилася неприємність. У жовтні 2013-го суд за позовом Мініюсту ліквідував «Солідарність», яка 10 років не брала участі у виборах, і чергова спроба партійного будівництва Петра Олексійовича виявилася під загрозою. Чому так сталося, зрозуміти неважко. Формальний при-

ПЕТРО ПОРОШЕНКО ВСТИГ ПОБУВАТИ СОЦІАЛ-ДЕМОКРАТОМ, ЛІБЕРАЛОМ І СПІВЗАСНОВНИКОМ ПАРТІЇ РЕГІОНІВ

від було застосовано з таких самих формальних причин. Режим Януковича просто образився на Порошенка. Перемігши на виборах до Верховної Ради 2012 року у своєму рідному Вінницькому мажоритарному окрузі № 12 як самовисуванець та ще й із вражаючим результатом 71,52%, той не тільки відмовився далі працювати міністром економічного розвитку і торгівлі України в уряді Азарова, ким був до того, а й не увійшов до провладної фракції, залишившись позафракційним. До того ж став дедалі відвертіше підігравати опозиції. Досі вдала технологія роз-

кладати яйця в різні кошики й служити «і нашим, і вашим» дала збій.

Та воювати зі злочинним режимом із цього приводу Порошенко не став, бо не було часу. Спалахнула нова революція, і він із головою поринув у її хвилі, інтуїтивно відчувши, що з цього щось буде. Й лише після того, як усе закінчилось і почався новий етап у житті не тільки країни, а й самого Петра Олексійовича, постала потреба вивести «Солідарність» із віртуального простору, у якому вона насправді весь час перебувала, у реальне політичне поле. Подейкують, щоб не морочитися, Порошенко просто купив собі нову партію під назвою «Національний Альянс свободи та Українського Патріотизму «НАСТУП» і так само легко перейменував її у Всеукраїнське об'єднання «Солідарність». А що президентові не годиться бути членом жодної політсили, то головою її знову таки став Юрій Стець.

ЖИТИ ПО-НОВОМУ

Якою буде доля цього вже п'ятого проекту Петра Порошенка, передбачити неважко. Сьогодні знайдеться чимало охочих поповнити його ряди. Дивись і побачимо серед його членів усіх, із ким Петрові Олексійовичу приписують теплі стосунки впродовж його довгої бурхливої політичної кар'єри. Починаючи з Давида Жваніти та Миколи Мартиненка, Арсена Авакова й куми Оксани Білозір і закінчуючи, наприклад, Володимиром Литвином чи навіть Миколою Азаровим. А чом би й ні. Ідеологічним наповненням чи відповідністю назви змісту також перейматись не варто, бо, зважаючи на всі творчі пошуки Порошенка, ця деталь турбує його якнайменше. Зумів же він якось поєднати в собі лейбористську солідарність і консерватизм мільйонера, поєднав і інші несумісні речі.

Тільки от чи виросте від цього та партія з приватної і кишенькової в реальну потужну й демократичну політсилу – це ще вилами по воді писано. Все ж бо тепер залежить не тільки від самого Порошенка. Він, звісно, президент, але «жити по-новому» для більшості українців віднедавна таки не порожній звук... ■

П'ятий елемент

Слово Порошенка добре запам'ятовується та відповідає тому, що хочуть почути люди. Але чи здатний п'ятий президент на рішучі дії, які стабілізують ситуацію в Україні?

«Петро Порошенко є одним із найбагатших людей України. У політику він прийшов 1998-го. Однак здебільшого залишається дещо невідомою й навіть сірою фігурою без суттєвого публічного іміджу», – зазначив наприкінці березня цього року оглядач «Радіо Свобода» Роберт Коалсон. До Порошенка з диктофоном без попередньої домовленості так просто не підберешся. Він уміє ретельно контролювати свій образ, залишаючи велику частину реальних дій та кроків поза увагою об'єктивів відео- та фотокамер.

Маючи перед очима сумний досвід попередників, новий президент може або знайти абсолютно нову лінію поведінки, або увійти в історію як продовжувач традиції двох Леонідів і двох Вікторів. Петро Олексійович – нинішній власник «5 каналу», а до 2013 року ще й частки акцій медіа-холдингу УМН Бориса Ложкіна. Це достатній ресурс, щоби певний час робити видимість діяльності. І її початок покладено – ним став недавній PR-хід з дотриманням президентським кортежем правил дорожнього руху на світлофорах. Справити враження Петро Олексійович умів завжди і всюди. Важливою складовою репутації цього лідера вже давно є столичний фітнес-центр «П'ятий елемент» – один із київських активів По-

Автор:
Ганна Трегуб

Президентський hardtalk
«Зрозумійте ж, нарешті, у Росії: газ має перестати бути вашим кийком, це всього лише ринковий товар. А час кийків і шантажу закінчився, кийок більше працювати не буде. Ні з Україною, ні з іншими країнами Європи... Росія хоче продавати газ по 500 доларів? Спасибі, не треба. Походіть іще по базару – може, комусь і сподобається. Але нам за такою ціною газ не потрібен»

З інтерв'ю виданню «Новая газета», 25 травня 2014

рошенка. Багато хто відвідує його тільки заради престижу, розглядаючи абонемент як свого роду перепустку до клубу мажорної молоді.

ГОСПОДАР ШАХОВОЇ ДОШКИ

Ким п'ятий президент України є насправді, знають, мабуть, тільки його родина, близькі друзі та деякі бізнес-партнери. Суспільство ж поки що задовольняється відпрацьованою в деталях картинкою та заявами, що зачепили душі електоральної більшості держави. Адже наші люди, попри болочий урок останньої революції, тільки вчаться оцінювати своїх президентів за діями, а не за словами і критично ставитися до показаного, розказаного й написаного у ЗМІ.

Президентство – це ще одна чудова нагода для того, щоб регулярно світитися в різних медіа. Особливо коли голова Адміністрації президента – великий медіамагнат і, подекуди, за сумісництвом близький приятель. Тобто є майданчик, де можна демонструвати «сильну позицію», європоцентричність, англомовність, абсолютну незалежність і начебто радикальну відмінність від попередніх керманців України. З 2013 року Порошенко також усяляко, на різних рівнях, демонструє свою прихильність європейській ідеї, яка для нього є й українською національною. Нести й репрезентувати себе в такому образі Порошенкові подо-

бається, тому він і робить це з регулярною методичністю – так, ніби сотню разів повторена річ мусить нарешті стати для всіх правдою. Якщо спробувати розібрати ті повідомлення, які вкидає Петро Олексійович у маси, на окремі складові, назбирується принцип: ця людина все доводить до кінця й має властивість перемагати.

Відвідини театру й художніх виставок – це теж було не в душі попередніх чотирьох українських президентів. Хіба що коли в тому була протокольна необхідність. Про публічні походи разом з родиною на постановку «Гамлета» в «Мистецькому Арсеналі» у виконанні лондонського театру Sheakspeare's Globe та виступ українського рок-гурту «Кому Вниз» на інавгурації устигли розтрубити більшість українських ЗМІ. Піар зайвим не буває, особливо такий, який навіює суспільству думку, що новий президент має далеко не совкові смаки і вподобання. Проте якось уже надто награно все це вийшло, хоча й дуже помітно. Очевидно, на те й розраховували. От тільки до того не був Петро Олексійович меценатом ані українських театрів, ані українських музеїв. Не був він також і їхнім завзятим поціновувачем.

Тією ж виваженістю визначається і його любов до неформальних зустрічей, як-то кажуть, «без протоколу», до яких Порошенко вдається останнім часом. Справді, це європейська ознака.

І на Заході таких людей цінують. Проте є велика різниця між заявами, які підкріплюються діями, і порожньою балаканиною. Тому немає гарантії, що така модель поведінки не є елементом продуманої особистої реклами. І поки що ніхто не знає, чи за піднесеними словами, які змушують ніяковіти, підуть і ті дії, від яких зняковіє принаймні нинішній керівник РФ.

МОВА СИМВОЛІВ

Імідж людини можливо створити, бо це зовнішня оболонка, маска, яка із сутністю особи не має нічого спільного. Отже, далі декілька слів про символічні дрібнички, які одразу впадають в око й так добре грають на руку особі новообраного очільника нашої держави.

Петро Порошенко – наймодніший український президент. Він прекрасно володіє й активно послуговується українською, російською та англійською мовами. Своє знання останньої він продемонстрував іще у своєму першому інтерв'ю hromadske.tv, яке відбулося після подання заявки на висування себе кандидатом у президенти на дострокових виборах. Варто пригадати тут і його емоційну сварку з олігархом Новинським, викладену в Youtube, яка відбувалася російською мовою.

Порошенко – батько багатодітної родини, та й Марина Порошенко, нинішня перша леді держави, не має за собою ані американського минулого Катерини Ющенко, ані важкого донбаського досвіду Людмили Янукович.

Отже, нібито непоганий набір, але щось він аж надто нагадує копіювання стилю третього президента України Віктора Ющенко. Власне, це й не дивно, бо йдеться про двох кумів. Відкритим питанням лишається, чи буде наслідувати Порошенко не лише імідж Ющенко, а і його стиль ведення політики.

Третій президент України не цурався публічно з'являтися та фотографуватися у вишиванці. Так само як і нинішній очільник держави. Від 1991 року відбулося вже п'ять інавгурацій, проте й досі жоден президент, який присягав на вірність українському народові, не зробив цього у вишиванці. Тобто Петро Порошенко не виняток із правила. Ще однією

іміджевою звичкою, яку, цілком можливо, чинний президент заппозичив у Віктора Ющенко, є носіння приколотого до лацкана піджака тризуба із золотистого металу. Ні Кравчук, ні Кучма з Януковичем до такої символіки ніколи не вдавалися – ані під час своїх інавгурацій, ані під час зустрічей на найвищому рівні із лідерами інших країн. Вишиванка ж поки що залишається на рівні приватному – як святковий одяг, у якому можна з'явитися на релігійному святі або ще на якихось урочистостях, котрі не потрапляють під дію офіційного протоколу. Але це зовнішня сторона іміджу – так би мовити, те, що приваблює до себе людське око. Хай там як, але символи в людській комунікації багато значать. Хоч як банально це звучить, проте якщо хтось носить вишиванку й значок із тризубом – значить, виступає за українську національну справу.

Те саме стосується й показного відвідування богослужінь. Зокрема, на Великдень цього року Петро Олексійович разом із дружиною вельми тихо відвідав не лише Свято-Троїцький Іонівський монастир Української православної церкви (Московського патріархату), а й Свято-Володимирський патріарший кафедральний собор УПЦ КП та Кафедральний собор Воскресіння Христового Української греко-католицької церкви. У той день він поспілкувався з Патріархом Філаретом та верховним архієпископом Святославом Шевчуком, від якого чинний президент ще й причастився. Таким чином було здобуто прихильність парафіян майже всіх християнських конфесій України, а це було аж ніяк не зайвим перед президентськими виборами.

Порошенко непоказово визнає себе олігархом. «Олігарх – це людина, яку державна влада використовує для власного збагачення. Я завжди був в опозиції. Бандити від влади знищували економіку й бізнес. Я опинився під цим катком», – розповідав політик свою сумну історію у програмі «Шустер Live» наприкінці квітня цього року. І те ще один крок для здобуття суспільної прихильності: мовляв, «Сім'я» обкрадала вас, простих українців, та й мене вона обкрадала також,

тому ми з вами брати по нещастю. Проте Петро Олексійович, незважаючи на ці слова, поки що продавати свій бізнес, як колись був обіцяв, не збирається. Мотивує це тим, що в один день такі речі не робляться.

Цілком можливо, що якщо він до такого кроку не вдасться – фактично або бодай косметично, – то після кількох президентів-партократів і президента-гопника Україна одержить першого президента-

ПІСЛЯ КІЛЬКОХ ПРЕЗИДЕНТІВ-ПАРТОКРАТІВ УКРАЇНА МАЄ ПЕРШОГО ПРЕЗИДЕНТА-ОЛІГАРХА

олігарха. Так само як Пінчук чи Ахметов, він має власний доброчинний фонд. Щоправда, здається, що діяльність того фонду спрямована лише на Вінницю. Це своєрідна подяка місту, яке не раз висувало Порошенка в нардепи. Тут він побудував власним коштом і набережну, і непоганий фонтан. От тільки саме з цим фондом пов'язана прикра історія, яка доводить, що Петро Олексійович може бути і не таким уже й послідовним у діях, як це декларує. 2009 року, у межах проекту «Збережемо стару книгу», Фонд Петра Порошенка пообіцяв передати книгозбірні Могилянки 50-тисячну бібліотеку київського заводу «Ленінська кузня», після того як те підприємство стало власністю нинішнього президента. Цю інформацію активно поширили як на телебаченні, так і в інших ЗМІ. Як виявилось, для Порошенка це був лише черговий удалий піарний хід, бо університет обіцяних книжок так і не отримав. Мабуть, наш президент – це не другий Джордж Сорос, тому така дрібничка, як 50 тис. книжок, для мільярдера чогось таки та й варта, якщо з нею не хочеться розлучатися. Філантропією в такому випадку, ясна річ, і не пахне. Напевно, таки справджується те пророцтво, яке Петро Порошенко виголосив 2012 року: після дніпропетровських і донецьких до влади придуть вінницькі, які мають усі шанси бути зовсім не тими, якими намагаються видаватися. ■

Президентський hardtalk
«Якщо хтось спробує виправдувати свої дії тим, що держава Україна не існує, – це шахрайство. Коли хтось намагається виправдувати свої дії тим, що введення військ іноземної держави на територію іншої держави це нормально, – то це називається порушенням міжнародного права, це називається актом агресії. І це не добре і не погано. Якщо ми вважаємо, що це можна передати будь-якому міжнародному суду, – є Міжнародний суд у Гаазі, є Міжнародний суд ООН. Усе, виберімо судову інстанцію й нехай нас розсудять. Це теж один з варіантів, який можна використовувати»

З інтерв'ю «Комерсанту», 27 травня 2014

Відірватися від Москви

Україна протягом тривалого часу змушена була формувати власну зовнішню політику в тіні інтересів свого північного сусіда. Тепер же вона має можливість звільнитися

Автор:
Ольга Ворожбит

Можна багато нарікати на нинішню ситуацію в Україні, але так чи інакше треба братися за її вирішення. Вона видається аж надто ризикованою, але, як значає німецький соціолог Ульріх Бек, саме ризик та відчуття катастрофи змушують уряди шукати нестандартних рішень. Поки що Росія намагається подати свою агресію проти України як внутрішній конфлікт останньої. Дехто з європейців у найкращих традиціях власної дипломатії шукає «компромісу» й погрожує новими санкціями Росії, але в той же час наголошує, що Україні потрібні переговори й діалог всередині країни. Якщо ж подивитися на те, про що пише більшість відомих західних журналістів, то в центрі їхньої уваги або Кремль, або Вашингтон. Це породжує скепсис у багатьох українських аналітиків, адже ми виглядаємо об'єктом, а не суб'єктом у тій ситуації. Це одна із найбільших зовнішньополітичних проблем, які постали зараз перед Україною, але щоб її вирішити, треба відповісти на низку викликів і, зокрема, на найголовніший – відірватися в усіх сенсах від Москви.

НЕЄДИНИЙ ЗАХІД

Україна вибрала ЄС як свій основний вектор зовнішньополітичного курсу, але й у самому Європейському Союзі є одна вагама проблема: відсутність єдиної позиції в протистоянні з Росією через агресію Москви до України. Звісно, часто говорять про напоягання на жорстких діях щодо РФ з боку східноєвропейських членів ЄС, як-от Польща та країни Балтії, але водночас такий підхід гальмують західноєвропейські представники. Це не раз змушувало європейських чиновників говорити про розкол усередині

ФОТО: REUTERS

ЄС. Його яскравим свідченням можуть слугувати нещодавні висловлювання голови Європейської комісії Жозе Мануела Баррозу, який заявив, що після того як Україна підпише економічну частину Угоди про асоціацію, її впровадження буде обговорено з Росією, щоб в останньої не виникло жодних зауважень.

Важливо також зазначити, що трансатлантичне співробітни-

цтво та довіру між партнерами по різні боки океану було серйозно підірвано через торішній скандал із прослуховуванням. Трансатлантична єдність та порозуміння між партнерами в Північній Америці та США зараз набагато слабші, ніж це було хоча б тоді, коли Польща та інші східноєвропейські держави вступали до НАТО. Для США, як і для Європи, у відносинах з Росією за-

вжди потужним важелем була сильна трансатлантична співпраця. Після Другої світової війни вагомим носієм трансатлантичних цінностей був німецький канцлер Конрад Аденауер, для якого відбудова Німеччини як західної держави у співробітництві з Францією та США, своїм трансатлантичним союзником, була пріоритетом.

Уперше серйозне послаблення цієї співпраці сталося після початку іракської кампанії. «Довіра німців до США падала протягом останнього десятиліття, особливо в результаті політики адміністрації Буша, зараз вона становить близько 40%. Ті, хто більш скептично ставиться до США, особливо з крайніх лівого та правого політичних спектрів, переносять свою критику США в підтримку Росії так, ніби ворогом ворога – мій друг», – прокоментував **Тижню** цю ситуацію Йорг Форбріг, німецький політолог та дослідник з Фонду Маршалла. Разом з тим останнє опитування німецької компанії Infratest Dimar показує, що нинішній рівень довіри до США впав майже до того рівня, який був під час війни в Іраку (див. «Розхитана лояльність»). Нижчим він був лише тоді, коли торік розгорівся скандал з прослуховуванням Агентством національної безпеки США і європейських лідерів, і простих громадян ЄС. Деякі німецькі чиновники саме цей скандал вважають найбільшим чинником посилення антиамериканізму серед німців і кажуть, що саме тому німці відмовляються ставати по один бік із США в українському питанні. Це також утримує канцлера Меркель від більш рішучої позиції щодо Росії. Щоправда, Форбріг стверджує, що від такої позиції Меркель стримує радше робота у великій коаліції із соціал-демократами, які традиційно виступають за м'якші відносини з Росією, ніж тиск суспільства.

На сентименті антиамериканізму намагається грати й Росія, що добре працює в інформаційній сфері у Німеччині. Проте, за словами Форбріга, це не приносить їй бажаних результатів, бо довіра до Росії серед німців упала до рівня менш ніж 20% у результаті кризи в Україні. А це найнижчий рівень протягом багатьох років.

Звісно, про розкол між союзниками по різні боки океану говорити ще рано. В економічній сфері через агресію з боку Кремля таке співробітництво навіть посилюється. Після анексії Криму в переговорах про трансатлантичну зону вільної торгівлі навпаки відкрилося нове ди-хання. Однак це аж ніяк не стосувалося української проблеми.

Тому важливе як прийняття до уваги цього фактора, так і намагання вирішити саму ситуацію. Навіть якщо Росія безпосередньо й не одержує підтримки на свій бік, вона прагне підігравати антиамериканські та антиєвропейські настрої всередині ЄС, що теж їй на користь. Сам Євросоюз, лідерам якого бракує політичної волі та сміливості визнати, що вони грають з Кремлем у піддавки, своїми діями лише заохочує Путіна рухатися далі.

Щоб досягнути своєї головної геополітичної цілі – вирватися із російської залежності, Україні треба буде якомога швидше розібратися з двома іншими викликами – енергетичним та безпековим.

ОБОРОНА ТА ЕНЕРГЕТИЧНІ ПЕРЕВАГИ

Поки що конкретних дій на підтримку української безпеки та розвитку оборони не було запропоновано ані з боку НАТО, ані з боку США, хоча є повідомлення про те, що Альянс готує таку програму, а Штати надали нам нелетальне обладнання. Є певні заяви й з польського боку, зокрема щодо відродження польсько-литовсько-української бригади для спільної охорони безпеки східних кордонів Європи. Ці три країни добре співпрацювали під час місії на Балканах, що й підштовхнуло їх до заснування цієї бригади 2009-го. Проте повноцінний розвиток такого формування загальмувала попередня українська влада. У розмові з **Тижнем** Богдан Кліх, колишній міністр оборони Польщі й один із засновників цього військового підрозділу, ще до початку антитерористичної операції припускав, що таке формування можна створити до кінця цього року. В умовах же теперішньої надзвичайної ситуації це можна зробити й швидше. Крім того, у сфері оборони вже є досвід спільної роботи в межах польсько-українського

За даними Інституту Горшеніна, підтримка вступу до НАТО протягом цього року зросла до

47,3%,

у той час як іще в травні, за їхніми

ж даними, вона становила лише

35,3%

миротворчого батальйону. Експерти й аналітики в один голос заявляють, що США й НАТО мають допомогти Україні переозброїтися й удосконалити армію. Проте для більшості пересторогою є відсутність довіри до наших сил безпеки, які систематично знищували протягом років. Саме співпраця у сфері оборони з партнерами зі Східної Європи й, особливо, з Польщею могла б мати ефект «наглядача» з метою використання за призначенням коштів в озброєння нашої армії.

Україна, попри все, має домагатися членства в НАТО або принаймні надання їй ПДЧ, що стало б ключовим механізмом реформування оборонної галузі в державі. Крім того, в Україні з Альянсом вже є підписані такі угоди, як, наприклад, Хартія про особливе партнерство між Україною та НАТО. Згідно з нею наша країна може претендувати на допомогу в переозброєнні та реформуванні свого війська. Зважаючи на те що підтримка вступу України до НАТО зростає (за даними Інституту Горшеніна, протягом цього року вона піднялася до 47,3%, у той час коли ще в травні, за їхніми ж даними, ця підтримка становила лише 35,3%), можна стверджувати, що аргумент несприйняття Альянсу українським суспільством уже не буде таким актуальним. Окрім

НА АНТИАМЕРИКАНІЗМІ НАМАГАЄТЬСЯ ГРАТИ РОСІЯ, ЩО ДОБРЕ ПРАЦЮЄ В ІНФОРМАЦІЙНІЙ СФЕРІ У НІМЕЧЧИНІ

того, Крим, який був постійним противником НАТО, тимчасово не впливає на формування загальної думки.

Під час інавгураційної промови президент Порошенко говорив про необхідність підписання нового договору на заміну Будапештському меморандуму. Саме НАТО могло б стати гарантом цієї нової угоди.

Ще в квітні польський прем'єр-міністр Дональд Туск запропонував план звільнення від російської енергетичної залежності через створення європейського енергетичного союзу з єдиним органом, який відповідатиме за

закупівлю газу. На його думку, у межах цієї інституції члени мали б більше співпрацювати для того, щоб розвивати власну енергетичну інфраструктуру. Проте для запуску нового проекту чи союзу може знадобитися надто багато часу та зусиль. Алан Рілі, професор права з Лондонського університету, який досліджує питання енергетичної безпеки ЄС, вважає, що там уже є механізм для ефективної роботи такого союзу – це Європейська енергетична спільнота, членами якої є ЄС, Західні Балкани, Молдова та Україна. На його думку, ту спільноту можна було б підняти до рівня повноцінної системи й навіть перетворити її у міні-ЄС. До того ж, як вважає цей науковець, ми не повинні забувати про власний потенціал.

За словами цього дослідника, насправді ми не можемо сказати, скільки ще покладів звичайного газу в Україні не вичерпано. «Ними в Радянському Союзі погано управляли, і через страх перед НАТО та великі об'єми газу в Сибіру виробництво перенесли туди, але це не означає, що ті поклади вичерпано», – наголошує Рілі в інтерв'ю **Тижню**. А ще, на його погляд, ми забуваємо, що Україна має найбільшу у світі транзитну мережу, так само як і найбільшу систему сховищ.

«Україна потенційно може одержати більше користі від лібералізації енергетичного ринку та пов'язання його із європейським ринком, ніж будь-яка інша держава на схід від Альп. З українськими ресурсами, транзитною системою та сховищами Україна може перетворитися в центр продажу газу для всієї Центрально-Східної Європи», – наголосив він у коментарі **Тижню**.

Переконати своїх європейських партнерів у тому, що Україна може ефективно використовувати цей енергетичний потенціал, і є одним із основних викликів для нинішньої влади. Багато світових аналітиків стверджує, що одним із методів стримування Путіна є розвиток економічно і політично сильної України. Без вирішення саме безпекового та енергетичного питань це зробити буде просто неможливо. Тому тут потрібна злагоджена робота як українського уряду, так і його основних партнерів у ЄС.

Запрошення України на урочистості з нагоди 70-річчя висадки союзників у Нормандії стало позитивним сигналом для вітчизняної дипломатії

ІНФОРМАЦІЙНА ЗБРОЯ

Не менш важливим викликом, ніж енергетичний та оборонний, є інформаційний вимір. Уже не лише Державний департамент США, але й структури ЄС готують звіти з роз'ясненням ситуації в Україні та спростуванням дезінформаційних тез, які вкидає у європейський інформаційний простір російська пропаганда. Ще з часів Помаранчевої революції Росія вклала величезні кошти, аби мати можливість для формування інформаційних потоків на Заході. Останнім яскравим прикладом цього є неправильний переклад англійською однієї із заяв Яценюка, де, вочевидь, слово «нелюди» спершу було перекладено некоректно як «недолюди» або ж німецькою *Untermensch* чи *subhumans* англійською, а не *inhumans*, як мало б бути. Це підхопила й розтиражувала німецька преса, що, своєю чергою, зіграло на руку прихильникам російської пропаганди. Насправді такий невеликий приклад свідчить про те, що потрібно реформувати саму систему інформаційної роботи уряду, а також про те, що вкрай необхідно бодай мінімально жити європейське середовище правильною інформацією про Україну.

Важливим активом у цьому питанні могли б стати українські

громади у ЄС, які злагоджено співпрацювали під час організації Євромайданів. Саме ці осередки могли б стати першою цеглиною у створенні українського лобі в країнах Євросоюзу. Принаймні поки ще їхній запал не згас.

ПОЛЬЩА ЯК ОСНОВНИЙ СОЮЗНИК

Ще до інавгурації Петро Порошенко здійснив чималеньке європейське турне, де мав зустрічі як із чільними європейськими лідерами, так і з Бараком Обамою. Те, що його розмова з президентом США відбулася саме у Варшаві, не було випадковістю. Обама туди прибув не лише для того, щоб ушанувати 25-ту річницю парламентських виборів у Польщі, але й для засвідчення своєї поваги новим членам НАТО, зокрема Польщі. План Обами полягає в наданні \$1 млрд для зміцнення безпеки в Європі. У своїй промові американський президент підкреслив, що такий крок означатиме як збільшення кількості навчань, для того щоб армія була готова відповісти у випадку можливої загрози, так і додаткову присутність американських військ у повітрі, морі та на суходолі. «Також ідеться про допомогу в гарантуванні безпеки для наших друзів – України, Молдови та Грузії», – зазначив він у своїй промові.

Польща завжди була адвокатом України, саме за її головування в ЄС активно лобювали підписання Україною Угоди про асоціацію. На це співробітництво, схоже, ставить і Білий дім, зміцнюючи Польщу в безпековому плані. У цілому ж Україна, Польща та країни Балтії могли б сформувати, наприклад, окремий безпековий альянс у межах ЄС, адже саме цим країнам найбільше загрожує російська агресія.

ПОТЕНЦІЙНІ ПАРТНЕРИ

27 червня, коли Україна планує підписати економічну частину асоціації з ЄС, цю Угоду з Євросоюзом мають підписати також Грузія та Молдова. Це означає, що для цих країн відкриються величезні європейські ринки, що змусить їх удосконалити власне виробництво, щоб бути конкурентоспроможними. Крім того, це й зовсім інші юридичні стандарти, необхідні для творення правової держави. А Україна та дві інші вищезгадані пострадянські держави до того відверто не дотягують. Разом з тим це все підвищує ризики російської агресії до Грузії та Молдови.

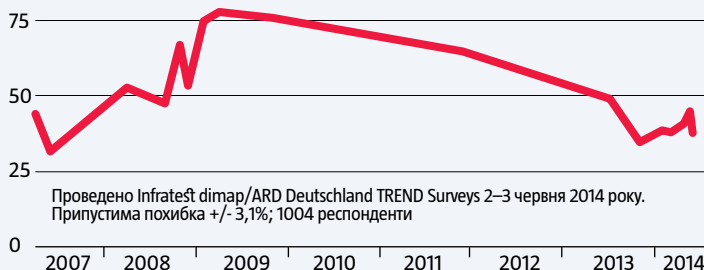
Для того щоб хоч якось зіграти на випередження, можна фактично відновити співпрацю в межах ГУАМу або, швидше за все, у межах трьох держав – Грузії, України та Молдови (ГУМу), бо Азербайджан у цих питаннях ще вагається, а завдяки енергоносіям має інші економічні показники. Про ГУАМ в Україні вже і забували, і згадували. Восстанне більш-менш серйозно на нього звернули увагу після перемоги Ющенка. Бо хоч і передбачалося, що ця організація вирішуватиме економічні питання та проблеми транспортних коридорів для Каспійського ринку енергоносіїв, та насправді вона радше відіграла роль якоїсь альтернативи домінуванню Росії у регіоні. Після підписання цими державами асоціації, коли економічні проблеми можна буде вирішувати на іншому рівні, Україна, Грузія та Молдова зможуть співпрацювати на зовсім іншому рівні, перетворившись на об'єднання на зразок Вишеградської четвірки.

Партнером для України має бути й Туреччина як впливова регіональна держава. Проте за-

Розхитана лояльність

Довіра німецької громадськості до США впала до рівня часів війни в Іраку, що ускладнює позицію Берліна щодо кризи в Україні

Відсоток німців, які вбачають у США надійного партнера

За даними The Wall Street Journal

раз через окупацію Криму стоїть ще й кримськотатарське питання, яке становить спільний інтерес для обох наших країн, адже в Туреччині живе велика кримськотатарська діаспора.

Україні не слід забувати й про деякі азійські, латиноамериканські та африканські країни, які зараз намагається схилити на свій бік Володимир Путін у межах БРІКС (об'єднання нових еконо-

мів, щоб зберегти своє обличчя в часи, коли почнуть тиснути санкції.

ЧИ ВИЙДЕ ВІДІРВАТИСЯ?

Слід розуміти, що в теперішній ситуації партнерство має визначитися першочерговими завданнями, якими наразі є євроінтеграція та успішна імплементація Угоди про асоціацію. Ці завдання передбачають, що Україна поки що може опиратися на підтримку Польщі, країн Балтії та США. Потенційно альянс Польщі, Литви, Латвії, Естонії та України міг би стати свіжим подувом вітру для західної Європи, яка зараз шукає ліки від своїх старечих хвороб. Однак поки що на порядку денному для України стоїть лише євроінтеграція та розрив «братської пуповини», як іноді пишуть кремлівські політологи.

На сьогодні найважливішим у політичному, економічному та безпековому сенсах є саме забути про це «братерство» й почати існувати як окрема європейська держава. Для повноцінного відриву, звичайно, потрібна ще й зрілість українського суспільства та його бажання. Наразі статистика показує суперечливе бачення українцями свого північного сусіда. Так, опитування Центру Разумкова, проведене наприкінці квітня, свідчить, що 56,4% респондентів вважають, що між Росією та Україною йде війна, при тому 68,1% стверджують, що українці та росіяни є дружніми народами. Це створює дивне бачення українцями свого майбутнього, хоча останні півроку показали, що наше суспільство вміє дуже швидко змінюватися. ■

НА СЬОГОДНІ НАЙВАЖЛИВІШИМ Є ЗАБУТИ ПРО «БРАТЕРСТВО» З РОСІЄЮ Й ПОЧАТИ ІСНУВАТИ ЯК ОКРЕМА ЄВРОПЕЙСЬКА ДЕРЖАВА

мік, що швидко розвиваються, до якого входять Бразилія, Росія, Індія, Китай та Південна Африка, щоправда, через низькі темпи зростання вже лунають думки, що Росії в тому об'єднанні не місце). Ці держави прагнуть зайняти нейтральну позицію в українському питанні, при тому ізолювавши від себе Москву. Важливими партнерами для співпраці є Китай та Індія. Звісно, наразі партнерство з цими двома країнами складно назвати навіть стратегічним, однак у далекій перспективі воно таки необхідне з огляду на те, що Росія намагається переорієнтувати туди свої ринки збуту. Першим кроком у цьому напрямку вже є підписання газової угоди між Росією та Китаєм. Хоча аналітики часто сходяться на думці, що ця угода була потрібною Путіну лише для того,

Опитування Центру Разумкова, проведене наприкінці квітня, свідчить, що **56,4%** респондентів вважають, що між Росією та Україною йде війна, при тому **68,1%** стверджують, що українці та росіяни є дружніми народами

Спілкувався
Богдан Буткевич

Наймолодший нардеп Верховної Ради розповів *Тижню* про рецепти швидкого кар'єрного зростання в політиці, атмосферу базару в парламенті та безпорадність Ріната Ахметова.

У. Т.: Як так сталося, що ви з Донецька і не в Партії регіонів? Яким був ваш шлях у політику? Адже стати народним депутатом у 25 років, якщо ти не чийсь протеже, – це виняток із правил гри в українській політиці.

– Політикою зацікавився в часи Помаранчевої революції, вступив на ентузіазмі до «Нашої України». Та недовго музика грала. Перша акція, у якій довелося взяти участь, стала й останньою – це був приїзд Віктора Ющенка до Донецька в лютому 2005-го. Зателефонували з проханням обов'язково прийти для масовки. А потім по закінченні видали 50 грн. Був шокований, бо відчув фальш й зав'язав із політикою на п'ять років. Потім вирішив, що треба спробувати ще раз, показати, що є й інший Донецьк. Молодий, енергійний, креативний, із мозком, що не засмічений совком, – саме такі люди в моїй команді. Так, їх менше, але ж вони є, і хтось має репрезентувати їхні інтереси. Мені імпонував Кличко, в якому я побачив чесність. Тому до УДАРу, який тоді мав згідно з рейтингами 1–2%, потрапив 2011-го за власним бажанням – написав у штаб, і там відгукнулися. Почав із донецької міської організації, потім довірили обласну. Як тільки стали активно діяти, тут-таки «підкотили» регіонали, мовляв, чи не час об'єднатися в одну команду. Так вони підминали під себе усіх протягом свого панування в регіоні. Щодо мого депутатства, то не маю ніяких покровителів, у мене звичайні батьки: мати – державний службовець, тато – дрібний підприємець, жодного стосунку до політики вони не мають. Не збираюся вихвалити свою партію, та як не крути, але вона та Віталій Кличко повірили й надали можливість кар'єрного зростання, якої немає в більшості політичних структур. Розумію, що цікавий був пере-

Єгор Фірсов: «Жити по-новому? Поживемо – побачимо»

довсім тим, що з Донецька та з чистою політичною біографією, яка тут є великою рідкістю. Однак факт залишається фактом – мене внесли до виборчого списку під № 37, який вважався прохідним. Кличко не продавав місця, тому в нас немає жодної тушки й досі, попри заманливі пропозиції в мільйони доларів. У 2012-му не вистачило зовсім трохи, щоб стати депутатом. Зрештою все одно ним став, після того як наші нардепи пішли працювати у виконавчу владу. Чи буду ще – хтозна. Плазувати за місце в списку не буду.

У. Т.: І як воно вперше у Верховній Раді? Які відчуття, враження? З ким спілкуєтесь, до чийої сфери впливу належите?

– По-перше, ніхто нікого не слухає, якщо не має якогось свого конкретного інтересу в питанні. По-друге, в залі постійно відсутня понад третина нардепів. По-

третє, панує стійка атмосфера базару: хтось із кимось спілкується по телефону, хтось кричить, хтось регоче, хтось шепочеться в куточку. Роботою це назвати важко, адже Турчинову для ключових голосувань доводиться депутатів ледве не стусанами збирати. Відчуття, що все прогнило до коріння, не відпускає. Добре пам'ятаю, як потрапив на засідання якраз із Донецька, де напередодні на нас із друзями напали на конспіративній квартирі – довелось відстрілюватися, без автоматів ми вже там не їздиво. І тут потрапляєш до зали засідань і бачиш цілковиту байдужість та порожнечу в очах. Які там державні інтереси – ці люди звикли вирішувати особисті фінансові питання й відірвані від того, чим живе країна. Майже не бачу одnodумців у парламенті, кепське відчуття, коли навколо лише «рибоокі». Тому така Рада просто не має права існувати, вона не-

фективна, і це питання до всіх депутатів. Ви не перший запитуете про групи впливу, он у парламенті навіть з інших фракцій цикавляться.

У. Т.: Є стереотип про донецьких як безпринципних та безідейних людей. Та й УДАР не має чітко окресленої ідеологічної спрямованості. Чи існують для вас якісь ґрунтовні засади? Особливо цікавить ставлення до «вічних» питань, як-от мова, цивілізаційний вибір тощо.

— З європейським вибором не буду оригінальним — підтримую на всі 100%. Останні події на Донбасі назавжди закрили можливість будь-якої дискусії з цього приводу. Не погоджуся щодо браку ідеології в УДАРі — вона правоцентрична, в основі якої — свобода підприємництва, чесна судова система тощо. Щодо мови, то бачу Україну з єдиною державною — українською. У перспективі другою може стати хіба що англійська. Все життя прожив у російськомовному регіоні й сам розмовляв російською, жодних утисків ніколи не відчував, жодного аргументу на підтримку її окремого статусу, як на мене, немає. Набридло говорити на цю тему, надуману тими силами, які за підтримки Росії й занурили Донбас у хаос.

У. Т.: Яким ви бачите майбутнє УДАРу з урахуванням того, що плани на президентство Кличка не справилися, ваш лідер — лише мер Києва, а Порошенко цілком здатен перетягнути до себе чималу частину людей?

— Для мене свого часу стала шоком відмова Кличка балотуватися в президенти. Однак у перспективі це було правильне рішення — у Порошенка миттєво підскочив рейтинг, що неможливо було ігнорувати. До того ж Кличко завжди закликав підтримати єдиного кандидата від опозиції, який матиме найвищий рейтинг. Сподівався, що то буде він. Але тішать, що свого слова дотримав навіть у ситуації не на свою користь, хоч як боляче це було для нього та всієї команди. Як і вся партія, підтримуватиму президента, тільки якщо його справи не розходяться зі словами, які він сказав у своїй інавгураційній промові. У «жити по-новому» на слово не вірю, по-

живемо — побачимо. Якщо він захоче щось змінити — всі варіанти є, а якщо вирішить чинити по-старому й зі старими кадрами, то й закінчить так, як попередники. Поки що не бачу жодних причин чи ознак розколу у своїй партії. Частина депутатів піде працювати до мерії, як, зокрема, Павло Рябікін на особисте прохання Кличка. УДАР цілком мене влаштує, і навіть не розглядаю варіантів кудись переходити.

У. Т.: Чому у вашій торішній декларації про доходи нулі? За що живете?

— Я займаюся виключно політичною діяльністю, по партійній лінії отримую певну допомогу. Іноді надходив прибуток від кількох сайтів, але вони давно закриті. Тепер маю депутатську зарплату, за яку наймаю двох помічників — хлопців із Донецька, яким довелося евакуюватися.

У. Т.: І про Донецьк. Ваша команда організувала вибори в чотирьох західних районах Донецчини. Як ви оцінюєте ситуацію. Чи має досі вплив на неї Рінат Ахметов?

— Донбас у глибокій кризі, й триватиме вона ще довго — не тільки у військовому сенсі, а й в економічному, інфраструктурному, моральному. Я цілком упевнений у силовій перемозі, але після неї залишаться озлоблені люди, з якими треба щось робити. Найбільша проблема України — це дуже погане позиціонування, через яке багато хто на Донбасі не вважає себе українцем. Близько 70% тамтешнього населення не схвалювало Майдан і до 50% було на боці ДНР. Більшість із них не мали чіткого уявлення, за що голосують на референдумі й навіть, однак цифри саме такі. Зараз підтримка ДНР падає, бо ті бандити себе дискредитують. Однак підтримка України при цьому не зростає, ось у чому проблема. На жаль, ми глобально програли цей регіон в інформаційному сенсі, програємо й досі. Нам конче потрібні нові інформаційні засоби для донесення своєї позиції до людей. Щодо виборів і не тільки, то нам суттєво допоміг голова Дніпропетровської ОДА Ігор Коломойський. Він чітко розуміє: якщо не

**БІОГРАФІЧНА
НОТА**

Ігор Фірсов — народний депутат. Народився в Донецьку. Закінчив Донецький національний університет, економіко-правовий факультет. В УДАР вступив 2011 року. Посів 37-ме місце у виборчому списку партії на парламентських перегонах-2012, депутатом став тільки у квітні 2014-го. Один із активістів Євромайдану в Донецьку протягом осені-зимми 2013–2014 років

втримати Донбас, то весь цей жах перетече в Дніпропетровськ, тому приймає з командою швидкі, адекватні рішення. Зокрема, батальйон «Дніпро» відповідав за безпеку, він же допоміг призначити голів чотирьох РДА тощо. Що потім дало змогу активізувати проукраїнські сили, особливо в Добропіллі. На жаль, жодної допомоги ми так і не дочекалися від губернатора Сергія Тарути. Понад те, саме через його бездіяльність був упущений момент для люстрації людей у МВС та владі, які майже поголовно зараз стали зрадниками. Як він казав із приводу свого ставлення керівника МВС Пожидаєва: «Не час для люстрації, нам потрібні спеціалісти, щоб навести порядок». Навели... І це при тому, що ми як члени Комітету патріотичних сил Донбасу зустрічалися з ним 15 разів та постійно на тому наголошували. До жодної поради він так і не прислухався. Як, наприклад, щодо створення Самооборони, коли казав, що люди мають все організувати, як на Майдані, без участі влади. Як державний менеджер він показав нульову ефективність, намагаючись не зіпсувати стосунки ні з ким. Вплив же Ахметова був до моменту, коли на Донбасі запанувала

**ДОНБАС У ГЛИБОКІЙ КРИЗІ,
Й ТРИВАТИМЕ ВОНА ЩЕ ДОВГО
— НЕ ТІЛЬКИ У ВІЙСЬКОВОМУ
СЕНСІ, А Й В ЕКОНОМІЧНОМУ,
ІНФРАСТРУКТУРНОМУ,
МОРАЛЬНОМУ**

зброя. Остаточно вбила його репутація епопея з «гудком» — увесь регіон побачив олігарха безпорадним. Бандити захопили, щоб господар Донбасу поділився статками, а тому не було чим відповісти. Стало зрозуміло, що хоча Ахметов, який три місяці тому міг усе зупинити помахом мізинця, тепер абсолютно втратив контроль над процесами. Як на Донбасі, так і в Києві, де в нього також не залишилося важелів впливу після краху ПР. Його вистачає тільки на те, щоб через своїх людей у ДНР поки що не дозволити грабунку та зупинки його підприємств. ■

ФОТО: АНДРІЙ ЛОМАКІН

Крок уперед, два – назад

Як брешуть російські підручники з історії, навіщо регіонали створили погіршену версію досі чинного закону Колесніченка – Ківалова і хто саботував роботу парламентської комісії з підготовки нового мовного закону

«Наприкінці 2013-го – початку 2014 року загострилася ситуація на Україні. У лютому 2014-го легітимний президент країни Віктор Янукович був позбавлений влади, а влада перейшла до опозиції. Одним із її перших рішень стало скасування закону про статус російської мови і введення заборони на її використання нарівні з українською. Верховна Рада Автономної Республіки Крим, що входила до складу України, відмовилася підкорятися київській владі», – так починається новий, «кримський» параграф у підручниках з історії для учнів 9-х класів загальноосвітніх шкіл. Певна річ, це школи неозорої Російської Федерації...

Виходячи з логіки авторів підручника (їх аж троє – Александр Данілов, Людмила Косуліна та Максим Брандт) – логіки, ймовірно, узгодженої і на вищому рівні – «каталізатором» кримського питання стало саме скасування закону Колесніченка – Ківалова. Проте, що скасування згаданого закону, «прощання» з яким швидко ветоував тодішній в. о. президента, так і не набуло чинності, – ані слова. І, тим більше, ані слова про те, що на території нині анексованої Автономної Республіки, що входить до складу України, давним-давно діяв власний закон про мови. Закон, до якого Верховна Рада України не мала жодного стосунку.

Після прийняття закону Колесніченка – Ківалова кримчани й справді суто формально подякували «дяду за победу»: 16 серпня 2012 року, за тиждень після підпи-

**Автор:
Валерія
Бурлакова**

сання мовного закону Віктором Януковичем, Севастопольська міськрада надала російській мові «омріяний» регіональний статус. Утім, Севастополем і обмежилося. Адже ще до того на півострові діяла своя Конституція. У документі було чітко окреслено право використання кримчанами трьох мов.

«Закон, який був ухвалений, нового нам нічого не дає. Тому ми прийняли рішення використовувати Конституцію Криму, за нею діємо й працюємо», – казав у 2012 році голова ВР АРК Володимир Константинов.

Своя програма «розвитку та захисту» мови Пушкіна дуже давно діяла, скажімо, і в Одесі. На Донеччині і днем зі свічкою неможливо було знайти української школи, а в «українізованому» Миколаєві роками боров-

перемоги Євромайдану – мовної. Адже сьогодні, після ветоування скасування закону, ми й далі живемо «за московським часом», тобто в країні й досі діє закон Колесніченка – Ківалова.

«Хороший той закон чи поганий – це окрема історія. Моя пропозиція – розбиратися потім з мовами, з історією. Ми потім розберемося, коли країну збережемо», – згряючи пояснив вето Арсеній Яценюк.

Питання збереження мови, хай там як, – теж питання державної безпеки. Тому вже наступного дня після вето на скасування закону Колесніченка – Ківалова Верховна Рада згадала, що протестувати може не тільки Схід, а й Захід із Центром. До того ж мовний Майдан в Україні вже був.

УКРАЇНА ЗАЛИШИЛАСЯ БЕЗ ІЩЕ ОДНІЄЇ ПОТЕНЦІЙНОЇ ПЕРЕМОГИ ЄВРОМАЙДАНУ – МОВНОЇ

ся за право хоч де почути та побачити українську знайомий всім ЗМІ регіону пенсіонер Анатолій Льченко.

Одне слово, «обурення» Сходу скасуванням мовного закону стало просто черговим блефом, а подекуди, як у випадку з Кримом, і відвертою та недолугою брехнею російських та проросійських ЗМІ, тоді як справжнім каталізатором напруження виступали зовсім інші фактори.

Україна тим часом залишилася без іще однієї потенційної

В ОЧІКУВАННІ ВІДПОВІДІ

Першим кроком Верховної Ради назустріч вирішеному питанню за «диздатністю» закону Колесніченка – Ківалова стало створення робочої групи з підготовки нового закону про мови. Тимчасова спеціальна комісія з підготовки проекту закону про розвиток і застосування мов в Україні почала свою діяльність 4 березня 2014 року згідно з відповідною постановою українського парламенту.

Трохи більш ніж за місяць – у середині квітня – комісія вже відзвітувала про перші результати своєї роботи. Як розповів у Верховній Раді голова ТСК віце-спікер ВР Руслан Кошулинський, за основу нового закону було вирішено взяти законопроект, розроблений групою під керівництвом екс-президента України Леоніда Крав-

ХРОНОЛОГІЯ «ВІРІШЕННЯ» МОВНОГО ПИТАННЯ

7 лютого 2012 року

нардепи Вадим Колесніченко та Сергій Ківалов уносять законопроект

5 червня

та 3 липня 2012 року

Верховна Рада приймає Закон «Про засади державної мовної політики» № 5029-VI (закон Колесніченка – Ківалова, або мовний закон)

31 липня

2013 року

документ підписує голова Верховної Ради Володимир Литвин

8 серпня

2013 року

документ підписує президент Віктор Янукович

23 лютого 2014 року

Верховна Рада скасовує закон Колесніченка – Ківалова, прийнявши проект закону «Про визнання таким, що втратив чинність, Закону України «Про засади державної мовної політики»

СКЛАД СПЕЦІАЛЬНОЇ КОМІСІЇ З ПІДГОТОВКИ ПРОЕКТУ ЗАКОНУ ПРО РОЗВИТОК І ЗАСТОСУВАННЯ МОВ В УКРАЇНІ

Руслан Кошулинський
ВО «Свобода»

Володимир Яворівський
ВО «Батьківщина»

Ірина Фаріон
ВО «Свобода»

Марія Матіос
УДАР

Валентин Матвеєв
КПУ

Світлана Фабрикант
Позафракційна

Віталій Журавський
Позафракційний

Іштван Гайдош
Позафракційний

чука, – він передбачає гармонійне використання всіх мов «на підставі усвідомлення того, що державною мовою в Україні є українська». Крім того, цей проект позбавляє місцеві органи влади права втручатися у 10 статтю Конституції України, залишаючи такі питання винятково в компетенції Верховної Ради.

Члени комісії узгодили назву законопроекту – «Про порядок застосування мов в Україні» – і спрямували новий мовний закон на європейську експертизу. Зокрема, до Венеціанської комісії – дорадчого органу Ради Європи з питань конституційного права, що надає висновки про відповідність проектів законодавчих актів європейським стандартам та цінностям.

«З Венеціанської комісії відповіді ще немає», – повідомив **Тижню** Руслан Кошулинський. Коли саме надійде відповідь з Європи – експертна оцінка й поради, що дадуть змогу удосконалити законопроект, – члени української ТСК, певна річ, знати не можуть. Відомо інше: виконана наразі українська частина роботи проходила в дуже складних умовах. Як розповіла **Тижню** Ірина Фаріон, комісія була змушена працювати без кворуму, оскільки її засідання ігнорували представники КПУ, ПР і партії УДАР. Напрацьовані без кворуму поправки до «основи», однак, також поїхали до Європи.

Що заважало відвідувати засідання тим, хто цього робити не захотів? У випадку деяких з них відповідь очевидна. Це передусім стосується Світлани Фабрикант – однієї з небагатьох народних об-

ЗАКОН «ПРО ОФІЦІЙНИЙ СТАТУС РОСІЙСЬКОЇ МОВИ В УКРАЇНІ»

Закон Ківалова – Фабрикант пропонує фактично надати російській мові статус другої державної, зокрема заповнювати двома мовами паспорти громадян України, зробити вільне володіння мовою сусідньої держави обов'язковим для держслужбовців, забезпечити вільне використання російської мови в освітній сфері, ЗМІ, науковій діяльності тощо

«...Паспорт громадянина України або документ, що його заміняє, і відомості про його власника, що вносяться до нього, виконуються державною мовою і російською мовою...»

«...Професійний суддя повинен володіти державною мовою і російською мовою...»

«...Дипломи про вищу освіту державного зразка з додатками до них виконуються у двомовному вигляді, ідентичними текстами державною мовою і російською мовою...»

«...Трансляція аудіовізуальних творів здійснюється мовою оригіналу або з дублюванням, озвученням чи субтитруванням державною мовою, російською мовою, регіональними мовами або мовами меншин на розсуд теле- й радіоорганізацій...»

«...Право на державну службу мають громадяни України незалежно від походження, соціального і майнового стану, расової і національної приналежності, статі, політичних поглядів, релігійних переконань, місця проживання, які вільно володіють державною мовою і російською мовою, одержали відповідну освіту і професійну підготовку...»

ранців без вищої освіти. Представниця нинішньої опозиції, що увійшла до ТСК, але не забажала працювати в її складі, нині презентувала українцям власні напрацювання. Це законопроект «Про офіційний статус російської мови в Україні», який унесли на розгляд парламенту два депутати – сама Світлана Фабрикант і Сергій Ківалов, співавтор нині чинного закону.

Документ, який пропонує надати російській мові практично

статус другої державної в Україні, не має жодних шансів бути прийнятим у сьогоднішньому парламенті, упевнена Ірина Фаріон. Навіть більше, на думку пані Ірини, автори законопроекту порушують чинне законодавство України. Звернення з цього приводу, розповідає політик, вона вже скерувала до СБУ.

Утім, крім недоречності перебування авторів законопроекту на волі та при владі ініціатива Ківалова – Фабрикант має й інші нюанси. Їх озвучує Руслан Кошулинський. «Законопроект Ківалова – Фабрикант – погіршена форма наявного закону Колесніченка – Ківалова», – підкреслює віце-спікер у розмові з **Тижнем**. І додає: «Це технологічна спроба, зареєструвавши цей законопроект, не дати зареєструвати інший».

Тобто спробувати вкотре «розвести як кошенят» учорашню опозицію? Можливо. Чи вдасться проросійським силам це зробити, покаже час.

Разом із тим усі сьогоднішні напрацювання парламенту – як влади, що прагне централізувати прийняття мовних рішень, так і опозиції, яка мріє остаточно «легалізувати» російську мову у всіх сферах життя українців незалежно від регіону, – можуть так і залишитися на папері з огляду на останню заяву нового президента. «Я переконаний, що левова частка проблем, починаючи від проблем застосування мови, зокрема російської, на території громади, – це будуть повноваження місцевих органів влади», – сказав Петро Порошенко на останньому засіданні РНБО. ■

28 лютого 2014 року
з'являється інформація, що в. о. президента може ветоувати скасування

3 березня 2014 року
Турчинов ветоує скасування закону Колесніченка – Ківалова

4 березня 2014 року
ВР створює Тимчасову спеціальну комісію з підготовки проекту закону про розвиток і застосування мов в Україні (постанова № 4347)

11 квітня 2014 року члени комісії повідомляють, що за основу нової редакції закону взято законопроект «Про порядок застосування мов в Україні», розроблений групою експертів під головуванням експрезидента Леоніда Кравчука. Нині всі напрацювання відправлені до міжнародних організацій

4 червня 2014 року у ВР зареєстровано законопроект «Про офіційний статус російської мови в Україні» (ініціатори законопроекту – Сергій Ківалов та Світлана Фабрикант)

Василь Гацько:

«Щоб УДАР не перетворився на чергову Партію регіонів, у Київраді має бути сильна опозиція»

ФОТО: АНДРІЙ ГОМАЧЕН

Спілкувалася
Валерія
Бурлакова

У результаті електоральних перегонів 25 травня Демократичний альянс пройшов до Київради із 3% підтримки громадян. «За кілька днів до виборів соціологи як один малювали нам 0,5–0,8%, а знання про Демальянс фіксували на рівні 3%. Тобто 3% киян називали його без підказки, якщо їх питали, які політичні партії їм відомі. Це дуже низький показник. Але ж і проголосували 3%. Фактично всі ті, хто знав», – підкреслює Василь Гацько. Тепер він депутат. Голова Демократичного альянсу розповів **Тижню** про «небезпечну» підтримку УДАРу, формування опозиції в київській міській владі, протидію корупції та уроки Майдану.

У. Т.: В одному з інтерв'ю напередодні виборів до Верховної Ради (у жовтні 2012-го Василь Гацько балотувався в народні депутати України в одномандатному окрузі. – Ред.) ви казали: немає ілюзій, одна людина в парламенті не створить оновленої країни, «але в нашому випадку буде одна в парламенті, а тисячі – поза його межами». Мовляв, і один у полі воїн... Нині ви пройшли до Київради й висловили побоювання щодо «шансу

змарнувати» наступні півтора року в її стінах. Чому вони можуть виявитися втраченими?

– Утрачені вони можуть бути не для нас (ми не збираємось опускати руки в жодному разі), а для киян... Якщо Кличко та його команда спрацюють належним чином, півтора року може бути згаяно. Найбільше занепокоєння викликає те, що часу для реалізації змін дуже мало. В умовах такої обмеженості неабияк важливо мати чітке розуміння того, що буде завтра, післязавтра, через півроку, півтора, п'ять... Але, щоб мати переконливу картину майбутнього, слід володіти баченням розвитку міста на десятиліття. Без цього Київрада дуже ризикує загрузнути в політичному болоті, у вирішенні неперіоритетних питань. Тому, кажучи про острах згаяти півтора року, я насамперед вважаю на те, що в новообраного керівництва міста, в мера такої візії майбуття столиці, її особливого призначення немає.

Але недолік можна усунути. Вже найближчим часом правильно було б сформувати це бачення із залученням громади міста. Вважаю, що наступні півроку ми могли б присвятити виробленню стратегії.

У. Т.: А який пропонуєте механізм залучення громади? Опитування, громадські слухання?

– І опитування, і відкриті дискусії. Максимально широкий діалог на різні теми, результатом якого має бути збалансована й мудра стратегія розвитку столиці. У Києва досі немає генерального плану. Наслідками цього стали, зокрема, стихійна забудова, МАФи, недорозвиненість транспортної інфраструктури. Очевидно, вирішення саме цієї проблеми мало б бути першим завданням нової влади. Наразі в Київраді вирішуються організаційні питання з розподілом посад. Щойно цей процес завершиться, було б правильно взятися до планування й виробити чіткий графік на півтора року (що зробити разом, щоб максимально ефективно використати цей час).

У політичних партій, які потрапили сьогодні до міськради, багато спільного в програмах. Це означає, що перетворити програмні пункти на конкретні рішення не так уже й складно. Проте потрібен діалог, а зараз його немає. Будучи депутатом, я мушу про засідання Київради дізнаватися зі ЗМІ! Про порядки денні так само. Сподіваюся, ми покладемо цьому край...

У. Т.: Які завдання пріоритетні саме для вашої політичної сили?

– Боротися з корупцією. Її подолання дасть змогу зберегти й примножити кошти місцевої громади, допоможе розвиткові конкуренції в місті... Це те, що ми справді вміємо найкраще.

Поza межами Київради і влади загалом ми успішно знешкоджували корупційні схеми. Зокрема, з тендерними закупівлями: наші активісти за останній рік правління Януковича зупинили розкрадання на тендерах більш як на 1 млрд грн. Олена Янченко, яка сьогодні також є депутатом Київради, працює в Центрі протидії корупції, що заснований так само демальянсівцем Віталієм Шабуніним. Це наперед їхня робота. Отож-бо ініціативи, пов'язані з чесними державними закупівлями, ми можемо реалізувати якнайкраще. Окрім того, наші активісти викривали схеми розкрадання грошей під час надання адміністративних послуг, як-от оформлення закордонних паспортів. Два роки ми організували рейди в паспортних столах, провели десятки судів, вуличних акцій – і довели, що закордонний паспорт коштує 170 грн. А решта – корупційна рента... Таких історій у Демальянсу багато. Із тим ми прийшли в Київраду. І це те, що (коли буде політична воля) можна реалізувати швидко.

Є і багато інших ініціатив. Частина з них пов'язані з тим, що я називаю «гасінням пожеж». У столиці й нині тривають незаконні будівництва. Будівельні роботи, що здійснюються з порушеннями, мають бути зупинені. Раніше для цього бракувало політичної волі, або ж забудовники й були частиною владної команди. Сьогодні їх у Київradі теж повно. Але інша ситуація поза її стінами...

До «гасіння пожеж» я заразую і зупинення спроб знизити зелені зони в місті. Тут теж потрібна миттєва реакція.

Решта проблем потребує зв'язаних рішень. Це питання парковок і взагалі транспортної системи міста, що стоять надзвичайно гостро.

У. Т.: Ви зауважили, що в партії, які пройшли нині до Київради, багато спільного в програмах. А з

ким плануєте співпрацювати найбільше?

– Деться насамперед про роль Демальянсу в міськраді. УДАР дістав велику підтримку. Сказати б, небезпечно велику...

У. Т.: Чому «небезпечно»?

– Вона настільки масштабна, що неодмінно з'явиться спокуса зловживань. Щоб УДАР не перетворився на чергову Партію регіонів у Київradі, там має бути сильна опозиція, здатна здійснювати контроль, боротися за інтереси киян. Оце наша роль.

Чи співпрацюватимемо з кимось у Київradі? Безперечно. Я не уявляю собі політика чи партію в ізоляції, і щоб реалізувати свої ініціативи, нам треба координуватися, взаємодіяти з іншими політсилами... Ми не знаємо поточної конфігурації більшості: хто приєднається до УДАРу, хто ні. Щойно це стане відомо – дістанемо чітке уявлення, з ким працювати як із колегами по опозиції і яким чином будувати відносини з більшістю.

У. Т.: «Спокуса зловживань» є в кожного депутата, не тільки у представників команди Кличка. Як плануєте «опиратись» особисто ви?

– Наші цілі настільки високі, що дозволити собі спокуситися ми просто не маємо морального права. Саме тому нам із цим легко...

У. Т.: Чи зробив, на вашу думку, Майдан інакшим ставлення людей до політики, до вибору влади? Чи відповідальніші ми тепер?

– Майдан укотре змінив очікування, однак громадяни не стали набагато вимогливіші. І те, що сьогодні в Київradі присутні Шлапак, Пабат, Супруненко та багато інших персон, що були причетні до грабування столиці, засвідчує: з вимогливістю до політиків ще не все так добре, як хотілося б.

У. Т.: А що з фінансуванням Демальянсу?

– Нам легко говорити на цю тему, бо ми не маємо чого приховувати. Рух коштів на рахунках політсили, видатки, надходження – все це у відкритому доступі онлайн. Для нас украй принципова річ – незалежність рішення.

БІОГРАФІЧНА НОТА

Василь Гацько – голова партії «Демократичний альянс», депутат Київської міської ради. Народився 18 вересня 1982 року в смт Южна Ломуватка (Луганська область). Освіта: Київський національний економічний університет, Національний інститут стратегічних досліджень. 2005 року обраний головою Всеукраїнської Молодіжної громадської організації «Християнсько-демократична молодь України» (від 2007-го ВМГО «Демократичний альянс»). У 2007 та 2009 роках переобранився на посаду. У 2010-му став головою політичної партії «Демократичний альянс». У 2012-му балотувався до ВР в одномандатному окрузі № 211, посів шосте місце (2,21%). 2014 року очолив список Демальянсу на виборах до Київської міської ради. Одружений. Має двох синів

Створюючи Демократичний альянс, ми усвідомлювали: вона можлива, коли не маєш власника, який фінансує тебе. Тому ми будували політичну партію, що була б залежна від великої кількості людей і водночас не була б чиясь конкретною.

Усіх олігархів ми тримаємо на відстані гарматного пострілу... Хоча й потерпаємо через це: обсяги фінансування в нас відверто малі. На політичну діяльність, на побудову комунікації із громадянами, потрібні кошти. На виборчу кампанію ми виклали трохи більше ніж \$100 тис. Збирали публічно й витрачали публічно. Але, для порівняння, \$100 тис. – це бюджет одного мажоритарника нижче середнього в якому-небудь із 60 округів Києва. Ось вам замкнене коло. Хочете мати гроші – треба щоб вас знало якомога більше людей. А щоб розповісти про себе більшій кількості громадян, потрібні гроші. Тож ми те коло робимо спіраллю, прориваючись щоразу на новий рівень.

Зараз ми «видерли» перемогу і пройшли до Київради. Набрали 3%, однак цей результат важко назвати скромним. За кілька днів до виборів соціологи як один малювали нам 0,5–0,8%, а знання про Демократичний альянс фіксували на рівні 3%. Тобто 3% киян називали його без підказки, якщо їх питали, які політичні партії їм відомі. Це дуже низький показник. Але ж і проголосували 3%. Фактично всі ті, хто знав...

У. Т.: Буває, що відмовляється від внесків? Скажімо, від дуже великих сум грошей...

– У нас є обмеження на максимальний внесок – це \$30 тис. Окрім того, не дозволено, щоб один внесок перевищував 10% усіх коштів, які ми зібрали, аби ніхто не здобув особливого впливу на наші фінанси, а відтак і на рішення.

У. Т.: Коли оголошать дострокові парламентські вибори, плануєте йти до ВР?

– Однозначно візьмемо в них участь. Утім, щоб набрати достатньо голосів, нам не лишається нічого іншого, крім як запропонувати українцям найкращу політичну команду. Цим і займаємося. ■

Нові донецькі

З початком проросійського бунту на Донбасі тамтешнє економічне життя почало поступово зупинятись, а з регіону стали втікати люди. Зараз, коли деструктивні процеси зайшли надто далеко, міграція набула ознак стихійного лиха

Автор:
Денис
Казанський

Десятки тисяч людей покинули свої домівки й поїхали перечікувати закінчення конфлікту до інших українських областей. Зробили це переважно ті, у кого була така можливість. Хто мав гроші, автівку або нерухомість в інших містах. Коли повернуться назад і чи повернуться взагалі, не знають. Це залежатиме від результатів АТО на Сході. Та навіть якщо операція й буде успішною, багато хто зізнається: на батьківщині їм робити більше нічого. Донбас на очах у всьому світу перетворився на нестабільну територію з дикуватим населенням, готовим вдаватися до грабунків та вбивств. Тож жити там цивілізованим громадянам, які мають що втрачати, дуже ризиковано. Краще мати бізнес і народжувати дітей деінде.

Після початку війни на Сході в столиці суттєво збільшилася діаспора донеччан і луганчан. Та тепер вона переважно складається не з вже добре знайомих нам людей із дорогих костюмах та краватках, а з хлопців та дівчат хіпстерської зовнішності. Це донецькі та луганські блогери, журналісти й активісти громадських організацій, які змушені були виїхати зі своїх міст. Готуючись до бунту, російське підпілля ретельно збирало досє на всіх активних представників українського руху, а коли влади на Донбасі фактично не

стало, над активістами почалися розправи. Зараз вони по факту шукають політичного притулку у своїй же державі просто через те, що були справжніми громадянами України і діяли в її інтересах.

Побачити знайомого донеччанина на Хрещатику нині легше, ніж на вулиці Артема в Донецьку. Типовий діалог двох земляків під час такої зустрічі зазвичай стосується двох речей: помешкання та працевлаштування.

– Ну де ми ще зустрілися б!
– Ти де зараз?
– На Оболоні.
– Круто, а я на Святошині. Метро далеко, проте недорого.
– А нам пощастило, знайшли хату біля «Героїв Дніпра».
– Працюєш?
– Так, дистанційно, там, де й раніше.
– А я в пошуках. Коли щось побачиш, маякуй.

Хтось живе у знайомих, хтось вдало облаштувався одразу, хтось досі в пошуку. Донецькі обличчя можна побачити в метро, у кафе, на Майдані, у спальних районах. Тепер це вже не нахабна експансія, як було раніше, а скромна міграція мешканців депресивної провінції до столиці, така сама, як досі була з Черкас, Житомира та Вінниці.

Донецький журналіст Олексій Мацука був одним із пер-

ших, хто емігрував із Донецька до столиці. Головний редактор порталу «Новини Донбасу» зараз ведучий на hromadske.tv і планує також працювати на «Радіо Свобода». У Донецьку він був відомим журналістом завдяки гострій критиці місцевої влади та висвітленню корупції поміж місцевих чиновників. Погрози стали надходити йому одразу після початку Майдану. До офісу «Новин Донбасу» намагалися увірватися невідомі, хтось стежив за Мацукою, коли він пересувався містом. А коли в Донецьку почалися безлади, бандити перейшли до радикальніших дій. Вночі спалили авто журналіста, яке було припарковане біля його будинку.

Залишатися далі було небезпечно, тому Олексій поїхав до столиці. Редакцію «Новин Донбасу» розпустив працювати по домівках. Це було правильне рішення, адже незабаром офіси інших донецьких ЗМІ були атаковані терористами та закриті. Зараз ресурс «НД» працює у звичному режимі, але Мацука зізнається, що має фінансові труднощі. У травні донецький бізнес повністю зупинився й не може більше витратити гроші на рекламу. Найімовірніше, доведеться скорочувати штат працівників.

Облаштовується в Києві й голова селища Зайцеве, що біля Горлівки, Володимир Ве-

ФОТО: АНДРІЙ ПОМАКІН

Підприємець із Горлівки Володимир Вєсьолкін тепер пече хліб для мешканців Вишгорода та Києва

свій трактор та вантажівку. Вже потім терористи таки прийшли до мене. Вони обшукували порожні приміщення, але нічого цінного для себе не знайшли. У Зайцевому розстрожили готель, який належав моєму партнерові. Усе повиносили, розбили посуд, двері, меблі. Все знищили».

Зараз підприємець запустив свій горлівський бізнес у Вишгороді під Києвом. Разом із партнером вони винайняли приміщення, яке раніше також було пекарнею. Зробили невеличкий ремонт. Ціна за оренду адекватна, не більша за ту, яку сплачували в Горлівці. Хліб уже купують у Вишгороді та на Оболоні. «Я написав заяву про те, що тимчасово не можу виконувати обов'язки селищного голови Зайцевого. Зарплату не отримую», – підкреслює Вєсьолкін.

Інший мешканець Горлівки відомий журналіст і головний редактор порталу Gorlovka.ua Олександр Білінський зараз перебрався до Львова. Подалі від Донбасу. Поїхав через погрози та спроби захоплення терористами редакції, у якій він пра-

чиняли тільки по дзвінку, з приміщення виходили по двоє-троє тощо. Після низки публікацій, особливо після зникнення і вбивства депутата Горлівської міськради Володимира Рибак, стали телефонувати «співчутливі» люди з пропозицією виїхати з міста. Зважився після дзвінка одного місцевого деєнерівця. Він раніше зливав інформацію про місцевих правоохоронців, і вона завжди підтверджувалася. Сказав мені прямо: «Тобі треба валити з міста, нам наказали знайти і захопити тебе, я свою місію виконав, попередив. Вирішуй сам». Наступного дня мене вже не було. Тепер працюємо в підпіллі. На щастя, джерел інформації залишилося багато», – розповідає Білінський про свої пригоди.

Зізнається, що їхати назад до Горлівки після того, що там пережив, не планує. «Повертатися в місто, де на тебе дивляться як на ворога? Де в сотень місцевих молодиків, які ще вчора просили позичити на сигарети, з'явилися автомати? Де депутати зачалися й носа не показують? Де тобі мститимуть за твою позицію і правдиве висвітлення подій? Не думаю, що на Донбасі в найближчі півроку буде безпечно. Навіть якщо мир запанує на горлівській землі, то залишаться десятки, якщо не сотні колишніх бойовиків, їхні сім'ї, які ненавидять усіх, хто відстоює єдність України», – каже Олександр.

Звісно, покидати Донецьк назавжди планують не всі, хто поїхав із міста. Але для багатьох людей нинішня ситуація стала моментом істини та вагомою причиною зробити давно запланований крок. Ті, хто хотів виїхати колись потім, у майбутньому, мають нагоду нарешті реалізувати задумане.

Може так статися, що нинішні вимушені мігранти з часом зрозуміють, що причин повертатися менше, ніж причин залишатися на новому місці. І навки попросаються з Донбасом, як це вже зробили сотні тисяч людей, що покинули його в 1990-ті. А це означає, що багатостраждальний регіон знову переживає черговий «великий ісход», коли його покидають найкращі та найактивніші мешканці. ■

солькін. Він був відомим представником «Батьківщини» в місті та єдиним селищним головою від опозиційної політики в Донецькій області. Його перемога на локальних виборах у 2013 році стала справжньою сенсацією. Але після захоплення міста сепаратистами з ДНР став однією з перших мішеней для злочинців. Його товариша по партії депутата міськради Володимира Рибак, як відомо, бойовики викрали і вбили у квітні.

«Я подивився на перший мітинг сепаратистів у Горлівці й одразу зрозумів, що все дуже серйозно, – розповідає Вєсьолкін. – Побачив повсталих люмпенів, які жадали розправи, вибухали ненавистю. Було зрозуміло, що все це закінчиться погано, тому одразу відправив дружину з дітьми та маму до Полтави. Сам ще залишався в місті деякий час, евакуював бізнес. Мені постійно телефонували з погрозами. Декого з лідерів сепаратистів я знав, і вони радили мені забиратися «похорошому, поки цілий».

«Остаточо поїхав після «референдуму», 15 травня. У моєї родини в місті було дві пекарні, я забрав усе обладнання, – розповідає далі. – Вантаж дорогою супроводжували друзі з Горлівки, спортивні молодики, які казали на блокпостах ДНР, що свої. Вдалося все вивезти без проблем. Пізніше забрав ще

НОВА ДОНБАСЬКА ДІАСПОРА СКЛАДАЄТЬСЯ ПЕРЕВАЖНО З ХЛОПЦІВ ТА ДІВЧАТ ХІПСТЕРСЬКОЇ ЗОВНІШНОСТІ

цював. «За годину до захоплення Горлівського міськ-управління міліції до мене на роботу вломилися шість чоловіків у масках. Вони забігли в кабінет, заламали мені руки і вивели з приміщення. Уже в машині сказали, що на сайті їх назвали чи то терористами, чи то сепаратистами, мовляв, зараз поїдемо звітувати перед народом. Якимось дивом мені вдалося переконати скажений натовп, який вимагав розправи над нами, що ми їх не називаємо терористами. В однієї жінки на мобільному телефоні відкрився сайт, вона прочитала заголовок матеріалу, і через п'ять – сім хвилин обговорень мене відпустили. Але зажадали, щоб «писав правду». Після того інциденту ми і далі працювали, але вжили заходів безпеки: двері до редакції від-

За словами голови КМДА Володимира Бондаренка, допомогу в Київському міському координаційному центрі з вирішення питань, пов'язаних із розміщенням та життє-забезпеченням жителів Криму та Східної України, дістали відповідно

3284

і 848

переселенців

Новий генштаб терористів

Друге найбільше місто Іраку захопило угруповання, яке бореться за створення власної держави та джихад у всьому світі

У Мосулі на іракську армію чекав такий розгром, що солдати просто на вулицях перевдягалися, кидали свою форму й тікали. Тіла тих, кому не вдалося втекти, – деякі жахливо спотворені – валялися між спаленими військовими вантажівками. Очевидно, близько півтори тисячі джихадистів з «Ісламської держави Іраку та Леванту» (ІДІЛ), що кількісно поступалися іракській армії (на кожного терориста припадало більш як 15 солдатів), захопили шість вертольотів Black Hawk, а також розграбували мосульські банки. До того ж вони випустили тисячі в'язнів. Коли чорні прапори джихадистів замайорили над урядовими будівлями, місто покинули майже півмільйона біженців.

Два з половиною роки тому з території країни вивели останніх американських військових, і

президент США Барак Обама назвав Ірак «суверенним, стабільним і самодостатнім». Нині джихадисти розривають країну на шматки. Мосул – друге найбільше місто Іраку. 10 червня іракський прем'єр Нурі аль-Малікі запровадив у країні надзвичайний стан і попросив зовнішньої допомоги. Наступного дня ІДІЛ укупі з іракськими сунітами-повстанцями захопила Тікріт (батьківщину Саддама Гусейна), до якого всього дві з половиною години їзди на північ від Багдада, столиці Іраку.

У найближчі кілька тижнів джихадисти можуть стати жертвами своїх надмірних територіальних апетитів. Принижена іракська армія може набратися мужності й дати відсіч, ба навіть повернути Мосул. Однак це може й не мати серйозного результату з огляду на символічні перемоги джихадистів і безперервний по-

тік молодиків-новобранців до їхніх лав. ІДІЛ прагне перекроїти мапу Близького Сходу й створити сунітську державу, починаючи зі східної Сирії та центрального Іраку. Войовниче угруповання поширює свою отруту й терор на весь арабський світ. У разі перемоги, одного дня терористи-смертники з ІДІЛ націляться й на Європу з Америкою. Якщо Багдад і Вашингтон не переглянуть своїх настроїв, «Ісламська держава Іраку та Леванту» та подібні до неї організації і далі вести-муть свою руйнівну діяльність. Хоча, навіть якщо знайдеться новий підхід, зупинити джихад буде тяжко.

ПЕРЕПЛЮНУТИ «АЛЬ-КАІДУ»

Джерела ІДІЛ – у регіональних збройних конфліктах та ісламському фундаменталізмі. Воюючи проти Башара аль-Асада в Сирії, угруповання залучало іно-

земних бойовиків, зокрема й ветеранів. На тлі анархії в Сирії та Іраку силовики з ІДІЛ напхали кишені грошима, викрадаючи людей і вимагаючи викупу. Крім того, вони набули достатньо бойового досвіду, щоб протистояти іракським солдатам. Своїм фанатизмом і кривавістю ІДІЛ змогла налаштувати проти себе інші повстанські угруповання Сирії. Навіть «Аль-Каїда» засудила її дії – частково через те, що не схвалює ідеї створення мусульманської держави саме зараз, а частково через звітства ІДІЛ, зокрема й щодо самих мусульман.

Надто жорстока порівняно зі звичайними сирійськими повстанцями й надто радикальна порівняно з «Аль-Каїдою», ІДІЛ утворилася під впливом кількох різних чинників. На початку війни в Сирії Туреччина дозволяла іноземним бойовикам вільно перетинати свій кордон. Європейські держави виплачували ІДІЛ мільйони доларів в обмін на звільнення своїх викрадених громадян. Асад цинічно сприяв домінуванню організації над рештою сирійських повстанців: випускав екстремістів із в'язниць і вибірково атакував повстанські угруповання, оминаючи саме це. Він, побоюючись наслідків, не хотів, щоб світ допомагав його опонентам. Такий план спрацював.

Але в такому розвитку подій винні й іракський прем'єр аль-Малікі, і американський президент Обама. Малікі правив як протодиктатор від імені шійтської більшості. Армія ослабла через те, що він проводив чистки серед вільнодумних офіцерів і призначав натомість своїх людей. Після того як 2011 року останні американські загони покинули Ірак, він наказав заарештувати сунітського віцепрезидента, але тому вдалося втекти. Він не зміг зберегти зв'язки із сунітськими кланами, які колись, у період американської окупації, вигнали «Аль-Каїду» та попередника ІДІЛ. Малікі також наказав відкрити вогонь по мирних сунітських протестувальниках.

Тимчасом життя в Іраку дуже важке. Через активність ІДІЛ щомісяця гинуть стільки людей, як у 2008 році; верховенство права слабше, ніж за Саддама Гусейна; процвітає ко-

рупція, а брак робочих місць та якісної освіти не дозволяє дивитися в майбутнє хоч із деяким оптимізмом.

У СТАНІ ДЖИХАДУ

Бездіяльність Барака Обами тільки погіршила становище. Без сумніву, рішення його попередника розв'язати війну – The Economist свого часу хибно підтримав його – виявилось катастрофою. Однак, вивівши війська з Іраку, Обами не вдалося домовитися про те, щоб залишити там якийсь контингент, або про забезпечення авіаційної підтримки з боку США. Минулого місяця він відмовив аль-Малікі, коли той просив американську авіацію атакувати джихадистів. Тим часом у Сирії справдилися численні побоювання: прогнозованим наслідком обіцянки Обами не втягувати американців у війну стало таке серйозне посилення терористичної загрози, що перед США замайоріли значно більші неприємності.

ІДІЛ може каталізувати розпад Іраку та Сирії. Завдяки захопленій у Мосул зброї та достатній кількості награбованих коштів для підтримки своїх бойовиків, вона з легкістю втримає позиції. Курди здатні створити власну державу в Іраку, відтак залишки переважно шійтського уряду з аль-Малікі на чолі можуть відчувати на собі народний гнів. Посилення ІДІЛ у різних

частинах Сирії та Іраку закладе підвалини для поширення глобального терору. Наразі цілі організації зосереджені на місцевому рівні, однак її члени стверджують, що до сфери їхніх інтересів уходить також ширший регіон і Захід. Сотні бойовиків з ІДІЛ, імовірно, матимуть європейські паспорти. Вони вже побудували тренувальні табори в Східній Сирії, що викликає тривожні асоціації з організацією Усами бен Ладена в Афганістані.

ІДІЛ можна зупинити. Бойовиків насправді небагато – при-

«ІСЛАМСЬКА ДЕРЖАВА ІРАКУ ТА ЛЕВАНТУ» МОЖЕ КАТАЛІЗУВАТИ РОЗПАД ІРАКУ ТА СИРІЇ

близно 11-тисячне військо, що поповнюється новобранцями, яких угруповання підбирає по дорозі, та в'язнями, яких звільняє. Після перемоги минулого місяця на виборах аль-Малікі ніяк не може сформувати коаліцію. Захоплення Мосула дає йому шанс полішити шійтський триумфілізм і сформувати уряд для всіх іракців, зокрема й поміркованих сунітів та курдів. Це допоможе приборкати ІДІЛ, особливо якщо курди залучать до боротьби з джихадистами свої воєнізовані формування пешмерга. Окрім того, не виключено, це може спонукати місцеві сунітські угруповання, що підтримують «Ісламську державу Іраку та Леванту», зупинитися. Обама може озброїти й тренувати іракських солдатів, а також послабити цю організацію у Сирії, активніше взявшись за озброєння та навчання поміркованих повстанців. Лише вони достатньо обізані з місцевими реаліями та прагнуть позбутися ІДІЛ та інших фанатиків. Однак Обама так не хоче виділяти ресурси на протистояння, що один з його найкращих спеціалістів з арабського світу з розчарування подав у відставку.

Боротьба з ІДІЛ може, звісно, зазнати краху. Навіть якщо аль-Малікі переможе, з попелу війни в Сирії або Іраку здатні постати інші екстремістські угруповання. Однак, якщо не боротися, на Близькому Сході – і, ймовірно, в усьому світі – пролетиться ще більше крові. ■

14 червня наступ джихадистів, схоже, сповільнився. Іракським військовим і представникам племен вдалося відбити деякі містечка, зокрема Ішакі, Мукадью і Дуулуїю, що трохи вище на північ від столиці Іраку Багдада. Однак уже 16 червня бойовики ІДІЛ захопили стратегічно важливе місто Таль-Афар на шляху, що сполучає захоплене 10 червня друге найбільше іракське місто Мосул із сирійським кордоном та контрольованою ІДІЛ територією Сирії. 18 червня бої між пешмерга і військом ІДІЛ точилися за контроль над містом Кіркук, відомим чималими запасами нафти (що може економічно підкріпити амбіції курдів щодо власної суверенної держави)

Справа Лазара

Свобода слова в Угорщині під загрозою?

Працевлаштуватися в угорських ЗМІ непросто: робочих місць у цій галузі стає дедалі менше. Тим більший шок викликало масове звільнення журналістів з одного із провідних новинних порталів країни, що супроводжувалося заявами про політичний тиск. З origo.hu пішло близько 30 медійників після того, як сайт покинув головний редактор Герго Салінг. І це, можливо, тільки початок.

27 травня Салінг опублікував викривальний матеріал про дуже дорогі закордонні відрядження Яноша Лазара, всемогутнього очільника канцелярії угорського прем'єр-міністра Віктора Орбана. Лазар, якого вважають наймовірнішим наступником Орбана на посаді голови уряду, відповів саркастичною заявою і повернув кошти: майже 2 млн форинтів (\$8870). Через тиждень Салінг уже не працював, а сотні журналістів і активістів вийшли на демонстрацію, попрямували від редакції origo.hu до парламенту.

Наслідки цього скандалу можуть бути набагато далекосяжнішими. Origo.hu належить

в угорців викликало шок масове звільнення журналістів з одного із провідних новинних порталів країни, що супроводжувалося заявами про політичний тиск

Magyar Telekom, що є філією Deutsche Telekom. Його конкурент – сайт 444.hu – заявляє, що уряд завжди тиснув на Magyar Telekom, щоб закрити рота origo.hu з їхніми критичними матеріалами. Це заперечує Крістофер Маттгайзен, генеральний директор Magyar Telekom. За його словами, Салінг міг би залишитися на посаді редактора відділу політики, але натомість звільнився за згодою сторін. А Лазар узагалі цілком заперечує будь-яку свою причетність до звільнення головного редактора.

Це не єдиний випадок, що викликає занепокоєння з приводу свободи слова в Угорщині. 11 червня парламент затвердив новий податок на доходи від реклами, який, на думку ЗМІ, зробить їх банкрутами. Цей збір, який пропорційно до доходів сягатиме 40%, небувало згуртував усіх угорських журналістів незалежно від політичних уподобань.

Дві найбільші щоденні газети вийшли з порожніми сторінками на знак протесту ще до ухвалення закону. За словами представни-

ків Рекламної асоціації Угорщини, новий податок «розорить більшість медіа-компаній». За її даними, щороку податок забиратиме близько 7 млрд форинтів, причому половина цієї суми надходитиме від комерційного телеканалу RTL Klub. На телеканалі переконані, що це «агресивна спроба підірвати найбільшу медіа-компанію країни».

Циніки заявляють, що такий результат не дуже засмутить партію влади. Закриття сайтів і комерційних теле- та радіостанцій звільнить поле для державних радіо і телебачення, які перетворилися на придатки владного пропагандистського апарату. За статистикою, міністри і політики з владної партії «Фідес» на державному телебаченні отримують удвічі більше ефірного часу, ніж опозиція.

Крім того, активісти протестують проти нападок із боку чиновників на три неурядові організації, які розподіляють фінансування з Норвегії. Утиски почалися після появи офіційного списку підозрілих неурядових організацій і скандалу, коли Лазар звинуватив норвезького міністра у справах ЄС Відара Гельгесена у спробах втрутитися в політику Угорщини шляхом фінансування структур, пов'язаних із невеликою ліберальною партією «Політика може бути іншою» (LMP). Це обурило Осло, й угорського посла в Норвегії викликали в тамтешнє Міністерство закордонних справ. Гельгесен сказав, що Угорщина не має юрисдикції над грантовими програмами і що він «глибоко стурбований спробами обмежити свободу слова» з боку угорської влади.

Офіційний Будапешт заявляє, що жодним чином не обмежує громадянське суспільство. «Неурядові організації можуть звертатися по фінансування, – стверджує речник уряду Ференц Кумін. – Але вони повинні працювати за правилами і бути прозорими».

Тепер потрапляння до чорного списку вважається мало не почесною відзнакою. «Ми раді, що нас взяли на олівець», – каже Тамаш Бодокі, головний редактор сайта журналістських розслідувань atlatszo.hu. «Інакше нам було б дуже соромно». ■

© 2014 The Economist Newspaper Limited. All rights reserved

Скромна чарівність стереотипів

Що таке стереотип? Це усталена концепція або образ, укорінення якого не має нічого спільного з його правдоподібністю та логічними підвалинами. Більше того, розквітати може навіть стереотип, відірваний від емпіричної дійсності – так само як теорія змови чи подібні до неї умовиводи.

Ніхто навіть не гляне на текст письменника, який наполягає на природній зверхності Росії над Східною Європою, так само як ніхто не посилатиметься на людину, що зробила безглузде зауваження про нібито очевидну низькосортність Америки порівняно з Францією. Однак такі ідеї є і далі мають небезпечний і руйнівний вплив на людей незалежно від загальноприйнятих стандартів наукового або політичного мислення.

Як зауважив Лешек Колаковський (польський філософ. – **Ред.**) у своєму влучному нарисі про стереотипи, коріння цього явища, тобто дотримання досить безглузких і спрощених думок щодо певних осіб або націй, лежить у пориванні людства до ментальної безпеки. Ми не можемо весь час сумніватися, тож несла нам уникнути деяких усталених і фіксованих поглядів, які нехтують принципами логіки, точності та емпіричної дійсності.

Однак варто додати, що слід розрізняти справжні стереотипи (глибоко вкорінені у світогляд і менталітет людей і створені за принципом перекручення дійсності з ніг на голову) та викривлені істини пропаганди й політичної риторики, які продукує політичний клас регіональної чи світової влади для знущання з конкурентів чи колишніх сателітів, які наслідуються на опір, або ж приниження їх.

Люстраційний приклад скромної чарівності, скажімо, антипольських стереотипів можна знайти у дотепному творі кінця 1970-х років одного литовського емігранта – драматурга Альгірдаса Ландсбергіса. Він геніально описав уявлення деяких консервативних литовських емігрантів, які не надто «заморочувалися» над страшенно спрощеним ставленням до поляків, євреїв та інших націй або

рас. У цьому творі (назва в перекладі – «Зі словника чистої литовськості») Ландсбергіс розповідає про поляків у щораз повторюваних рядках: «З-за пагорба виринає постать поляка/і очі його палають, немов диявольські».

Вустами пересічного литовського емігранта Ландсбергіс каже, що всі поляки – імперіалісти, шовіністи, вусаті, цілують дамам руки. А найголовніше – усім полякам відомо, якими поважними й величними є ми, литовці, тому вони з усіх сил намагаються вкрасти собі наших князів, рицарів, наратив та історію. Кульмінацією твору є запитання: «Ви б хотіли, щоб ваша дочка вийшла заміж за поляка?». Та сама логіка застосовувалася й до євреїв. Продо-

вжуючи оповідь, Ландсбергіс розширює свою «філософію», стверджуючи, що всі євреї – комуністи, капіталісти, модерністи, авангардисти в мистецтві, революціонери й анархісти. Кульмінацією є ще більш доленосне запитання: «Ви б хотіли, щоб ваша дочка вийшла заміж за єврея?».

Ось так писав покійний Альгірдас Ландсбергіс, чію саркастичну й комічну п'єсу деякі литовці вважали актуальним і елегантним антидотом до неприємного і шкідливого ставлення своїх співвітчизників до найближчих сусідів і, з огляду на спільну історію та культуру, братніх народів – поляків і євреїв. Однак проблема в тому, що такі, ба навіть гірші, уявлення про цілі нації можуть мати й політичні еліти.

Яскравий приклад – Україна. Тривалий час вона сприймалася як «Мала Польща» або «Малоросія», та й досі ця країна лишається об'єктом найгіршої політичної стереотипізації та вигадок. Небажання Кремля й Владіміра Путіна сприймати Україну незалежною, відмінною від Росії й наділеною всіма правами сучасної держави призвело до формування нового російського шовінізму з його застарілими концепціями часів XIX століття, відповідно до яких Україна має бути порожньою політичною одиницею або буферною зоною, затисненою між Росією і її головними суперниками – ЄС і НАТО.

У рамках похмурої путінської пропаганди така стереотипізація – далеко не невинна чи нейтральна. Кремль намагається нав'язати ЄС думку про те, що Україна, не маючи перспектив на членство в Євросоюзі або, не приведи Господи, у НАТО, стане поліго-

ном чи в кращому разі ігровим майданчиком для нового модус вівенді між Росією і Заходом.

Ідея «Новоросії» на території Східної України зовсім не жарт. Натомість вона свідчить про безсоромність, цинічність і абсолютну безглуздість російського імперіалізму й шовінізму, що розгортається в нас на очах.

Не вигадавши іншого кращого способу очорнити Україну та її антикримінальну революцію на Майдані 2014 року, Кремль сфабрикував спалах колективної істерії та серію коротких ненависть-шоу в дусі Орвелла для зображення України фашистською державою, а українців – фашистами й бандерівцями. Геббельсівська пропаганда Владіслава Суркова та інших тоталітарних піарників путінівської Росії (країни з промитими мізками) призвела до того, що навіть нібито розумні люди почали вірити у фашистську війну, яку розв'язав Київ проти решти країни. От якою вибуховою й токсичною може бути брехня, заснована на нав'язаних стереотипах.

Саме тому новий президент України має важливу місію – йому доведеться виявити винахідливість, адже його країна має розпрощатися з усіма фантомами та привидами минулого. Назавжди. ■

Автор:
**Леонідас
Донкіс,
Литва**

**КРЕМЛЬ СФАБРИКУВАВ
СПАЛАХ КОЛЕКТИВНОЇ
ІСТЕРІЇ ТА СЕРІЮ
КОРОТКИХ НЕНАВИСТЬ-
ШОУ В ДУСІ ОРВЕЛЛА**

Друге дихання

Традиційний бізнес може процвітати в епоху підривних інновацій

Крилата фраза Карла Маркса про те, що все тверде розчиняється в повітрі, звучить як ніколи доречно: навіть солідні підприємства й установи (на кшталт старих юридичних фірм і університетів) відчують загрозу з боку технологій у парі з глобалізацією. Але привітяться уважніше, і ви побачите, що скрізь на плаву тримаються якісь дивні речі – швейцарські годинники, ручки Montblanc, твідові піджаки Harris, книги видавництва Folio Society, старомодні вітрильні човни... І нехай собі гуру менеджменту наказують нам поклонитися великому божеству підривної інновації, та деякі компанії знай роблять своє – зберігають або оживлюють традиційні технології та бізнес-моделі.

Доцент Гарвардської школи бізнесу Раян Раффаеллі детально розглянув три приклади так званої повторної появи технологій. Найбільше вражає приклад швейцарської індустрії механічних годинників. У 1970-х роках її майже змило потоком дешевших і точніших цифрових годинників. Нині ця галузь як ніколи успішна – вона є одним з найбільших джерел експорту в країні (після фармакології й техніки). Двигуном її відродження став старомодний механічний дзигарик. І таких прикладів повторної появи технологій не бракує.

Продажі чорнильних ручок у 1950-х роках упали через появу дешевих кулькових, але з середини 1970-х вони переживають стабільне відродження. Трамваї мали б перетворитися на розвагу для туристів у містах, які ще зберегли дух давнини, як-от Сан-Франциско чи Нью-Орлеан (там і досі можна покататися на трамваї «Бажання»). Але 30 американських міст або вже проклали нові колії, або ж планують це зробити. Трамваї навіть повер-

таються до двох міст, які з усієї сили намагалися їх позбутися на початку ХХ століття, – Детройта й Лос-Анджелеса. Продаж вінілових платівок у Сполучених Штатах зріс майже з нуля в 1993-му до шести з гаком мільйонів примірників у 2013-му. Уперше за останні десятиліття збільшується кількість незалежних книгарень. Із 2009 по 2012 рік компанія Harris Tweed більш ніж удвічі наростила випуск знаменитого твіду. Автор цієї статті зробив і свій внесок у той процес, полишивши задушливу комірчину в редакції The Economist і пройшовши 20 з лишком метрів до крамниці Емми Вілліс на Джермін-стрит, де продають одяг, пошитий на невеличкій фабриці в Глостері (зокрема, там є й шкарпетки, сплетені на верстаті вікторіанської доби).

Як же підприємцям удається оживляти старі технології, коли навколо панують суцільні інновації? Раффаеллі стверджує, що ключ до успіху лежить у переосмисленні цінності й значення продукту. Швейцарські годинникарі знайшли нове визначення своєму товару, який став статусним аксесуаром, а не просто хронометром. Робити механічні годинники

набагато важче, ніж цифрові, і це незмірно збільшує їхню привабливість. Незалежні книготорговці описують свої крамниці як місця, де можуть зустрічатися й спілкуватися книголюби. Трамваї повертаються як екологічна альтернатива, яка вирішує одночасно дві проблеми – забруднення та розростання міст, тому зараз на півдні США цілі агломерації прокладають трамвайні лінії.

Нова самоідентифікація вимагає ретельно дотримуватися балансу між традицією та інновацією. Відродженому бізнесу часто потрібно культивувати тісні взаємини між своїми майстрами та клієнтами, які, можливо, вважають себе не просто працівниками чи споживачами, а хоронителями великої традиції. Швейцарська годинникова індустрія ви-

Продажі вінілових платівок у Сполучених Штатах зріс майже з нуля в 1993 році до понад **6 млн** примірників у 2013-му

З 2009 по 2012 рік компанія Harris Tweed більше ніж удвічі наростила випуск свого знаменитого твіду

Ніколас Гаек і Ернст Томке врятували швейцарську годинникову індустрію: зібрали кілька підупалих фірм у потужну Swatch Group, продаж якої за минулий рік сягнув

\$9,5 млрд

© 2014 The Economist Newspaper Limited. All rights reserved

жила, мабуть, лише тому, що колекціонери на аукціонах і далі платили рекордні ціни за вироби, а висококваліфіковані майстри відмовилися відступитися від старих методів роботи. Коли швейцарська фірма Zenith вирішила викинути ливарні формочки для годинникових механізмів у розпал так званої кварцової кризи, один із ветеранів індустрії натомість склав їх у себе в комірчині, щоб витягнути аж тоді, коли світ дорогих годинників оджив. Відродженому бізнесові потрібно без жалю й докорів сумління торгувати своєю передісторією. Особливо добре вміють це робити у Harris Tweed, розповідаючи про Зовнішні Гебриди й місцевих острів'ян, які тчуть сукно достеменно так, як це робили там іще з діда-прадіда.

Утім, продаючи свою історію і запевнюючи покупців на майстрів у вірності традиціям, відроджений бізнес повинен також пориватися до змін. Ніколас Гаек і Ернст Томке врятували швейцарську годинникову індустрію від неминучої смерті, раз за разом застосовуючи до неї електрошок. Вони підписали цілу низку контрактів і зібрали кілька підупалих фірм у потужну Swatch Group, продаж якої за минулий рік сягнув 8,8 млрд швей-

царських франків (\$9,5 млрд). Вони поборолли засилля дешевих електронних годинників тим, що спочатку зробили швейцарські механічні модними за допомогою свого бренда Swatch, а тоді перетворили їх на предмети розкошів. Нині ж ціни на продукцію Vreguet, Blancpain і Omega вимірюються шестизначними числами. Успішна незалежна книгарня Politics & Prose у Вашингтоні перетворюється на фабрику й кафе з лекційною залом, встановивши в себе друкарський станок, де клієнти можуть роздрукувати свої електронні книжки.

Відродженим галузям потрібно також бути готовими до прийняття жорстких рішень. Наприклад, пожертвувати своєю ринковою часткою на користь нових гравців, але втримати ціну. А ще їм треба бути готовими переорієнтуватися на нові ринки, якщо, приміром, китайці виявилися охочими купувати товари відомих західних брендів.

СКРОМНА ЧАРІВНІСТЬ ТРАДИЦІЙ

Успіх такого відродження вчить нас, як сприймати підривні інновації. Нові технології не просто витісняють старі: деякі з них, як-от вітрильні човни й паперові книжки, ніколи не втрачають привабливості; цінність інших (наприклад, годинників) може переосмислюватися; ще інші, як-от презервативи, здатні пережити друге народження з найнесподіваніших причин. Окрім того, люди купують щось не просто тому, що це найефективніше вирішення певної проблеми, а заради естетичного задоволення, наприклад, від хорошої книжки чи бездоганно пошитої сорочки, або для підвищення власної самооцінки. Маємо парадокс: що сильніше провідні технології на зразок інтернету підвищують загальну продуктивність економіки, то більше місця це залишає старомодним галузям, які передусім орієнтуються не на кількість, а на якість, не на новизну, а на традиції. Інколи найкращий шлях уперед – повернутися назад. ■

21–27 червня чекаємо Вас на таких заходах у Книгарнях «Є»

Київ (вул. Лисенка, 3):

23 червня, 18:00 – презентація збірки поезій Бориса Руденка «Оселі». Спільно з видавництвом «Ярославів Вал».

24 червня, 18:00 – відкрита лекція мистецтвознавця Неллі Корнієнко «Лесь Курбас: репетиція майбутнього».

25 червня, 18:00 – зустріч із Ларисою Денисенко. Презентація книжки Лариси Денисенко «Нова стара баба». Спільно з видавництвом «Клуб Сімейного Дозвілля».

26 червня, 18:00 – презентація проекту режисера Ірини Правило «Мій університет/La mia università».

Київ (вул. Спаська, 5):

24 червня, 18:00 – презентація книжки Василя Базіва «Армагеддон на Майдані». Спільно з видавництвом «Український пріоритет».

Львів (просп. Свободи, 7):

23 червня, 18:00 – презентація книжки Крістіни Бердинських «Єлюди. Теплі історії з Майдану». Спільно з видавництвом «Брайт Стар Паблішинг».

24 червня, 18:00 – «Сектор критики»: літературознавчі обговорення.

25 червня, 18:00 – презентація книжки Ніколо Шеле «Фрагменти щастя» від видавництва «Крок».

Івано-Франківськ (вул. Незалежності, 31):

21 червня, 16:00 – відкрита виставка іконопису Романа Бончука «Небесна рапсодія», поетичні читання Ольги Озарко.

27 червня, 18:00 – презентація поетичної збірки Ірини Мороз «Якби ти просто був». Спільно з видавництвом «Книги – XXI».

Харків (вул. Сумська, 3):

21 червня, 18:00 – відкрита лекція Євгенії Губкіної «Атомоград Славутич. Діалог з Прип'яттю».

Інформаційний партнер

Тиждень

Із повним переліком заходів та його можливими змінами ви можете ознайомитися в Книгарні «Є» у вашому місті та на сайті book-ye.com.ua

«Країна без мови є країною без душі»

Чи виживе ірландська мова? Ніхто не знає. Якщо так, то вона не буде мовою минулого, бо ми – не люди минулого. Хай там як, а ще покоління тому чоловіки й жінки на кшталт моїх батька й матері дали своїм дітям те, що й досі не дає стерти її з пам'яті

Автор:
Лайєм
Карсон,
Ірландія

«**Т**ír gan teanga, tír gan anam!» – вигукували нещодавно біля десяти тисяч протестувальників під Дойл Ерен, нижньою палатою парламенту Республіки Ірландія. Фраза перекладається як «країна без мови є країною без душі». Протестувальники мали червоні елементи в одязі й тримали плакати з написами Dearg le fearg – «Червоний від люті».

Якщо ірландська мова (ще відома як гельська) визнана першою національною в Конституції Ірландії й усі державні документи тут пишуться ірландською й англійською, то чому їм протестувати? А тому, що ця мова в небезпеці і що держава тільки на словах підтримує її носіїв.

Більшу частину відомої історії Ірландії гельською мовою розмовляло майже все населення Сма-

рагдового острова. Занепад її почався тільки за правління Англії в XVII столітті. У XVIII столітті британська влада спочатку стримувала, а згодом і геть заборонила вживання ірландської в освіті, юриспруденції та державних структурах.

Чи не останнього удару по гельській мові завдав Великий голод 1840-х, коли країна втратила понад чверть своїх жителів – багато жертв були саме з ірландськомовних регіонів на приморському заході країни. У XX столітті ці регіони втратили своє населення ще більше – цього разу через масову міграцію. Потім була психологічна травма колонії: у місцевих ірландська почала асоціюватися з бідністю, англійська ж натомість була мовою торгівлі і влади. Навіть ірландські націоналісти – і не в останню чергу сам «визволитель» Деніел

О'Коннелл – почали віддавати перевагу англійській. «Я достатньо утилітарний, щоб не шкодувати через цю відмову... Отже, хоча гельська мова й асоціюється в багатьох зі спогадами, які тішать серця ірландців, та висока практична цінність англійської як засобу всієї сучасної комунікації така значна, що я без зітхання можу спостерігати, як ірландська поступово виходить з ужитку» – казав він.

Але попри постійні прогнози свого остаточного занепаду, ірландська вперто виживає. Наприкінці XIX століття було створено Гельську лігу. Її місія полягала в популяризації ірландської в повсякденному житті та сприянні гельській культурі. По суті, це була кампанія проти англізації країни. Через чотири роки після створення Ліга вже мала близько 400 представництв по всій країні. Крім того, вона популяризувала літературу ірландською. Одним з провідних представників Ліги був Патрік Пірс – письменник і прогресивний освітянин, який потім очолив Велике повстання – ірландську революцію 1916 року з нещасливим кінцем.

У 1922 році більша частина Ірландії здобула незалежність. Конституція молодій Ірландській Вільній державі, а в подальшому Республіки надала гельській статус національної мови. Незважаючи на це, більшість ірландських політиків одмовлялися від неї на користь англійської. Трагедія ірландської мови полягала ще й у тому, що в багатьох вона асоціювалася з консервативним націоналізмом і репресивним католицизмом. Чимало традиційних ірландських текстів мали непристойну й анархічну тональність. Але те, що публікувалося державним видавництвом An Gúm, проходило жорстку цензуру. Відтак з'являлися матеріали, написані формальною неживою мовою, які пропагували стерильні поняття національної чистоти. Саме з них іронізував письменник Фланн О'Браєн в іскрометному романі An Béal Bocht («Бідний рот»). Він уважав, що вживання мови як інструменту пропагування націоналізму й культурної чистоти – глибоко негативне і контрпродуктивне явище.

У Північній Ірландії ірландська мова в публічній сфері про-

ПРО АВТОРА
Лайєм Карсон – автор книжки «Назви пустку матір'ю» і керівник Фестивалю ірландськомовної літератури IMRAM

сто не існувала. У 1936 році тодішній прем'єр-міністр Джеймс Крейг запитав: «Яка користь у цій динамічній частині імперії з того, що ми навчатимемо наших дітей ірландської мови?».

Усупереч зневазі до мови в північному регіоні – а може, саме через цю зневагу – гельська почала процвітати в районах Белфаста й довкола нього, де переважали націоналісти. Її пропагували ідейні активісти, які вірили, що вживання ірландської – це акт антиколоніалізму, констатація відмінності. Серед тих активістів був і мій батько. У середині 30-х років він почав викладати ірландську. На неї був такий попит, що заняття доводилося проводити тричі на тиждень вечорами для дорослих і щонеділі зранку для дітей. По вівторках розмовляли англійською було заборонено взагалі, аби заохотити тих, що вивчали ірландську, вживати її якомога частіше. Мовні активісти проводили лекції й дебати, розгадували кросворди та розповідали історії.

З того часу ірландська почала ширитися містом. До 1969 року активісти, що виступали на захист ірландської мови, збудували в Белфасті ірландськомовний житловий масив і першу на півночі середню школу з гельською мовою навчання. Таким чином вони створили перший в Ірландії міський гелтахт (ірландськомовний регіон). Нині ця школа, до якої тоді ходило трохи більш як десяток учнів і яка містилася в малесенькій, зібраній з блоків халупці, перетворилася на процвітаючу сучасну школу з понад 300 учнів.

Дуже важливим було те, що з моменту закінчення конфлікту в Північній Ірландії гельську мову сприйняли не лише католики або ірландські націоналісти, а й протестанти та прихильники збереження союзу Ірландії з Британією. У східній частині Белфаста – твердині юніоністських настроїв – Лінда Ервін, чий зять Девід Ервін був лідером Прогресивної юніоністської партії (PUS), заснувала організацію Turas («Подорож»), яка проводить уроки ірландської мови. Вона каже протестантам: «Ірландська повсюди навколо нас – у наших топонімах. Вона справді всюди. Гельська мова є тут, у Шотландії, в Уельсі і в Корнуолі. І це не щось суто ір-

ландське, а й британське теж». Нині вона проводить вісім уроків щотижня, а ще забезпечує викладання ірландської в місцевій школі.

Але виживання мови ніколи не можна сприймати як щось належне, і тому майбутнє ірландської як мови певної спільноти завжди в небезпеці. Нині у гелтахтах від ірландської частково залежить місцева економіка, адже там містяться літні мовні коледжі, до яких ходять підлітки, що приїжджають пожити в ірландськомовних родинах, щодня відвідуючи заняття з різних аспектів ірландської культури.

Що стосується держави, то їй не вдалося ефективно зміцнити та підтримати ірландську як мову громади. За Конституцією, ірландські громадяни мають право на одержання послуг гельською мовою. Але в багатьох гелтахтах є лікарі, поліцейські та держслужбовці, які взагалі не володіють ірландською, тому ірландськомовні громадяни змушені спілкуватися з державою англійською. Ось і причина гніву багатьох ірландськомовних.

У Північній Ірландії гельську практично заборонили на початку державності 1921-го, а понад п'ятдесят наступних років одверто витісняли зі ЗМІ. Зараз усе змінилося – BBC регулярно транслює радіо- і телепередачі ірландською. Тепер у деяких частинах Белфаста мова процвітає.

Для багатьох ірландськомовних мешканців міста розмовляти ірландською – то, як каже місцевий поет Герод Мак Лохлейнн, «особисте перевизначення»: «Це питання ідентичності й того, наскільки вона прив'язана до мови. Мені здається, що якоюсь мірою без знання своєї мови в ірландців з'являється певне психологічне відхилення. Ми виростили з BBC англійською. У школі виправляли весь наш сленг і ольстерсько-шотландські фразеологізми. Для мене це було абсолютно чуже, бо англійська, якою говорили вдома, геть відрізнялася від тієї, якої нас учили, зокрема на всіх цих уроках мовлення і драматургії. Тоді я й почав замислюватися про ірландську. На той час познайомився зі своїм другом Майклом – нам було по дванадцять – і перейшов на ірландську. А граматику в тому віці... про неї не ду-

Автор описує «Назви пустку матір'ю» як книжку про важливість віднайдення простору для збереження минулого

БІЛЬШУ ЧАСТИНУ ВІДОМОЇ ІСТОРІЇ ІРЛАНДІЇ ГЕЛЬСЬКОЮ МОВОЮ РОЗМОВЛЯЛО МАЙЖЕ ВСЕ НАСЕЛЕННЯ СМАРАГДОВОГО ОСТРОВА. ЗАНЕПАД ЇЇ ПОЧАВСЯ ТІЛЬКИ ЗА ПРАВЛІННЯ АНГЛІЇ В XVII СТОРІЧЧІ

По всій країні зараз налічується близько

100 тис.
носіїв ірландської,
але тільки для

25 тис.
вона рідна – і
живуть вони в
регіонах, де
гельською ще й досі
розмовляють на
побутовому рівні,
удом. На початку
існування
Ірландської
держави в 1921 році
в цих регіонах
налічувалося

250 тис.
носіїв гельської

маєш. Не думаєш, що правильно, а що ні. Якщо виходить спілкуватися, значить, усе добре».

Про концепцію мови як форму особистого відкриття говорить і Лайем О'Міртайл, поет з ірландського міста Корк. «Я б не був ірландським поетом, якби не гелтахти – моя мова була б надто академічною. Коли вперше потрапив до гелтахту, мені було 11 і він справив на мене неабияке враження. Мої мама з батьком родом із західного Корка, і я помічав, що вони вийшли з гелтахту, тоді мені здавалося, що там їхнє життя було більш органічним. Мій гелтахт був інший – це була моя персональна подорож, подорожження мого минулого, просто на крок західніше, де я й знайшов для себе реалізацію».

Для мого батька Лайєма Мак Карейна ірландська була прихистком. Якось він давав інтерв'ю

ольстерській програмі Teatmann («Святиня») на радіо BBC, де гостей питали, у чому вони знаходять душевне пристанище в житті. Він вибрав саме ірландську мову. Ховався в ній і знаходив утіху в словах. Сама мова була іншим світом, паралельним і чарівним порівняно з буденністю.

Чи виживе ірландська мова? Ніхто не знає. Якщо так, то вона не буде мовою минулого, бо ми не люди минулого. Хай там як, а ще покоління тому чоловіки й жінки на кшталт моїх батька й матері дали своїм дітям те, що досі не дає стерти її з пам'яті.

Якщо мова виживе, то тому, що людина завжди повинна мати можливість повернутися до власної святині, де живе якась частинка її душі та сутності. Я благословенний мати таку мовну святиню, яку заповіли мені мої батьки. І за це я їм буду вдячний усе життя. ■

Український Південь і Схід

Ідеологема про штучність сучасних кордонів України є одним із аргументів у пропагандистській війні імперців та українофобів проти Української держави: мовляв, Південна та Східна Україна ніколи не були властиво українськими землями й лише волею випадку (як Крим «волею» Нікіти Хрущова) опинилися в УРСР, а звідти й у сучасній Україні

«НОВОРОСІЯ» З РОСІЙСЬКОЇ ПРОБІРКИ

Нічого нового, як на російській мірці. Своім корінням «Новоросія» сягає ще першої половини XIX століття, коли в Петербурзі працювали над створенням «великої російської нації», задля чого треба було зросійщити українців та білорусів. Саме тоді, до речі, й розпочався спланований згори процес нав'язування українцям російської мови, активізований через 100 років у СРСР. У 1840-х у політичний простір і вкинули концепцію «Новоросії», яка заперечувала роль запорозьких козаків та іншого українського населення в залюдненні й господарському освоєнні Півдня та Сходу сучасної України. Чергова фальшивка (ними рясніє історія «Великої Росії») була посолдатському прямолінійною і «незаперечною»: мовляв, до приходу Росії ці терени були пустою без сталих поселень, міст, шляхів і господарських об'єктів; справжня колонізація розпочалася лише в останній чверті XVIII століття, коли Росія знищила Січ і ліквідувала запорозьке козацтво, а якщо так, то вся ця величезна степова територія і стала органічною частиною... ядра Російської імперії (зауважте: зі столицею аж на Балтійському узбережжі) – такою собі «Новоросією», а Україна не має до Причорноморських степів жодного стосунку. Абсурд? Кому як...

У перелицьованій комуністами на свій лад Російській імперії – СРСР – концепцію «Новоросії» вголос не згадували, але тим духом була просякнута політика Москви та її прислужників в Україні щодо цих теренів. Результатом мало стати безповоротне винищення всього українського. Засобами не гребували. Страшительний Голодомор-геноцид 1932–

Автор:
Віктор
Брехуненко

Ікона Покрови
Богородиці із
січової церкви
XVIII століття

1933 років був одним із них. А ще курс на тотальне зросійщення освіти, виробничої сфери, інформаційного простору в містах, прищеплення населенню погордливого ставлення до всього українського: «передове російськомовне місто» на протигагу «відсталому, забитому україномовному селу».

Сьогодні Москва та її політичне лобі в Україні знову витягли з шухляди концепцію «Ново-

росії», щоб відколоти східні та південні землі від українського кореня. Втїлити справу довірили відомим «інтелектуалам»: чеченським бойовикам, фанатичним імперцям-реконструкторам і місцевому криміналітету.

Політехнологічний проект «Новоросія-2014» є типовим історичним міфом російського розливу, яких Москва наплодила чимало й тиражує до сьогодні.

І «Новоросія-2014», і її попередниця з XIX століття не витримують елементарної перевірки історичними фактами. Недолугість вилазить уже під час спроби визначити історичність території «Новоросії». Приміром, до неї чомусь зараховують частину історичної Слобідської України – Харківщину, північ Луганщини та Донеччини. Натомість іншу частину Слобожанщини – Південно-Східну Сумщину – ні. Про ті території Слобідської України (частина Білгородської, Липецької, Курської, Воронежської областей), які більшовики в 1919–1925 роках відірвали від українського масиву й передали до складу Російської Федерації, не варто й згадувати. Зрозуміло, що Сумщина випала з «Новоросії», бо не настільки зросійщена, щоб підтримувати сепаратизм. З цієї самої причини дали спокій Кіровоградщині, більша частина якої належить до історичної Південної України. Однак розраховували на північ Одещини (історичне Поділля), сподіваючись, вочевидь, на вплив, як чомусь вважають, зросійщеної Одеси.

РУХ ДО МОРЯ

Упертися в море, витіснити кочівників, які здавна в Степу змінювали один одного, хвилями накочуючись на осілю й хліборобську Україну, – ось у чому українські еліти завжди вбачали свою історичну місію. Тому ці еліти споконвіку дивилися на неозорий степ між Дунаєм і Доном не інакше, як на територію свого природного впливу, відвойованого в кочових орд. На сході ще за княжої доби в Приазов'ї існувало Тмутараканське князівство, а на заході кордони Галицько-Волинського королівства часом сягали гирла Дунаю.

Поява татар у XIII столітті не знищила українських претензій на Степ. Науковці фіксують просування українського населення в Північному Причорномор'ї менше ніж через 100 років після навали, та й чи припинявся той рух колись узагалі? Наприкінці XIV – у перших десятиріччях XV століття воно знову закріпилося в Північному Причорномор'ї, що, правда, ненадовго. Саме тоді, найімовірніше, тут і було закладено Коцобів (пізніша назва Хаджибей), із якого постане Одеса. У 1550-му південні межі україн-

ських земель сприймалися як «до берегів Чорного моря, де гирло Дніпра, до рубежів Таврики і Тавані, переправи Дніпра». І цієї позиції тогочасна українська еліта – князі та шляхта – трималася постійно, а з її подачі й Річ Посполита.

На зламі XV–XVI століть до змагань за володіння Степом долучилися українські козаки. Опанування ними степового простору стало найбільш дієвою та адекватною відповіддю українського світу (та й усієї Європи!) на останні хвилі натиску азійської стихії. Вони спершу вирівняли перекіс, який утворився був на користь мусульманських сусідів, а згодом поступово здобували перевагу, що відкривало дорогу українському населенню до колонізації Степу.

В історичній пам'яті козаків міцно засіло переконання, що вже в 1510-х роках їхні зимівники стояли навіть на Дону. Але через надмірну віддаленість цієї ріки ресурсів виявилось недостатньо, щоб перетворити Донську землю на ще один козацький осідок. Утім, українські козаки зробили вирішальний внесок у формування донського козацтва, в його усвідомлення себе окремою етносоціальною спільнотою та протиставлення себе московитам (росіянам), а Дон – Московській державі.

Козацтво перейняло від князів і шляхти переконання в тому, що межею українського світу мають стати узбережжя Чорного та Азовського морів. У 1602 році гетьман Іван Кудкович так окреслив природні межі козацької території: «почавши від Могилева (що в Білорусі. – Ред.) аж до гирла Дніпрового – то все приставства наші». Коли у середині XVII століття була відновлена Українська держава у вигляді Гетьманщини, нова еліта, сформована на основі козацького стану, відразу засвідчила, що прагне поширити владу Богдана Хмельницького на всі українські етнічні терени «по тих кордонах, як володіли благочестиві великі князі». Ці погляди були типовими для козацької старшини та для українських гетьманів аж до Кирила Розумовського. Так, Іван Виговський вимагав при ратифікації Гадяцької унії долучити до Гетьманщини Волинське, Подільське та Руське воеводства. Петро Дорошенко ба-

Портрети запорожців Якова та Івана Шиянів

чив Україну в кордонах від Перемишля й Вісли до Мінська, Севська і Путивля. Іван Мазепа, Данило Апостол, Іван Скоропадський та Кирило Розумовський титулувалися, як і попередники, гетьманами «обох берегів Дніпра». Власне, погляди еліти добре видно на прикладі Слобожанщини, яка постала внаслідок колонізації земель на схід від Лівобережної України в другій половині XVII століття, – від самого початку гетьмани дивилися на Слобідську Україну як на складову українського масиву і прагнули прилучити її до Гетьманщини.

До середини XVII століття поняття «Україна» в основному своєму значенні стало охоплювати всі українські етнічні землі. Генеральна карта України 1648 року, укладена французом Гійомом Левассером де Бопланом, окреслює землі між лінією Брест – Курськ на півночі, південно-східним передгір'ям Карпат, гирлом Дунаю та Азовським узбережжям. А Спеціальна карта 1650-го, яка мала вужче (військове) призначення, зараховує до України Люблінське, Київське, Белзьке, Руське, Подільське, Брацлавське воеводства та Покуття з Холмщиною. На початку 1657 року Іван

ПОЛІТТЕХНОЛОГІЧНИЙ ПРОЕКТ «НОВОРОСІЯ-2014» НЕ ВИТРИМУЄ ЕЛЕМЕНТАРНОЇ ПЕРЕВІРКИ ІСТОРИЧНИМИ ФАКТАМИ

Виговський прямо заявив шведському послуві Готгарду Веллінгу, що козаки домагаються «старожитної України, або Русі, де була грецька віра і де є ще мова аж до Вісли». Так само розуміли поняття «Україна» і в XVIII столітті, від чого стелилася пряма дорога до модерного усвідомлення «України» в XIX столітті.

ПОЯВА СЛОБОЖАНЩИНИ

Друга половина XVII століття стала добою розширення українських територій та відповідно утворення Слобідської України. Українське населення, очолюване козаками, почало освоювати незаселені землі на схід від сучасних Чернігівщини та Полтавщини. Кілька хвиль переселенців залюднили величезні простори аж

до Острогозька (сучасна Воронежська область Росії) на сході, утворивши п'ять козацьких територіальних полків: Острогозький (середина 1650-х), Харківський (1660), Сумський (1658), Охтирський (1658), Ізюмський (1685). Майже всі тутешні міста заснували українці: Суми (1652), Острогозьк (1652), Харків (1654), Золочів (1675), Вовчанськ (1674), Лебедин (1657), Куп'янськ (1675), Охтирка (1654) та ін.

Слобожани чулися частиною українського світу і постійно підкреслювали своє українське походження та зв'язок із Гетьманщиною. У Гетьманщині також однозначно вважали Слобідську Україну складовою українського масиву. Іван Брюховецький у 1668 році закликав слобідських козаків до антимосковського повстання, бо «москалі з ляхами на тому постановили та узаконили... щоб Україну, вітчизну милу і всіх християн, які живуть у слобідських містечках, зарівно під меч передати, й менших діток не щадячи». Петро Дорошенко називав слобожан «нашими людьми» та не сумнівався, що Слобожанщина живе за «звичаєм нашим українським».

Показово, що московитів (росіян), чії поодинокі поселення тонули в українському морі Слобідського краю, слобожани протиставляли собі напрочуд зятя. За переписом 1763 року українці становили 98,92% населення (майже 305 тис. осіб лише чоловічої статі). Тут, на межі двох світів, цивілізаційні відмінності між різними спільнотами відчувалися особливо гостро в усьому: психології, звичаях, побуті, мові. Конфлікти з росіянами – типова картина тамтешніх буднів. Тому, наприклад, село Тишки через постійні конфлікти було по живому розділене на «українські Тишки» та «російські Тишки».

ПІДКОРЕННЯ СТЕПУ

Вирішальний етап заселення сучасної Східної та Південної України – початок XVIII століття. Козаки, а також під їхнім прапором селяни з різних куточків України повністю домінували в освоєнні цього краю й остаточно зробили його частиною української етнічної території. Першість тут належить запорожцям, які скористалися для цього фактом переходу Війська Запорозького Низового під протекторат кримського хана.

Військо Запорозьке Низове першої половини XVIII століття (кордони станом на 1745 рік)

Від 1710-х років вони укорінюються в Очаківському степу, гирлі Дністра, проникають на Кубань, пониззя Дунаю (осідали в Кілії та Ренях).

Понад те, запорожці взялися засновувати свої поселення в Криму. Уже в 1720–1730-х роках вони осідали на околицях Бахчисарая, Гезльова (Євпаторії), Кафи (Феодосії).

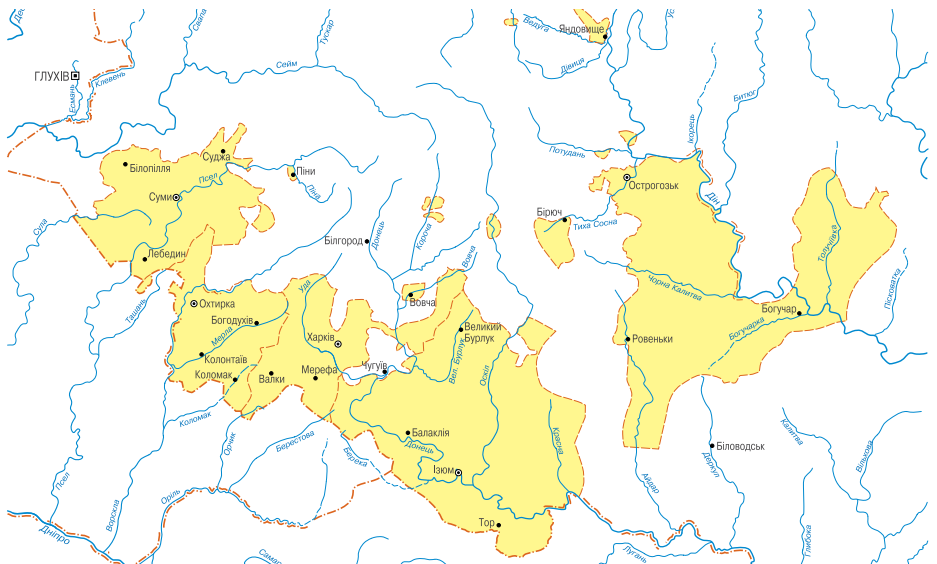
Наймасштабнішу ж колонізацію запорожці розпочали в середині XVIII століття, поширивши її на величезну територію від гирла Дністра до Дону. Неабияким поштовхом до цього стали спроби Росії відібрати їхні північні землі, які прилягали до Гетьманщини, Слобожанщини та Правобережної України. Російській експансії козаки протиставили швидке й ефективне господарське освоєння

краю, підкріплене силовими методами витіснення непроханих колоністів, зорганізованих російським урядом.

За неповну чверть століття сучасна Південна Україна та більша частина Східної (без Слобожанщини) вкрилися густою мережею запорозьких зимівників, слобод та містечок. На сході козаки претендували на територію аж до Дону, на півдні прагнули впертися у природні рубежі – Чорне та Азовське моря.

На східному кордоні запорожці створили Кальміуську паланку (1742), організаційний дах для риболовецьких та інших вагач, які займалися тут промислами. Діяльність кальміуських полковників та місцевої старшини відкривала шлях для припшвидшеного залюднення теренів по

Слобідська Україна першої половини XVIII століття (кордони станом на 1750 рік)

Кальміусу та на схід від нього. Якщо у 1755 році тут налічувалося 50 зимівників, то в 1775-му – до 300 лише у степовій смузі. Уже в 1736-му виникла Кагальницька слобода, а в 1739-му – слобода Миколаївка. Не обмежуючись близьким Приазов'ям, запорожці проникали на кубанський бік Азовського моря. У 1772-му кальміуський полковник Петро Велегура взяв під контроль кордон по Міусу, і щонайпізніше в 1773–1774 роках запорозькі зимівники вже стояли на Міусі.

У Криму ж на середину XVIII століття чисельність запорожців сягнула таких масштабів, що хан мусив поставити старшим над ними утікача із Запорожжя Андрія Шербину. Російські посли в Стамбулі безрезультатно вимагали виселення козаків із Криму до Запорожжя, небезпідставно побоюючись їхньої активної участі в антиросійських справах.

На Дністрі та в Молдові станом на 1755 рік оселилося не менш як 400 козаків, у 1760-му в пониззі Бугу – 500. У гирлі Дніпра, тоді на території Кримського ханату, існувала навіть адміністративна одиниця запорозьких козаків – Прогноїнська паланка.

Росія пробувала протиставити українській колонізації свою, але не мала для цього відповідного людського ресурсу. Тому ставила переважно на те, щоб розбавити українське населення спеціально звабленими поселенцями з Балкан. У 1752-му на північних правобережних запорозьких землях було створено Нову Сербію. У 1753-му на південь від неї у смузі глибиною 20 верст сформували Новослобідський полк. Того самого року на Лівобережжі між річками Бахмут та Лугань з'являється Слов'яносербія. Проте ці заходи не виправдали себе ні військово, ні економічно, змушуючи Петербург постійно утримувати нові поселення та залагоджувати нескінченні конфлікти, зокрема й міжнародні (з Австрією). Достатньо сказати, що Новосербію охороняли 2438 московських солдатів та українських козаків, тоді як кількість її населення становила лише 1815 осіб.

УКРАЇНСЬКИЙ ЗМІСТ КОЛОНІЗАЦІЇ

Саме завдяки зусиллям козаків Північне Причорномор'я незворотно набуло українського змісту.

Вирішальний етап заселення сучасної Східної та Південної України – початок XVIII століття. Козаки, а також під їхнім прапором селяни з різних куточків України повністю домінували в освоєнні цього краю й остаточно зробили його частиною української етнічної території

ІДЕОЛОГЕМА «НОВОРОСІЯ» З'ЯВИЛАСЯ В ХІХ СТОЛІТТІ ТІЛЬКИ ТОМУ, ЩО РОСІЯ КОНЧЕ ПОТРЕБУВАЛА СТЕРТИ ПАМ'ЯТЬ ПРО ЦЕЙ РЕГІОН ЯК ЧАСТИНУ УКРАЇНСЬКОЇ ЗЕМЛІ

І ліквідація Єкатеріної II запорозького козацтва насправді нічого не змінила, бо все, що робила тут Росія, спиралося на запорозький фундамент та на українські людські й матеріальні ресурси.

Економіка краю, мережа поселень, шляхи сполучення розвивалися на створеній запорожцями інфраструктурі та на господарському досвіді козаків. Більшість сучасних міст Південної та Східної України є продовженням давніх козацьких поселень. Приміром, Дніпропетровськ (Катеринослав) постав на козацькій Половиці, згодом увібравши в себе Новий та Старий Кодаки, Мандриківку, Діївку, Таромське та інші козацькі села й містечка. Інші Катеринославського намісництва 1784 року містять свідчення про те, що в Петербурзі добре усвідомлювали суть справи: «Катеринослав – знову утворюване місто з містечка, яке називається Новий Кодак і яке лежить на правому березі Дніпра на-

ані в господарській, ані у військовій сферах. Верхівкою піраміди були старшини Сидір Білий, Опанас Ковпак та Василь Чернявський, які очолили відповідно херсонське, олександрійське та сарматське (новомосковське) дворянства. На зламі XVIII–XIX століть чиновницькі посади обійняли вже сини запорозьких старшин, зокрема Григорій та Матвій Тимківські, Іван Миргородський, Козьма Гнедін (Гнида). У 1780-ті роки колишні запорожці й вихідці з Гетьманщини, Правобережної України та Слобожанщини становили до 60% чиновництва Катеринославського намісництва.

Вельми показово, що тогочасне населення аж ніяк не вважало цей регіон «Новоросією». Навіть ті дворяни, які були вихідцями з Росії, протиставляли ці терени питомим російським землям, зазначаючи в листах, наприклад, «поїхав до Росії», «прибули з Росії в Степ». Більшість чиновників українського походження, подаючи клопотання на дворянство, вказувало на українсько-російський договір 1654 року (Березневій статті) як на фундаментальну підставу своїх дворянських прав. Це виразно свідчить про збереження ними відчуття не лише окремішності від Росії, а й своєї причетності до спільного українського масиву, а також про тяглість традиції вписування території Південної України до українського світу.

Зрештою, аж до 1840-х років поняття «Новоросія» хоча й уживалося, але виключно в адміністративному сенсі як похідне від «Новоросійська губернія». Загалом же регіон називали «Запорожжям», «Степом» тощо. І лише в ході створення проекту «великої російської нації» поняття «Новоросія» швидко надали регіонально-політичного змісту. Власне, ця ідеологема і з'явилася тільки тому, що Росія конче потребувала витиснути з історичної пам'яті місцевої людної уявлення про регіон як частину української землі. Цього ж імперія намагалася досягнути і в часи СРСР – масовими вбивствами та депортаціями українських селян, завезенням робітників із Росії на новопосталі заводи сталінської індустріалізації, плеканням «советського народу» брешневського розливу.

Безуспішно. ■

«Ложа» Нарбута

У 1918–1920 роках у Києві постав український осередок «свободи, розуму, мистецтва й науки». Виклик Руїні кинули молоді, небайдужі й талановиті люди

Автор:
Володимир
Панченко

У Георгіївському провулку навпроти Брами Заборовського колись стояв двоповерховий дерев'яний будинок, пам'ятний тим, що в 1859 році тут зупинявся Тарас Шевченко. Він був тоді у скрутній ситуації: кийвський генерал-губернатор Іларіон Васильчиков саме розбирався зі скандалом довкола Шевченкового «богохульства» (див. *Тиждень*, № 29/2010). В очікуванні рішення поет і потрапив до гостинного господаря – священника Юхима Ботвиновського, який узяв його на поруки.

Минуло 60 років – і в історії будинку з'явився новий сюжет, який за примхливою логікою долі несподівано зближив Тараса Шевченка з Георгієм Нарбутом...

Переїхавши в 1917 році з Петербурга до Києва, Нарбут поселився саме тут. Щоправда, не одразу: спочатку квартирував на Володимирській, а згодом перебрався в Георгіївський провулок. Там-таки замешкав

й історик Вадим Модзалевський.

Про Модзалевського слід розповісти трохи детальніше. Народився він у Тбілісі (1882); навчався в Петербурзі (кадетський корпус, потім Миколаївське інженерне училище); якийсь час служив у Києві. Військова служба, однак, не надто заважала йому займатися генеалогічними та історико-біографічними дослідженнями. Друкувався в історичних часописах, став членом Чернігівської та Полтавської архівних комісій, Історичного товариства імені Нестора Літописця. 1906 року переїхав до Петербурга, викладав у 1-му Кадетському корпусі, а вільний час використовував для роботи в архівах.

У 1911-му 29-річний Модзалевський подав у відставку і переїхав до Чернігова, де очолив Чернігівську вчену архівну комісію. Невдовзі обійняв посаду директора Музею українських старожитностей (1911–1912).

Його стихія в науці – українська генеалогія, історія козацько-старшинських родів, що засвідчили кількатомний «Малоросійський родословник», а також підготовлений разом із Владиславом Лукомським ілюстрований («с рисунками Егора Нарбута!») «Малоросійський гербовник».

У 1917 році Модзалевського призначили в Чернігові комісаром з охорони пам'яток мистецтва та старовини. А в 1918-му він переїхав до Києва, очоливши архівно-бібліотечний відділ Міністерства освіти (пізніше Головне управління мистецтва і національної культури). Деякий час був начальником Архівного управління і Всеукраїнського головного архіву, став одним із ініціаторів створення Української національної академії наук. А водночас виконував обов'язки секретаря редакції часопису «Наше минуле» (див. *Тиждень*, № 24/2014).

Зі спогадів мистецтвознавця Георгія Лукомського можемо уявити «пенати» Модзалевського – Нарбута: «Егор Іванович (Нарбут. – Авт.) облаштував собі велику кімнату – ціла зала. Карельські «ампірні» – кріпосні – меблі з Полтавщини стояли вздовж стін: диван – дивом дивуватися! – і де це він зумів такий диван дістати дивоглядний – довгий-предовгий, і стрункий, і стильний, при тім гарнітур цілий – і крісла, і стільці, все одно до одного. А по стінах, – своїх речей він не любив вішати, – старі портрети, рисунки приятелів по «Миру искусства»; але особливо вартісні були курйозні провінційні портрети «баринь», купця якогось із медаллю на шії і паночки тендітної, з блакитними стрічками. Поліці повні були скелець, порцеляни. А книг теж було багато, і всі з мистецтва, дорогі, та ще й з автографами – від друзів!».

ФУНДАТОРИ
АКАДЕМІЇ
МИСТЕЦТВ.
Зліва направо:
Микола
Бурачек, Федір
Кричевський,
Михайло
Бойчук,
Михайло
Жук. Угорі
Олександр
Мурашко,
Георгій
Нарбут, Василь
Кричевський

Кімнати в будинку нагадували музей. А хіба могло бути інакше, якщо обидва, і Модзалевський, і Нарбут, кохалися в українській старовині? Один із давніх друзів Модзалевського згадував, що всі квартири «Ваді» нагадували музей – і в Петербурзі, і в Чернігові, і в Києві. На стінах можна було побачити гравюри із зображеннями міст старої України, портрети гетьманів та козацької старшини, вишиті рушники. У шафах і на полицях – книжки з історії України (Костомаров, Маркевич, Лазаревський); «на стінах і підлозі – прекрасні старовинні українські килими, замість чарок на стіл подавалися гетьманські срібні чаші; замість графинів ставилися старовинні українські штофи й медведики».

Чи не правда, деталі цього опису дуже нагадують те, що побачило чіпке око Лукомського в Нарбута?

СИНТЕЗ МИСТЕЦТВ!

Довкола Георгія Нарбута невдовзі утворилася «мистецька родина», у якій об'єдналися «працівники різних галузей мистецтва на ідеологічній платформі». Ядро гуртка, його «ініціативну групу», склали окрім самого Нарбута Юхим Михайлів, Павло Тичина, Михайль Семенко, Олександр Чапківський, Лесь Курбас, Пилип Козицький, Федір Ернст; дев'ятим мав стати хтось із четвірки таких «інтересних кандидатів», як Вадим Модзалевський, Микола Зеров, Яків Степовий та Микола Бурачек. Утім, інтелектуальну атмосферу «ложі» створювали не тільки її фундатори з «дев'ятки»: до будинку в Георгіївському провулку частенько зазирали також Сергій Єфремов, Андрій Ніковський, Петро Стебницький, Павло Зайцев...

Юхим Михайлів згодом стверджував, що «ложа» Нарбута оформилася вже тоді, коли в Києві запанували денікінці, себто восени 1919-го. Якщо це й справді так, то все одно прообраз її виник значно раніше, ще за Скоропадського, у 1918-му.

Свідчення Юхима Михайліва надзвичайно важливі для тих, хто хоче уявити характер «ложі»: «В холоднуватій кімнаті, продимленій залізною «буржуйкою», з несміливим жовтим

Силует роботи Георгія Нарбута. Ліворуч сам художник, поруч Лупа Грабзудов

огником електрики, за шумючим самоваром ініціатори обговорювали «конституцію гуртка». Ось її проект: «Конкретна мета цього об'єднання – це: спрямувати мистецтво певним шляхом; координувати і синтезувати окремі його галузі; потовариському допомагати порадами в моменти зневір'я або знесилання під час праці; спільно оглядати проєкти, шкizzi, етюди з малярства, вислуховувати нові літературні твори та музичні композиції і разом з цим обговорювати принципи мистецтва сучасного».

Нарбут, продовжує Михайлів, «дає волю своїй фантазії і творить гурток, що своєю структурою не повинен нагадувати звичайних організацій з президіями, головами, заступниками, засіданнями й протоколами. Нічого цього не мусило бути в нас. Голови не було, його заміняла товариська дисципліна. Ніякого писаного статуту не було також, була лише книга – не протоколів, а книга-щоденник, куди кожний член гуртка записував свої враження від поданих праць і свої побажання на майбутнє».

Великого значення надавали «декоративній стороні побуту гуртка», різним «обрядовим церемоніям», що зовні нагадували масонські ритуали. Сам Нарбут придумав його емблему: дев'ять стріл, розміщених у колі й скерованих вістрями до центру, мали

символізувати «прагнення й прямування кожного члена гуртка до свого кола «дев'яти». Під час сходин кожен із членів «дев'ятки» повинен був мати нагрудний знак із цією емблемою, а повсякчас носити перстень-печатку, «оздоблений шестикутною плиткою, на якій вирізьблене було коло дев'ятьма стрілами». Композитор Пилип Козицький написав музичні портрети тих, хто входив до товариства, а Юхим Михайлів намалював картину «Музика зірок»... Нарбут вірив, що всі ці атрибути й ритуали в магічний спосіб допомагатимуть об'єднати літераторів і митців для спільної справи.

Але якою мала бути та «спільна справа»? І що означали згадані Михайлівим слова з «конституції» про намір «спрямувати мистецтво певним шляхом»? Ішлося, вочевидь, про сильне бажання творити новаторське мистецтво високого кшталту, яке водночас відобразало б і національну традицію, і вічну потребу творчого експерименту. Вельми симптоматичним було також декларування синтезу мистецтв. Певно, саме ця ідея найбільше притягувала до одного кола таких революціонерів у царині слова, кольору, музики, театрального дійства, як Нарбут і Курбас, Тичина і Михайлів, Семенко і Козицький.

У ТЯЖКІ 1918–1919 РОКИ І В НАРБУТА – МОДЗАЛЕВСЬКОГО, І В ЯКУБСЬКОГО ЗБИРАЛИСЯ ОДНОДУМЦІ, ЯКІ «ВІРИЛИ В СВОБОДУ, РОЗУМ, МИСТЕЦТВО, НАУКУ»

Візитівкою Курбасової режисюри у 1918 році стала вистава Молодого театру «Цар Едіп». Лесь ще в травні 1916-го, у розпал Світової війни, створив у Києві Молодий театр, який у час «золотого гомону» (літо й осінь 1917-го) декларував «зворот прямо до Європи і прямо до себе, без посередників і без авторитетних зразків». Митець гостро відчував, що «революція /.../ відкрила нові перспективи і нові обов'язки», тож «українофіль- ▶

ське козако- і побутолюбство далеко не вичерпує наших духовних інтересів /.../ хочеться творити нові цінності».

Як і Курбас, творцями «нових цінностей» почувалися і «сонячно-окларнетний» Тичина, і футурист Семенко (який згодом стане одним із піонерів українського кіно), і Козицький із Михайлівим... Поетам, композиторам, художникам ішлося про поєднання можливостей звуку й кольору, власне, про «кольорову музику», зокрема й у поетичному слові. Багато хто тоді захоплювався мистецтвом литовця Микуласа Чурльоніса. «Музика зірок» Юхима Михайліва – теж данина цьому захопленню...

Зрештою, у середовищі тих, хто входив до нарбутівського кола, була й просто людська близькість. Коли у вересні 1919-го вінчалися 32-річний Курбас і 19-річна актриса Валентина Чистякова, Михайль Семенко був у них за свідка. А Нарбут і Модзалевський узагалі породичалися: сімейне життя Георгія Івановича розладналося, і через якийсь час він одружився з Наталією Модзалевською. Його приятель Павло Балицький згадував, що Нарбут був «надзвичайно вражений своїм родинним нещастям» (із дружиною залишився дворічний син Данило, тож коли в «Друкарі» вийшла книжечка Павла Зайцева «Оксана. Перше кохання Шевченка» (1918), художник перечитував її «без кінця»: історія стосунків Тараса й Оксани справляла на нього «особливе вражіння». Він, писав Балицький, «хотів скрасити з поетовим горем і своє власне» (варто додати, що «обсипану квітками» обкладинку цієї книжечки створив не хто інший, як Нарбут).

«НЕПРЕТЕНЗІЙНО-ВЕСЕЛІ ВЕЧОРИ»

Георгій Нарбут, він же Нарбутенко, Нарбутяка, був ексцентричною людиною. Йому подобалося влаштовувати всілякі витівки й «забави» (через півсотні років Київ знатиме ще одного такого чарівника-містифікатора – кінорежисера Сергія Параджанова). Він і вдягався у край оригінально: мистецтвознавець Федір Ернст згадує його «темно-синій жупан старовинного крою з старовинними срібними гудзиками»; художник Юхим Михайлів – «ши-

Обкладинка «Антології римської поезії» Миколи Зерова (1920), створена Георгієм Нарбутом

ІШЛОСЯ ПРО БАЖАННЯ ТВОРИТИ НОВАТОРСЬКЕ МИСТЕЦТВО ВИСОКОГО КШТАЛТУ, ЯКЕ ВОДНОЧАС ВІДОБРАЖАЛО Б І НАЦІОНАЛЬНУ ТРАДИЦІЮ, І ВІЧНУ ПОТРЕБУ ТВОРЧОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ

року блузу з безліччю складок» і «жовті чоботи». Своїм зовнішнім виглядом Нарбут нагадував... вигляд того самого козацького бароко, яким він так захоплювався!

У будинку навпроти Брами Заборовського панувала карнавальна атмосфера. «Непретензійно-веселі вечори» (Микола Зеров), що влаштовувалися тут, відзначалися грою буйної фантазії, одважними творчими планами, містифікаціями. Коли вийшла друком давно очікувана перша книжка «Нашого минулого», гурток відзначив цю подію, дотримуючись свого стильового «канону»: у домі Модзалевського й Нарбута було влаштовано «бенкет літературний». Георгій Іванович, як згадував Федір Ернст, «змалював у людський зріст сильветні портрети Модзалевського (Мозоліна), що з першим примірником журналу підбігає до такого-ж колосального П. І. Зайцева (редактора, Зайця). Вгорі напис: «Нарешті!» А після свята вмістив у щоденнику гуртка «Діаріуші» два малюнки, де в очах підпилої бра-

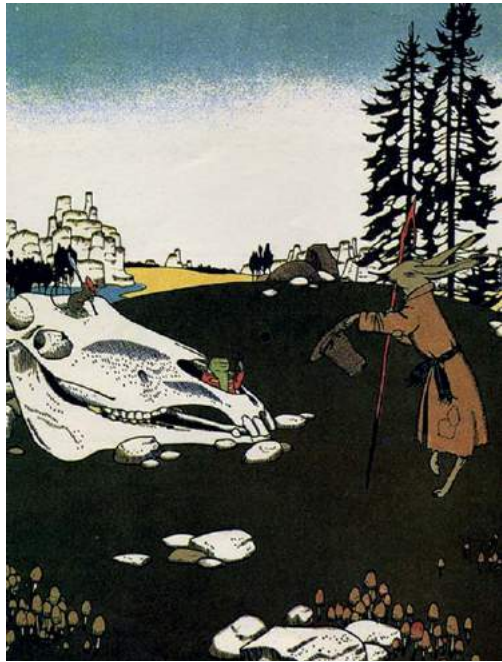
цювала штукарська фантазія: Нарбут і його друзі почали вести «Діаріуш подій звичайних і наглих, в помешканню вельможних пана Голови Архівного Вадима Модзалевського і пана Кунштпрофесора Юрія Нарбута трапляючихся, а також визитацій особ поважних і зацних запис в собі маючий Року Божого 1918 серпня 10 розпочатий у Києві». Вже на початку «Діаріуша» зафіксовано: «Приїхав пан Грабуздов і оселився в помешканні без дозволу пана Нарбута. Реєнт домової канцелярії Вадим Модзалевський». Далі запис рукою «кунштпрофесора» Нарбута: «Виганяв п. Грабуздова, але він відмовився виїхати й залишив свою печатку»...

Нарбут придумав родовід Грабуздова і намалював його генеалогічне дерево. Виходило, що засновником роду був якийсь Cham. А зімітований художником документ ніжинського суду, начебто видертий з актової книги XVIII століття, свідчив про те, що існував такий собі «войсковий значковий товариш Сикант Грабуздов, син Фавства Грабузденка», – ось вам і козацько-старшинський родовід, який міг би бути славним, якби отой нерозумний Сикант не зганьбив його, згвалтувавши «дівицю Приську Василеву»!

І що ж далі роблять зі своїм легендарним героєм містифікатори з Георгіївського провулка? Вони його «розкручують»: за

Печатка Української Академії мистецтв із погруддям Мінерви (1918). Дизайн Георгія Нарбута

підписом Грабуздова друкуються статті в газетах; з легкої руки Нарбути «неслужащий дворянин» набуває візуального образу; зрештою в одному з видань з'являється повідомлення про те, що «29 серпня 1918 року в с. Грабуздовці Пирятинського повіту упокоївся на 87 році свого життя Лупа Юдич Грабуздов». Сцена «похорону» увічнена Георгієм Нарбутом на одному з його «сильветних» малюнків...

Утім, життя Грабуздова тривало й після його «смерті»...

«СПОЛУЧЕНІ ПОСУДИНИ»

Окрім будинку Модзалевського – Нарбути був іще один центр гуртування київських інтелектуалів, заряджених ідеєю високої української культури, – помешкання Бориса Якубського біля Сінного базару.

Якубський (1889–1942) – філолог, випускник Київського університету, ровесник і давній приятель Зерова. Робочий кабінет цього «бібліофага» був забитий книжками в гарних оправах, на стінах красувалися старовинні гравюри (зовсім як у Нарбути-Модзалевського!), увінчував же «композицію» масивний дубовий стіл. На каналі й фотелях уможувався гості Якубського, яких завжди було багато. Зеров, Филипович, Драй-Хмара, Рильський, Тичина, Петров, Бургарт, Гермайзе... «Любив бувати серед нас, як патріарх, Михайло Ми-

хайлович Могилянський, – розповідав у 1929 році Борис Якубський своєму студентові Григорієві Костюку, майбутньому професору. – Інколи й Модзалевський з Нарбутом заглядали. Але то вже було свято». Підштовхувала їх один до одного внутрішня потреба в спілкуванні, дискусіях, мріяннях. «Ми вірили в свободу, розум, мистецтво, науку», – згадував Якубський.

Будинок Нарбути – Модзалевського і «хата» Бориса Якубського нагадували «сполучені посудини». І там, і там у 1918–1919 роках збиралися однодумці, люди культури, які разом утворювали певну спільноту, товариство друзів, проте аж ніяк не організацію з естетичною платформою і статутом.

Тривали часи політичних потрясінь. Було холодно й голодно. Петро Стебницький якось написав Миколі Зерову: «Мої пригоди дуже прикрі. Зате тепло, – спалили за вечір усі мої дрова... Але коли це довго протягнеться, то не знаю, як я з цього становища вийду». Записка Стебницького датована 7/20 грудня 1919 року. Саме в ті дні закінчилася денкінцина й починалася третя більшовицька окупація.

Хроніка 1919–1920 років моторошна. 14 червня 1919-го якийсь «революційний» матрос пострілом у потилицю убив художника Олександра Мурашка. Через кілька тижнів, 8 липня, за

Ілюстрації до книжок, створені Георгієм Нарбутом

Нагрудний знак членів «дев'ятки»

«контрреволюційну діяльність» більшовики розстріляли відомого київського педагога Володимира Науменка. Жертвою червоного терору став історик Петро Дорошенко, земляк Нарбути. У листопаді 1919-го денківці розстріляли літераторів Василя Чукама й Гната Михайличенка.

А 23 травня 1920-го не стало Георгія Нарбути – його несподівано підкосив тиф. Ще через два з половиною місяці від дизентерії помер і 38-річний Вадим Модзалевський.

У щоденнику Павла Тичини є розпочатий запис про те, що з могили Лесі Українки хтось поципив дерев'яного хреста. Люди перетворюються на звірів – цей мотив у тодішніх віршах Тичини став наскрізним.

Після всіх політичних пертурбацій, змін влад, збройних сутичок Київ нагадував напівмертве місто...

Історія «ложі» Нарбути, здавалося б, підійшла до свого остаточного завершення. Проте ні: події найближчого часу засвідчать, що віра в «свободу, розум, мистецтво, науку» не зникає, адже вона є природним супутником людського життя. Показовим у цьому сенсі виявився феномен «болотняної Лукрози» 1921–1923 років, себто невеликого літературного осередку в містечку Баршишівка, куди «перекочував» незнищенний дух нарбутивської «ложі». ■

Ігор Закус: «Під впливом етніки може народитися український джаз»

ФОТО: УНІАН

Спілкувалась
Анна Корбут

Тиждень поговорив зі співавтором проекту «Jazz Коло» й одним з найкращих джазових басистів України про те, як міг би звучати український джаз, а також про аргументи в боротьбі української музики за своє місце під сонцем і про те, що дає музикантові свободу на сцені.

У.Т.: Зовсім скоро в Києві ви проведете концерт «Україна – наш дім». Там співатимуть п'ять вокалісток різних національностей. Усі вони живуть і працюють в Україні, у кожній свій упізнаваний стиль – і всі в одному концерті. У чому суть проекту?

– Проект «Jazz Коло» на цей раз планувався як серія з десяти концертів. На сьогодні ми провели дев'ять. На завершальний десятий я хотів зібрати таку собі солянку з різних інструменталістів і вокалістів. Сьогодні, на жаль, нелегкий час – дуже актуалізувалася політика, і вона впливає й на музикантів, хоча вони завжди стараються бути аполітичними.

Тут я хотів показати цікавих джазових вокалісток, які працюють у нашій країні. Усі вони різних національностей – вірменка, грузинка, кримська татарка, єврейка й українка. І всі вони живуть в Україні, вважають її своїм домом. Тому будуть співати й українською, і своїми рідними

мовами. Цим концертом хочемо ще раз показати, що Україна – наш спільний дім. Хоч би якою мовою ми розмовляли, хоч би якої національності були – живемо на цій землі й тому маємо її шанувати, захищати та любити. Це наболіло. Тому ми, як музиканти, хочемо висловити ці почуття мовою музики.

А взагалі, ідея «Jazz Коло» полягала в тому, щоб зібрати й показати різну музику, яка грається в Україні. Почали ми з блюзу – за хронологією появи навіколоджазової музики, адже спочатку був блюз. Потім свінг, джаз з усіма його напрямками, фанк, ф'южн, етнічна музика, ейсід. У такій послідовності робилися й програми – я запрошував музикантів, яких у кожному з цих стилів у нас вважають одними з найкращих. Щоразу з концерту ми знімали два невеличкі фільми з інтерв'ю музикантів. Ще додавали репетиційних моментів, щоб показати аудиторії всю кухню зсередини. Перші концерти проводили в Українському домі. Друга частина – клубні виступи невеликими складами.

У.Т.: Пам'ятаю ваш проект *Ad Libitum* – відео зі студійних концертів, де ви грали кавери на відомі в Україні пісні – не тільки джазові стандарти, а й поп-хіти, пісні 1990-х, народні. Такі формати студійних концертів популярні на Заході, бо дозволяють слухати музикантів не в стадіонних, а в студійних, тобто більш рафінованих умовах, але все ж таки це живе виконання. Як українська аудиторія сприйняла цей проект? І чи готові популярні українські канали брати таке наповнення замість того, що показують зараз?

– Насправді українські телеканали та радіостанції практично не транслюють такої музики. Це однозначно неправильна політика нашої держави. Або фактор впливу сусідньої країни на нашу культурну політику. Щоб змінити це, потрібен час, і за це треба боротися. А щоб боротися, треба мати аргументи. Щоби були аргументи, необхідно мати продукт. А щоби був продукт, треба проводити такі концерти, знімати їх, викладати в інтернеті. Поки що все робиться на 99% на ентузіазмі та підтримці окремих осіб. Але люди сьогодні більше проводять

часу в мережі, ніж біля телевізора. Тому з часом це все міцно стане на ноги й матиме фінансову підтримку для розвитку.

Зрештою, такий продукт теж формується в процесі конкуренції й боротьби за глядача або слухача. А наш слухач, хочемо ми цього чи ні, стає зрілішим. Інтернет дозволяє розширювати кордони, й аудиторія починає більше розуміти, а відтак потребувати якіснішого продукту. А програми на кшталт Ad Libitum чи «Jazz Коло» пропагують цей принцип якості, бо показують не фонограму, записану й вичищену на студії, а справжніх музикантів. Тут вони без брехні – демонструють своє мистецтво як воно є, по-чесному.

У. Т.: Чи змінилася українська аудиторія – не тільки джазова! – за останні роки двадцять?

– Подивіться, скільки людей відвідують великі джазові фестивалі. З них 90%, мабуть, не є меломанами, поціновувачами або знавцями джазу. Вони просто приходять, бо якщо мистецтво правдиве й високого рівня, воно зачепить людину.

Однак хотілося б, щоб у нас було більше не тільки фестивалів – малих або великих, а й невеличких концертів, щоб наші люди справді мали кращий вибір. Якщо в музиці буде більше вибору, то джаз стане одним із найперспективніших напрямів. Людям не треба буде казати: «Слухай це, бо це добре», як донині робило телебачення, поділяючи свій контент на чорне й біле. Вони самі розберуться з тим, що їм підходить.

У. Т.: Чи має український джаз своє обличчя, як, скажімо, американський, польський чи скандинавський? Зараз зарубіжні музиканти часто домішують до джазу щось своє: східні мотиви, балканські чи латиноамериканські ритми, автентичні інструменти – і створюють успішний і впізнаваний продукт. Як із цим в Україні? І якою взагалі може бути українська джазова музика?

– Україна так сама могла б успішно представляти власне джазове мистецтво, якби наші джазові музиканти глибше занурювалися у свою етніку. Джазове мистецтво сьогодні – це сплав усіх музичних культур: і

класичної, і народної, і рок-культури, і клубної музики. Етніка – це те, що нас відрізняє одне від одного. Її вплив може народити таке поняття, як український джаз. Дехто каже, що він уже є. Я поки що в тому сумніваюся, але він з'явиться, якщо перестануть стріляти й у нас усе буде добре.

Оскільки я сам із Західної України, мене зачіпає гуцульський колорит. Коли слухаєш старовинну українську музику, помічаєш у ній дуже багато пісень із неквадратними, нестандартними ритмами. І це один із ключових моментів. І ще в українській музиці дуже багата мелодична лінія. Тобто для мене наш джаз мав би вплив гуцульського ладу, багату мелодику, цікаві ритми.

Щоб це розвивалося, треба давати музикантам більше можливостей працювати. Вони самі все зроблять. Узагалі, я вельми позитивно оцінюю наше молоде покоління. Його представники хутчіше ростуть, мають набагато більше інформації й швидше її сприймають. Питання тільки в можливості працювати й заробляти тим, на що вони вчаться, а не розділяти музику на хобі та роботу.

І може, знову ж таки у зв'язку з останніми подіями, українці більше звернуть увагу на тутешніх музикантів. Різниця не в тому, хто більш або менш талановитий. Різниця в тому, у якій країні краще розвинений музичний бізнес. Наші люди звикли купувати дорогі квитки на іноземних зірок, але не готові платити навіть таку саму ціну, якщо то українець. Це стосується не тільки поп-музикантів, а й джазових. Хоча наші пропонують вельми достойний матеріал – інколи кращий за той, що продається за зовсім інші гонорари.

Але слухачам треба більше часу й інформації, щоб розібратися у ньому тому. Ті, хто займається музикою, бачать це одразу. А інші не вникають, та й не повинні вникати, якщо чесно. Хоча різне сприйняття заїжджих гастролерів і вітчизняних виконавців впливає й на самих митців. А від того страждає можливість роботи для українських музикантів, їхній рівень розвитку, якість музики.

БІОГРАФІЧНА НОТА

Ігор Закус – український бас-гітарист і композитор. Закінчив Львівську консерваторію з класу гобоя, паралельно займаючись бас-гітарою. Сьогодні працює у стилях funk-fusion, smooth, pop jazz; грає авторську музику, власні обробки народних пісень

ДИСКОГРАФІЯ. ВИБРАНЕ

Ігор Закус та Z-Band. «Українська басова пісня», 2010

Bass Kolo live, 2009

«Коломийки», 2008

«Тут був Закус», 2006

У. Т.: Чи є якась різниця між тим, як грають і взагалі почуватися на сцені західні музиканти й наші?

– Західні музиканти грають по-різному. Іноді зовсім посередньо, іноді технічно, а іноді геніально. Основна різниця, яку я бачу, полягає в тому, що вони набагато більше працюють, мають значно більше майданчиків, де можуть грати. А музикант черпає щось нове щоразу, коли виступає. На сцені вони розслабленіші, відкритіші, вільніші. А це допомагає навіть тим, хто не має якихось феноменальних музичних технологій чи матеріалу, своєю енергетикою захопити глядача великими руками одразу, з перших нот. У наших музикантів із тим складніше, я сам це відчуваю на собі. Ми не такі вільні на сцені, бо маємо набагато менше змоги грати ту музику, яку обожнюємо. Можливо, не такі впевнені в собі, як вони. Адаже коли виступаєш на сцені кожного дня, почувашся як риба у воді.

Рівень освіти теж дуже різниться, особливо стосовно джазової музики. Вона народилася й розвивалася на Заході і звідти прийшла до нас. Крім того, у нас, зокрема у Львові, тільки тепер іде мова про відкриття джазового відділення в консерваторії. А на Заході вже є цілі системи та комплекси вправ у різних напрямках, стилях, спеціалізаціях. Адаже джаз – це море стилів та індивідуальних прийомів. У нас же викладання відбувається в одному загальному ключі, не розділяючись чітко на напрями. Один із елементів, якого дуже бракує нам, – це майстер-класи та ротація викладачів. Тобто один тиждень чи місяць викладає одна людина з однієї країни, на другий приїжджає інший музикант. А то різна музика, різні підходи й різна інформація! Тому музиканти, які навчаються, черпають дуже багато, але можуть вибрати для себе те, що їм ближче. В Україні це відбувається значно повільніше. Хоча й наші музиканти вже мають доступ до такої інформації через інтернет.

Але все пізнається в порівнянні. І коли, скажімо, у твоїй країні починають стріляти, розумієш, що до того все насправді було не так погано. ■

Менше ненависті

Автор:
Владислав
Івченко

С тільки ненависті не було навіть у найстрашніші часи Майдану, коли «Беркут» чи «регіоналів», звісно, ненавиділи, але жартів на кшталт «ми вбили весь «Беркут», пришліть іще» не було. Хоч які сучі сини були тоді «космонавти» в шоломах і з кийками, але це були наші сучі сини. А ось ті «колоради», «ватники», «сепаристи» – вони чужі, вони навіть не люди, їх треба вбивати, наче якихось чудовиськ. Хороший «ватник» – мертвий «ватник», прихильники «Русского міра» в асортименті – самовивіз із Донецького аеропорту, «Град» – найкращий засіб від «колорадів»... Гумор подібного штибу стрімко поширюється по мережі й уже не викликає обурення, стає для когось звичним, а для когось і смішним.

Ще було б зрозуміло, якби так жартували люди, що сидять зараз в окопах або стоять на блокпостах. Коли тебе обстрілюють, коли ти бачиш загибель товаришів, важко залишатися на засадах гуманізму. У більшості людей є серйозні запобіжники, які не дозволяють просто так убивати ближнього свого. Щоб зняти такі запобіжники, ліпше за все годиться ненависть і очужіння ворогів, які й не люди зовсім, а потвори гірші за сказаних псів – з ними не можливо розмовляти, їх можна тільки знищувати. Механізм цей існує із самого світанку людської історії, тому складно звинувачувати в ненависті солдатів в окопах, бо для них то один із засобів виживання в немилосердних умовах війни.

Інша річ, коли ненависть починає поширюватися, а почасти й продукуватися не в окопах, а в офісах, де сміливі бійці диванних сочень закликають знищувати й викорінювати, вимагають рішучіших дій (тобто більше крові), стежать за новинами (здебільшого брехливими) з місць подій, наче то захопливий серіал. Для них це як гра-стрілялка, максимально наближена до реальності.

Можна уявити себе супергероєм, пирскати слиною й «мочити» підступного ворога, прикрасивши буденне офісне життя такими ось пригодами. Тому генераторами всього того навколосмертного гумору є тихі ботаніки, для яких це спосіб вивратися з нудного світу офісного планктону. Звісно, вони могли б записатися добровольцями й поїхати на Донбас, щоб на власній шкурі відчувати, що таке війна. Але ж зручніше ненавидіти, воювати та знищувати в кондиційованому приміщенні, аніж на блокпостах. У цьому сенсі війна для тих хлопців відіграє ту саму роль у самоствердженні, як і порнографія. У фейсбучних боях вони почуватимуться героями, так само як і в порнографічних роликах. Тут уся країна біля моїх ніг, а тут – усі баби. От і добре, механізм компенсації працює.

На це можна було б не звертати уваги, мовляв, нехай забавляються, але річ у тому, що ненависть поступово перетікає з онлайн у офлайн. І ось уже

звичайні люди починають бажати смерті «ватникам» і казати, що невдячний Донбас треба провчити. На цей ґрунт добре лягають історії про чорну невдячність біженців з Донеччини чи Луганщини, яких прихистили, а вони, бач, не люблять України, мріють про російського солдата-визволителя, лають Майдан і вважають причиною всіх бід «київську хунту». Таких історій стало несподівано багато, і ось уже чується крики: «Не подобається – валіть у Росію!», «Не сипте бісеру перед ватниками». І не важливо, чи правдиві ті історії (частково, думаю, що так) – головне, що ненависть працює як фільтр, який старанно відсіює все, що суперечить логіці війни, та відбирає те, що її підтверджує.

Але є два але. По-перше, є дуже велика небезпека того, що у війні з поганим ворогом можна й самому зробитися схожим на нього. У «Музеї покинутих секретів» Забужко добре показано, як Служба безпеки УПА починає (виключно заради високої цілі перемоги) використовувати прийоми НКВД і дуже швидко вже мало чим відрізняється від кривавої служби советів (позасудові розправи, доноси, шпигуноманія). Ми сміялися з маячні Донбасу стосовно Правого сектора, бандерівців чи примусового переведення в геї, але чи не є схожою маячнею впевненість, що кілька мільйонів наших співгромадян, причому всі як один, є невдячними «ватниками», що ненавидять усе українське й здатні лише на підступ та зраду. Треба завжди пам'ятати, що ненависть б'є в обидва боки, і зараз вона сліпить нас не менше, аніж їх. При цьому я не є прихильником гасла «Почути Донбас», бо хворий мусить чути і слухатися

здорового, а зараз хворий саме Донбас, який мусить повчитися в сусідніх регіонів миру та злагоди.

По-друге, ненависть, яка так переконливо вимагає війни до переможного кінця, не дає жодних відповідей на те, як жити,

ВІЙНА НА ДОНБАСІ ПРИЗВЕЛА НЕ ТІЛЬКИ ДО ЗРОСТАННЯ ПАТРІОТИЧНИХ НАСТРОЇВ, АЛЕ Й ДО РОЗПАЛЕННЯ ВОРОЖНЄЧІ ЩОДО ЖИТЕЛІВ БУНТІВНИХ РЕГІОНІВ

коли настане мир. Побудувати велику Донбаську стіну і хай живуть як хочуть? Примусити вивчити українську, а тих, хто чинитиме опір, знищити? У ненависті немає плану для мирного часу. Тому, як на мене, треба вже зараз зменшувати її інтенсивність, розуміючи, що на Донбасі йде не комп'ютерна війна з танчиками та літачками – там гинуть люди, причому з обох боків. І хоч би як було прикро за своїх, не можна пускатися берега стосовно чужих. Бо й ті, й ті – громадяни України. І всім нам треба буде якось жити, коли ця війна закінчиться, а вона, сподіваюся, таки закінчиться. І та перемога, про яку я мрію, – це не вбивство сумнозвісних Стрілка чи Бабая, а те, що за кілька років слова «ватники» та «бендери» перейдуть з повсякденного вжитку в книжки з історії і ми здолаємо обопільну маячню й зможемо дивитися одне на одного якщо і без любові, то хоча б і без ненависті. Але для цього треба зупинитися вже зараз. ■

НА МОРЯ, НА ОКЕАНИ
TravelSiM
МАНДРУЄ З ВАМИ

ПЕРЕВІРЕНИЙ РОУМІНГ: діє у > **190** країнах
БЕЗКОШТОВНІ вхідні дзвінки у ≈ **140** країнах
ВІДСУТНЯ ПЛАТА за з'єднання та абонплата

ПАКЕТНІ ПРОПОЗИЦІЇ, що дозволяють заощаджувати
ще більше: дзвінки, СМС, GPRS-Інтернет

БЕЗКОШТОВНІ дзвінки зі Skype на ТревелСімку

ВСІ можливі варіанти поповнення: portmone.com **VISA** **ІЗОХ** **ПриватБанк**

w.TravelSiM.ua Інфолінія: (044) 223-8008

U.T.T. & C.S.C.

Додаток на лінійку: Т.00.1988 від 2/01/2001 та Т.03.1588 від 4/12/2003 млрд. ЄвдЗ. Тарифні статки на 24.02.2014 р.

КНИГИ УКРАЇНСЬКОЮ
ТА ІНОЗЕМНИМИ МОВАМИ
ПОДАРУНКОВІ ВИДАННЯ
ТА АЛЬБОМИ
КАРТИ, АТЛАСИ, ПУТІВНИКИ
ДИТЯЧА ЛІТЕРАТУРА
МУЗИКА ТА КІНО
КАНЦТОВАРИ, ЛИСТІВКИ
МІСЦЯ ДЛЯ ЧИТАННЯ
ЛІТЕРАТУРНІ ЗАХОДИ
БЕЗКОШТОВНИЙ
ІНТЕРНЕТ (WI-FI)
ЧЕКАЄМО НА ВАС ЩОДНЯ З 9:00 ДО 21:00
САЙТ-МЕНЮ: WWW.BOOK-YE.COM.UA ІНТЕРНЕТ-МАГАЗИН: WWW.BOOK-YE.COM.UA/SHOP

К Н И Г А Р Н Я

М. КИЇВ

вул. Лисенка, 3 тел.: (044) 235-88-54, вул. Спаська, 5 тел.: (044) 351-13-38,
пр-т Повітрофлотський, 33/2 тел.: (044) 275-67-42

М. ЛЬВІВ

пр-т Свободи, 7 тел.: (032) 235-73-68

М. ХАРКІВ

вул. Сумська, 3 тел.: (057) 731-59-49

М. ІВАНО-ФРАНКІВСЬК

вул. Незалежності, 31 тел.: (0342) 72-29-04

М. ВІННИЦЯ

вул. Соборна, 89 тел.: (0432) 52-93-41

М. ТЕРНОПІЛЬ

вул. Валова, 7-9 тел.: (0352) 25-44-59

М. ВОЛОДИМИР-ВОЛИНСЬКИЙ

вул. Ковельська, 6 тел.: (03342) 2-19-57

www.book-ye.com.ua

І Н Т Е Р Н Е Т - М А Г А З И Н
WWW.BOOK-YE.COM.UA/SHOP